

EESTI OMAVALITSUSTE JA
ÜHISTEGELISTE ASUTISTE KINDLUSTUSSELTS

„OMA“

Suurem ja edurikkam kindlustusasutus

Seltsi juhatus:

Tartus, Riia 41. Telef. 3-44; 16-12

Tartu Linnapank

TARTUS · RAEKOJAS
TELEF. 2-32 ja 11-32

Äriseis 31. detsembril 1935. a.

AKTIVA

PASSIVA

Kassa	57.105.95	Põhikapital	173.542.41
Hoiuarved	706.703.01	Tagavarakapital	30.170.—
Väärtpaberid	129.929.28	Amortisatsioonikapital	8.535.64
Väärtused	820.60	Hoiusummad	3.761.542.60
Diskonteeritud vekslid	2.538.057.46	Võlad teistes krediidasut.	1.22
Tähtajalised laenud	45 270.—	Korrespondendid	36.216.81
Kontokorrent laenud	578.851.15	Väljaantud garantiid	42.105.44
Korrespondendid	74.139.84	Mitmesugused kreditorid	3.000.—
Garantii deebitorid	42.105.44	Tuleva aasta tulud	26.098.16
Mitmesugused deebitorid	3.000.—	Muud passivad	59.470.22
Vallasvara	15.004.15	Puhaskasu	50.707.94
Muud aktivad	403.56		
	<u>Kokku 4.191.390.44</u>		<u>Kokku 4.191 390.44</u>

II LO II

TARTU KOMMERTSGÜMNAASIUMI, LINNA KESKKOOLI
JA KAUBANDUSKOOLI ÕPILASKONNA AJAKIRI

VI AASTAKÄIK

MÄRTS 1936

NR. 3

KAUBANDUSKOOLID VENE VALITSUSE LÕPUAASTAIL

„Ilolile“ kirjutanud hariduse- ja sotsiaalminister N. Kann

Hariduse- ja sotsiaalminister
N. KANN

Kaubanduse- ja kommertskoolid on Eesti haridusloos mäginud tähtsat osa. Esimene H. Margensi era-kaubanduskool tekkis meil Tartus 30 aasta eest. Sellele järgnesid Tallinnas G. Narusbeki kaubanduskool ja paar teist. Tallinna linna kaubanduskooli esimese juhatajana avaldan mõned read lugejaile, et tähelepanu juhtida kaubanduskoolide tähtsusele Eesti kooli- ja haridusloos.

1910. aasta alul sain Tallinna linnapealt V. Lenderilt kutse tulla Tallinna linna kaubanduskooli inspektoriks, nagu sel ajal nimetati kaubanduskoolide juhatajaid. Ma olin siis Peterburis V gümnasiumi määraliseks õpetajaks ja topograafide sõjakooli saksa keele lektoriks. Umbes samal ajal oli mul väljavaateid saada Kiievi õpperingkonda gümnasiumi direktoriks, kuhu soovitas mind mu endine direktor, Tallinna ja Riia Aleksandri gümnasiumide kuraatori abi P. D Pogodin. Võtsin siiski oma sõbra V. Lenderi pakkumise tänuga vastu, et pääseda kodumaale.

Kui linnapeal V. Lenderil oli minu jaatav otsus käes, tegi ta linnavalitsusele ja volikogule ettepaneku üle võtta G. Narusbeki erakaubanduskool linnale ja 1. juulist 1910. aastal hakkas G. Narusbeki erakaubanduskool töötama linna kaubanduskoolina. Linna kaubanduskoolile valiti linnavalikogu poolt kuratoorium, mille esimeheks valiti linnanõunik J. L. Jürgens, praegune Majaomanikkude Koja esimees.

Ühes minuga algas oma teenistust linna kaubanduskoolis kaubanduslikkude eriainete õpetajana J. Sihver, praegune Tallinna Eesti Kirjastuse Ühisuse peadirektor. J. Sihver oli just enne seda lõpetanud Riia politehni-

kumi kaubanduse fakulteedi, oli aga juba üliõpilasena olnud kaubandusliikude õppeainete õpetajaks H. Margensi erakaubanduskoolis Tartus, mis pühitseb nüüd ka juba linna kaubanduskoolina käesoleva aasta märtsis oma 30. aastapäeva. H. Margensi koolist töi J. Sihver kaasa kogemusi ja oskust kaubandusliikude õppeainete õpetamise alal, kuna minul oli seljataga üheksa-aastane praktika Eesti, Läti ja Venemaa pealinnade koolidest.

Eestlastel Tallinnas, Tartus ja teistes Eesti linnades oli võrdlemisi raske pääseda venekeelsesse gümnaasiumisse, sest vene õpetajaskond oma enamuses oli väga vastutulematu, ma ütlesin isegi vaenulik, eesti laste vastu, kes katsusid pääseda gümnaasiumi. Eesõigus oli vene ametnikkude, sõjaväelaste ja kaupmeeste lastel. Seda nägin oma silmadega, kui olin kooliõpetajaks 1901.—1902. õppeaastal Tallinna Aleksandri Poeglaste ja Tallinna Vene Tütarlaste Gümnaasiumis, seda nägin lätlaste suhtes ka Riias. Ei olnud kerge pääseda ka Tallinna Linna Peetri Reaalkooli enne 1915. aasta lõppu, kui mina sain selle kooli direktoriks. Reaalkooli astujailt nõuti peale vene keele ka saksa keele oskamist.

Kaubanduskoolides ei tehtud vahet rahvuse vahel ja sellepärast avati neid Venemaa piirimaades ja ka siseriigis väga suurel arvul. Samasugune oli lugu ka kommertskoolidega, mis andsid õiguse astuda kõrgematesse õppeasutustesse.

G. Narusbeki erakaubanduskoolil ei olnud puudust õpilasist, kuid ta tegi vea, nagu pea kõik vanemate erakoolide ülalpidajad. See viga seisis selles, et ta võttis kooli vastu mitmekesiste teadmistega ja mitmekesise vanusega õpilasi ja selle tagajärjel oli edasijõudmine koolis nõrk. Linna kaubanduskoolis, milles linn kindlustas õpetajate palga, kooli üüriraha ja kattis kõik koolikulud, ei tulnud koolijuhatajal eriti arvestada õpilaste arvuga. Pearõhku tuli panna õpilaste teadmiste tõstmisele ja nende käitumisele.

Esimesel, s. o. 1910.—11. õppeaasta jooksul tuli mul ja minule usaldatud kooli õppenõukogul koolist välja heita 65 õpilast. Nende seas oli rohkesti venelasi, juute, sakslasi, ka eestlasi, kuid sellel karmil otsusel olid üllatavalt head tagajärjed. Järgmiseks õppeaastaks tahtis nii palju õpilasi ja peaaesjalikult eestlasi astuda kooli, et tuli avada paralleelklassid ettevalmistuse ja järgmistel aastatel ka kolme eriklassi juures. Linna neljaklassilise algkooli lõpetajaist astusid sisse suurepäraselt ettevalmistatud poisid (tütarlapse meie enam vastu ei võtnud, sest neile avas linn varsi tütarlaste kaubanduskooli), kuna I klassi astusid kaheklassilise ministeeriumi- ja ka kihelkonnakooli lõpetajad.

Juba kahe aasta pärast valitses koolis uhke eesti vaim. Poisid kõnelesid omavahel eesti keelt ja koolis tõsteti eesti keele õpetamine aukohale. Eesti keelt pidid õppima ka need paar venelast, kes olid pääsenud kooli või jätkasid õppimist vanemates klassides. Õpetajad aga kõnelesid vene keelt mitte üksnes omavahel, vaid ka õpilastega, sest meid eestlasi pidas vene sandarmi-valitsus teravasti silmas, nagu teatasid seda mulle eesti soost politseiametnikud, kellega puutusin tol ajal kokku.

Vaatamata sellele, et meie kasvatajad ja õpetajad olime sunnitud kõnelema vene keelt oma kasvandikkudega, valitses kasvatajaskonna eesti liikmete ja eesti soost õpilaskonna vahel väga sõbralik vahekord. Mäletan, kui meid külastas revideerimise otstarbel kord kaubandus- ja kommertskoolide peainspektor Malinin, seda suurt lugupidamiseavaldust minu kui koolijuhataja kui ka kooli õppenõukogu vastu meie õpilaste poolt. Enne peainspektori

saabumist ütlesin ma poistele: „Homme, poisid, tuleb peainspektor. Ma loodan, et teie ülevalpidamine vahetundide ajal on viisakas.“

Käisime peainspektoriga klassides. Poiste vastused olid läbisegi head ja eriti kaubanduslikes ainetes ja võõrkeeltes. Vahetundide ajal kõneles peainspektor õpetajatetoas õpetajatega ja mina ei korraldanud valvet. Peainspektor, kes vene ja juudi kaubandus- ja kommertskoolides oli harjunud kuulma eriti suurt müra, pani imeks, miks eesti poisid nii rahulikud on. Läheme välja koridoridesse. Poisid kõnnivad, raamatud käes, loevad või jooivad üleval saalis „Dimitri“ juures teed. Õpetajatest-korrapidajaid neil vaja ei ole.

Malinin pakkus mulle juba järgmisel vahetunnil direktori kohta Rostovi kommertskoolis, mis alles hiljuti oli saanud uue toreda koolihoone. Kuid tänuga lükkasin ettepaneku tagasi...

Järgmisel päeval läks koolielu oma harilikku rada edasi. Poistel ei olnud vaja enam jalutada kooli koridorides Peterburi naisinstituutide kasvandike eeskujul, vaid igaüks võis vabalt liikuda, joosta, ka rüselda teistega. Keelatud oli vaid riid ja tülid, sest kaubanduskooli poisid pidid olema ja olidki suur solidaarne pere.

See solidaarsuse tunne paistis silma eriti siis, kui valmistusime Romanovite kolmesaja aastase peo vastu. Vanema klassi õpilased panid toime korjanduse kooli lipuriide ostmiseks ja selle õmblemiseks. Kuldtähtedega pealkiri „Tallinna poeglaste kaubanduskool“ rohelisel alusel tehti õpilaste endi poolt. Igal hommikul kell 7 algas prof. Topman kaubanduskooli orkestriga oma harjutusi ja kõik poisid ilmusid korralikult harjutustele. Kaubanduskooli orkester, esimesi Tallinna koolide orkestreid, pani prof. Topmanile kui orkestrijuhi kuulsusele jäädava aluse.

Kaubanduskool kui puht-eesti kool sai Romanovite pidustustel oma väljaastumisega kogu linnas tuttavaks. Poisid, kõik oma rohelise äärega mütsides, oma orkestriga võeti uulitsal seisva rahva poolt mitmel pool vastu käteplaginaga. Võimlemise õpetaja poolt olid nad saanud ka korralikku sõjaväelist õppust, nii et marssimine ei jätnud ka midagi soovida.

Koolide üldkorraldajaks oli rahvakoolide direktor Ragosinnikov. See otsustas seada minu kooli kui haridusministeeriumile mitte alluva kooli kõikide koolide sappa. Sellega ei olnud mina nõus. Ragosinnikov mulle järele ei andnud. Kaebas linnapeale. See käis kuberner Korostovetsi juures meie tüli lahendamaks. Minule tuldi vastu ja kaubanduskool sai koha pärast gümnaasiumi. Ainult Ekaterina II linnakool jäi minu kooli ette ja seda ka ainult minu nõusolekul.

Kõik need väljaastumised kooli õiguste eest avaldasid õpilasile head mõju.

Õpilaste rahvuslikule kasvatamisele panime eriti suurt rõhku. Ma kut-susin kooli vabadele kohtadele meie parimaid ja tuntumaid koolimehi, eeskätt ülikooli haridusega mehi ja naisi. Poiste tahtmine õppida ja koguda võimalikult palju teadmisi neljaaastasest kaubanduskoolist andis hoogu ka õpetajaile õpetamisel. Saksa keele õpetamisel saavutasin kaks korda paremaid tagajärgi kui Peterburi V gümnaasiumi 8. klassi lõpetajailt. Eesti poisid tahtsid õppida, venelased ei tahtnud, seletades, et nende keel on tähtsam kui sakslaste keel ja et nad oma keeles võivad lugeda kõik, mis maailmakirjanduses ilmub tähtsat. Saksa keelt nad ei vaja! Raske oli nü-suguseil tingimusil saavutada rahuldavaid tagajärgi võõrkeele õpetamisel. Kaubanduslikkudes õppeainetes ja eriti raamatupidamises saavutas J. Sih-

ver üllatavaid tagajärgi. Niisama Veiderma ja J. Annusson loodusteaduses, Topman laulmises ja muusikas, E. Peterson-Särgava eesti keeles, O. Kilgas, praegune vabrikute omanik, minu tollaegne abi, maateaduses, H. Poehl — inglise keeles, pr. Jürgens — prantsuse keeles, pr. Birk — ajaloos j. n. e. Ainult vene keele õpetajaga ma ei olnud hästi rahul. Ta oli küll lõpetanud kooliõpetajate instituudi Peterburis, kuid ortograafia oli tal nõrk, sest ta ei olnud vene sõnu õppinud, nagu meie, silmadega, vaid kuulmise järgi. Poistel tuli teda sagedasti parandada, kui ta tähe *н* (jätj) asemele oli kirjutanud „e“.

Poiste õppimise, kasvatamise ja enesekasvatamise töö tagajärjed ei olnud mitte üksnes head koolis, nad olid head ka elus.

Kui meie heidame pilgu praeguse aja suurimatele pealinna pankadele, riigikassale, majandusministeeriumile, ka teistele ministeeriumidele, suurematele kauplustele j. n. e., siis leiame sealt direktorite ja juhtivate isikute hulgast ikka jälle endisi Tallinna Poeglaste Kaubanduskooli lõpetajaid. Neid leiame ka suuremate ajalehtede peatoimetajate ja toimetajate ridadest, leiame suuremate teatrite direktorite kohtadelt, leiame ohvitseride, õpetajate, põllumeeste ja kaupluste omanikkude keskest.

Ma olen pärast kaubanduskooli juhtinud Tallinna Poeglaste Kommerts-kooli kõigest pool aastat ja ligi 20 aastat mulle eriti armsaks saanud reaalkooli, kuid ma kardan, et viimane oma suurema õpilaste arvuga on proportsionaalselt vähem andnud meie riigile silmapaistvaid riigi- ja omavalitsuse-tegelasi kui tollaegne Tallinna Kaubanduskool.

Nüüd Eesti iseseisvuse ajal on kaubanduskooli tähtsus vähenenud. Tema aset täidavad osalt gümnaasiumid ja kommerts-koolid, kuid maha salata ei saa ka nüüdki kaubanduskooli tähtsust. Nad on praegu esimese astme kutsekoolid, nagu kolme- ja neljaklassilised tööstus-, aiandus-, põllutöökoolid. Edasipääs neist teise astme kutsekoolidesse: kesktehnikumi, kommerts- ja põllutöökooli kui ka üldhariduslikku gümnaasiumi ei ole raskem kui veneaegsetel kaubanduskooli õpilasil. Ei ole neil võimatu ka ilma gümnaasiumis, kõrgema astme kutsekoolis ja ülikoolis õppimata edasi pääseda elus ja jõuda haljale oksale. See oleneb aga eeskätt ikka kaubanduskooli õpilasest endast.

Mitte kõik need direktorid, kõrgemad ametnikud ja kaitseväge ja kaitseliidu juhtivad jõud, kes lõpetasid Tallinna, ja ma arvan, ka Tartu, Viljandi, Pärnu kaubanduskoolid, ei jätkanud haridust reaalkoolis, õhtukeskkoolis või kolledžis ja pärast ülikoolis, vaid paljud neist tõusid oma isikliku tubliduse tõttu juhtivatele kohtadele.

Võibolla minu artikkel ei sobi hästi Tartu Kaubanduskooli 30. aastapäevaks, sest et ma kõnelen Tallinna kaubanduskoolist, kuid ma arvan siiski, et Tartu Kaubanduskooli endised kasvandikud leiavad vististi paralleeljooni ka minu kirjeldusest.

Praeguse hariduseministrina soovin, et kaubanduskoolid jätkaksid haridustööd sama suure innu ja armastusega, kui nad tegid seda oma alguspäevil.

N. Kann,

Hariduse- ja sotsiaalminister

Töosaavutised ja lootused tiivustagu!

TKG-i Vil.-kogu esimees
ARN. PEETS

Tartu Kommertsgümnaasium 15. aastane! 15 aastat — see on poisikeseiga, vähem kui pool täismehe aastaist. Vanas ja väljakujunenud koolilinnas võiks arvata, et see aastatelt nooruseas gümnaasium ei ole suutnud veel saada endale jalgu alla ja omandada oma õppetööga väärikat kohta Emajõelinna rohkearvuliste haridustempelite keskel. Õnneks on siin aga asi hoopis teisiti ja me võime õiglaselt ja avameelselt tunnustada, et noorel Kommertsgümnaasiumil on juba täismehe olemine ja tubli töömehe rüht. Ta on omandanud tunnustatud ja õigustatud koha Tartu koolide hulgas.

Asutatud ja hakanud võrsuma Eesti riigi iseseisvuse algaastail on ta kogu aeg nooruslikus tööhoos ja täis elujõudu püüdnud täita oma ülesandeid vanas ajaloolises koolilinnas. Seni on Kommertsgümnaasium juba enam kui 500 noorele inimesele andnud vastava kutse- ja üldhariduse ning saatnud neid tööle küllalt rikkalike teadmistega varustatult mitmesuguseile tööväljule Eesti riiklikus ühiskonnas, nagu seda aitavad kinnitada ka äsjakorraldatud ankeedi andmed.

Käesoleval, 15. juubeliaastal vaatab Kommertsgümnaasium läbistatud tee lootusrikkusega ka tulevikku. Kuigi 15. aastapäev ei ole mingisugune eriline juubelipäev, töötab ta siiski saada Kommertsgümnaasiumile teatavaks suursündmuse märkteeks, uue ajastu tähispäevaks. Seni on kool pidanud ajama läbi väga kitsas-viletsate, ajakohatute ja edukat õppetööd pidurdavate

kooliruumidega. 15. tegevusaasta kestel on aga kerkinud esile konkreetsetel kujul koolile uue maja saamise võimalused, millede teostumist on kool juba mitmed aastad unistanud ja oodanud. Tahaks loota, et seekord need unistused „oma uuest kodust“ enam ei purune ja et see vajaline algatus teostub ning kool juba hiljemalt paari aasta pärast võib alustada tööd moodsais ja tervishoidlikes kooliruumes. See seisaks mitte üksi kooli enda, ega ta rohkearvulise õpilaspere huves, vaid ühtlasi ka kogu Tartu linna ja maa ning teatud määral ka isegi riigi huves. Seda enam, et Kommertsgümnaasiumiga koos töötab ka Kaubanduskool, mis kokku moodustavad õppetsentrumi, mis jagab lõuna-eestlasile, nagu eelpool märgitud, kaubanduslikku kutseharidust, ilma milleta pole mõeldav tänapäeva äriine tegevus ja mille tähtsust on hakatud rõhutada ka meie hariduselu juhtide poolt.

Nii siis: ühelt poolt õhutatud Kommertsgümnaasiumi edukale tööle tulevikus tema senised töosaavutised nooruseale vaatamata, teiselt poolt annab hoogu tööpinge suurendamiseks lootus saada uus ja ajakohane hoone, mis on eelkõige vajaline edukaks õppetööks ja selle süvendamiseks.

Ka kooli vilistlaskogu tahab ja on valmis oma koolile moraalselt kui ka aineliselt toeks olema, mida ta seni ikka on püüdnud olla, kuigi kooli vilistlastepere on arviliselt veel väike ja nad noorte inimestena ei ole suutnud veel võita küllaldasi positsioone Eesti avalikuelu redelil, samuti on nad ka veel ise aineliselt kindlustamata. Neil on aga siiski hea tahe oma hariduskodule kaasaelamiseks ja kaasaaitamiseks — kinnitab seda ju vilistlaskogu tegevus, milles ei ole puudunud kunagi südamlük joon oma kooli tuleviku vastu ja tihe kontakt kooliga tema lugupeetava direktori ja õpetajaskonnaga eesotsas. Pole põhjust arvata, et see vastastikune südamlük-soe suhtlemine kooli ja vilistlaskogu vahel ka tulevikus edasi ei kehtaks ja aina süvenemistendentsi ei näitaks. Kooli vilistlaskogu paisub igal kevadel uute liikmetega, uute vilistlastega, keda ühendavad ikka ja alati meie kooli — Kommertsgümnaasiumi — parimad noorusaja mälestused, mis jäävad elavaks lülilik kooli ja vilistlaste vahel. Ka käesoleva juubeli puhul läkitavad vilistlased oma Kogu kaudu koolile parimaid tervitusi ja soovivad talle edu ja jõudu tulevikutööks ning ka aastatelt täismeheks sirgumist.

Arn. Peets

Kaubanduskooli rõõmupäevaks!

TKK-i Vil.-kogu esimees
A. KIVI

Kaubanduskooli lõpetajail tekkis vil-kogu asutamise mõte juba 1927. a. Nende ridade kirjutajale tehti ülesandeks astuda läbirääkimisse Kommertsgümnaasiumi vil-kogu juhatusega ühise kogu asutamiseks. Mitmesuguseil põhjusil ei olnud see võimalik.

Uuesti kerkis see küsimus üles 1933. a. Mõtte algatajaks olid vil-d A. Kallaste ja A. Kivi. Tol ajal ei olnud meil, k.-k. vilistlasil, aimugi Kaubanduskooli elueast ja lõpetajaist, seepärast püüti ka siis ikka veel ühist kogu luua. Ka seekord ebaõnnestus see. Vahepeal saime teateid, et Kaubanduskool on töötanud juba rida aastaid ja saatnud ellu palju lõpetajaid. Arutades ksv. Kallastega vil.-kogu asutamist, leidsime, et ka eraldi vil.-kogu asutamine on võimalik. Hakkasime kaasvilistlaste aadresse hankima ja kutsusime neid 28. mail 1934. a. kooli ruumesse nõupidamisele. Kokku tulid koolijuhataja dir. Tubin ja 22 vilistlast. Otsustati asutada Tartu Ühis-Kaubanduskooli Vilistlaskogu ja põhikirja välja töötamiseks valiti komisjon. Komisjon töötas välja põhikirja ja saatis kinnitamiseks, kust see kinnitatult tagasi saadi 10. okt. 1934. a. Kohe selle järele kutsuti kokku üldkoosolek, kus üles seati tegevusjuhised ja valiti juhatus järgmises koosseisus: esimees A. Kallaste, abiesimees A. Kivi, laekur E. Todo, kirjatoimetaja

E. Nornberg ja abiks H. Vompas. Koosolekule oli ilmunud 50 vilistlast, nende hulgas ka vanemaid lõpetajaid (1912 ja 1913 a.), kes selgitasid praeguse Kaubanduskooli arengut ja soovitasid, et vil.-kogu liikmeiks võiksid astuda ka kõigi praeguse kooli eelkäijate lõpetajad ja et vil.-kogu juhatus püüaks andmeid koguda Kaubanduskooli arengu kohta. Vanemate Kaubanduskoolide — H. Margensi tütarlaste ja I. Tomsoni poeglaste kaubanduskooli kohta puuduvad praegusel koolil andmed, puudub arhiiv. — Vil.-kogu juhatus kogus andmeid hr. H. Margensilt, esimese Kaubanduskooli asutajalt, ja Riigi Keskarhiivist. Nii selgus, et Eestis esimene Kaub. kool asutati Tartus 1905. a., cand. rer. merc. H. Margensi poolt. Need materjalid esitati koolijuhatusesele ja paluti nende põhjal praeguse K.-kooli asutamise ajaks lugeda H. Margensi kooli asutamine. Peale kaalutlusi kinnitaski kooli õppenõukogu K. K. asutamise ajaks 1905. a. 18. aug. Suur oli vilistlaste rõõm, kui 1935. a. detsembris korraldatud jõulupuu-õhtul kooliesindaja hr. E. Moss sellest meile teatas. Oldi rõõmus eriti sellepärast, et nüüd on ka Kaubanduskoolil teada aastapäev ja õpilastel ei pruugi olla ainult pealtvaatajad naaberkooli pidustusil, vaid nüüd, kus Kommertsgümnaasium ja Kaubanduskool ühiselt pühitsevad aastapäeva, on kõigi õpilaste ja vilistlaste pidurõõm täielik. —

Kaheaastasele tegevusele pilku heites pean tunnistama, et juhatus ja liikmeskond on olnud aktiivne, on püüdnud korraldada koosviibimisi, et liikmed liituksid ühiseks pereks ning et kõikide sihiks oleks: Koondegem kõik oma vil.-kogu ümber.

Praegune juhatus töötab koosseisus: esimees A. Kivi, abiesimees L. Laur, laekur E. Todo, kirjatoimetaja E. Nornberg — abi H. Paju, ametita liikmed J. Luke ja A. Rammul.

Juhatuses ülimaks püüdeks on koondada kõik kooli lõpetajad Vil.-kogu ümber, sest: ühenduses on jõud, ühiselt murrame kõik takistused ja sammume vastu paremale ja ilusamale tulevikule.

Meie, vilistlased, kanname edasi neid mõtteid ja ideid, mis andis meile meie kool, aitame kaasa, et nende abil kindlustaksime omariikluse ja kõrge kultuuri. Selleks parimaid tervitusi ja tööõnnitlusi „meie koolile“ tema 30. juubelpäeval ja jõudu ning tahet kõigile kaasvilistlasile!

A. Kivi

Meie koolide aastapäevaks

TKG-i, TKK-i ja TLK-i õpilask. vanem
J. VIRKS

On saanud meie koolide juubelpäevad: Kommertsgümnaasiumi 15., Kaubanduskooli 30. ja Linna Keskkooli 1. aastapäev.

30. ja 15. — see on haridustempli ajaloo küllalt pikk aeg. Päikesena on meie koolid valgustanud sadu noori, neile osa omast valgusest andnud, mis on püsiv ning kustumata ja mis teeb neid teotahtelisiks ning tugevaiks kodanikeks, keda ei kohuta eluraskused. Ühiselt töötades on saavutatud sihid.

Jääks soovida, et meie praegune isetegevuslik töö veel suuremaid tagajärgi annaks, et me võiksime üha kõrgemale tõsta oma kooli lippu, seega au tehes koolile, endile ning ka riigile. Olgu meie koolide pidupäev meile uute ideede andjaks ning töötahte süvendajaks. Püsigu edasi Kommertsgümnaasiumile ja Kaubanduskoolile omane tööind ning -armastus, mis nakatagu ka meie noort venda Linna Keskkooli.

Selleks kõigile kaastöölisile jõudu ja tervist.

Sulle, meie juubilar — kool, pikka püsi!

J. Virks

Eilne ja tänane

Knut Hamsun ütleb: „Aastad kaovad kiiresti? Jah, neile, kes vananevad.“

Allakirjutanu vaidleb kõvasti vastu. Aastad kaovad ägeda kiirusega, see on õigus. Aga nad kaovad seda kiiremini, mida hoogsamalt inimene rassib ja rahmeldab. Mida kõvem särts sees, seda tähelepanematumalt aeg jookseb. Kuid seesama särts hoiab inimese just noorena, hoiab vere ja närvid värskena. Mida rohkem ühe küljega, kõveriti ja virisemisi inimene siit maailma elust enese läbi venitab, mida tüdinum ta on ja raugalisem, seda aeglasemalt venivad ka aastad.

Nii jah on see lugu. Ja kui nende ridade siblija täna äkki tuletab meelde, et kallis kommertsgümnaasium peab sel aastal oma 15. a. juubelpidu ja et allakirjutanu peaaegu sama palju aastaid on saanud juubilariga kaasa elada — kas otseselt või kaudselt — siis surud küll peo otsaesile ja mõtled ehmatusega: kas tõesti nii palju juba? Kuhu tont need aastad on ometi lipanud? Alles see oli, kui...

Aga ärme hakkame mälestusi jutustama. Sellest ei tulekski midagi välja, sest kõik tundub alles nii värskena ja tänasena, et ei oskagi vaadata möödunud kui minevikule. Kõik need inimesed — või vähemalt väga

R. JANNO

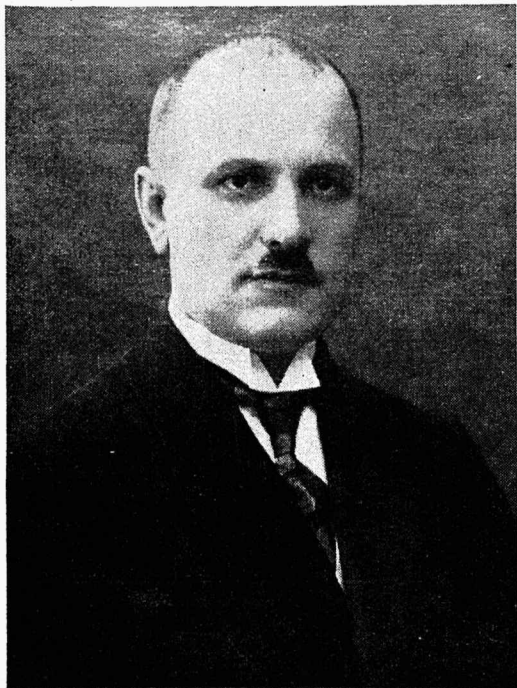
ainuke „vana“, kes noorte muredest veel avalikult kirjutab.

suur osa neist —, kellega oled kooliseinte vahel head ja kurja jaganud, segivad praegugi su ümber, igal ühel oma raud tules, oma rühmamised rüsinal taga kihutamas, nii et eilse ja tänase vahel polekski nagu vahet. Ja kõik on nad eluhakkamist endiselt täis, väliseltki peaaegu endises vormis. See, et mõni on paksemaks läinud, mõni kõhnemaks ja et mõnel on habe hakanud kasvama, ei muuda asja.

Juubel on siiski käes ja kõigil on heameel, et Fortuuna tüdrukute ja poiste pere tuleb jälle üle maa oma armsa kotuse juurde kokku. Eks siis muudkui oleme rõõmsad ja lööme kämblad täies sõpruses kokku!

Rich. Janno

Mõningaid andmeid Tartu Kaubanduskooli minevikust

*TKG-i, TKK-i ja TLK-i praegune direktor
VILLEM TUBIN*

Praeguse Tartu Ühis-Kaubanduskooli otseseiks eelkäijaiks on olnud 1905. a. H. Margensi asutatud era tütarlaste kaubanduskool ja 1910. a. asutatud Tartu I Kooliõpetajate Ühisuse era-ühis-kaubanduskool, mis hiljem liitudes moodustasidki praeguse avaliku kaubanduskooli. Seepärast tohiks küll õigustatud olla kooli ea arvamine vanema liitunud kooli, s. o. H. Margensi tütarlaste kaubanduskooli asutamisest 1905. a. Nii võib Tartu Ühis-Kaubanduskool, kui vanim kaubanduskool Eestis käesoleval 1935./36. õ.-a. tagasi vaadata oma 30-aastasele tegevusele.

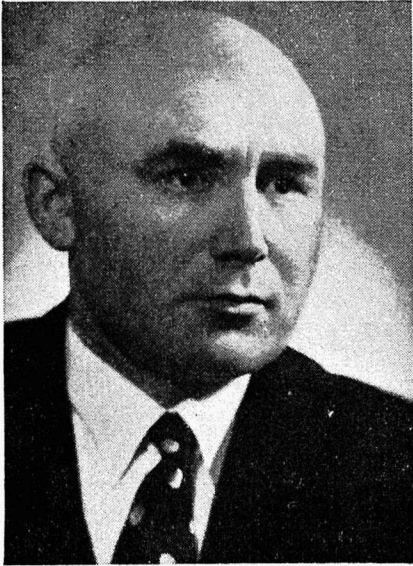
Käesolevate ridade ülesandeks on heita lühikest pilku kooli minevikku. Kahetsusega peab aga mainima, et selle kohta säilinud arhiivi andmed on väga puudulikud; see maksab eriti H. Margensi kaubanduskooli esimeste tegevusaastate kohta. Säilinud on vaid lühisõnalised õppenõukogu koosolekute protokollid, mis sisaldavad enamasti kõige tavalisemaid teateid õpilaste käitumise hindamisest, nende klassist klassi üleviimisest. Samuti ka numbrite žurnaalid ja lõputunnistuste ära kirjad, kuna muust kirjast vaid

riismed järele on jäänud. Arhiivis leiduvate andmete täienduseks on püütud hankida ka suulisi ja kirjalikke teateid omal ajal koolile ligidal seisnud isikuilt, kuid nagu nende teadete andjad ise seletavad, on neil üksikasjad aastate jooksul suurelt osalt ununenud. Seepärast tuli ka neid andmeid kasutada teatud ettevaatusega.

1. H. Margensi tütarlaste kaubanduskool.

Cand. rer. merc. H. Margensil on juba 1902. a. kavatsus erakooli asutada. Esialgul peetakse läbirääkimisi Treffneri I järgu kooli ülevõtmiseks, milleks H. Margens omandab Peterburis gümnaasiumi-õpetaja kutse. See kavatsus aga luhtub. Siis tuleb H. Margens mõttele, asutada kaubanduskool. Nagu H. Margens ise seletab, avanud ta kooli rahvakoolide inspektori ajutise loaga juba jaanuaris 1905, mille kohta aga puuduvad igasugused dokumentaalsed andmed. On võimalik, et alul töötati ajutiselt eraviisil ettevalmistamis-klassiga, sest I klass tekib alles 1905./06. õ.-a. Miks H. Margens just kaubanduskooli avamise mõttele tuli, on seletatav vahest sellega, et 1) H. Margens oli ise saanud kõrgema kaubandusliku hariduse ja 2) kaubanduskooli avamiseks loa saamine oli tol ajal võrdlemisi kerge, kuna kaubanduslikud õppeasutised allusid Vene Rahaministeeriumi kaub. - tööstusosakonnale, kes püüdis igapidi arendada ja soodustada kaubandusliku kutsehariduse levitamist ja hoolitses endale alluvate koolide eest palju paremini kui Haridusministeerium üldhariduslike koolide eest; nii võisid ka era-kaubanduskoolid omandada vastavaid õigusi nii õpetajaile kui õpilastele, saada riigilt toetust jne. Need soodustused andsidki arvatavasti tõuget selleks, et Tartus ühel ja samal aastal (1905) asutati korraga kaks kaubanduskooli — üks H. Margensi ja teine J. Thomsoni poolt.

H. Margensi tütarlaste erakaubanduskooli põhikirja on kinnitatud Vene rahaministri V. Korkovtsevi poolt 18. augustil 1905. Põhikirja järgi on kooli ülesandeks oma õpilasi ette valmistada teenistuseks kaubandus-tööstuslikes asutis. Kooli kursus kestab 4 aastat (8 semestrit). Esimesse klassi sisseastujate vastavaks ettevalmistamiseks võib kooli juures avada ka kaks etteval-

*TKG-i, TKK-i ja TLK-i praegune inspektor
WILLEM EHRGLIS*

mistamis-klassi — noorema ja vanema. Põhikirja § 6 järgi õpetatakse koolis järgmisi aineid: usu-õpetus, vene keel ja kirjandus, saksa keel, inglise keel, raamatupidamine ühes kaubandus-tööstuse-seadusteadusega, aritmeetika, kaub. aritmeetika, geomeetria algmed, kodumaa (s. t. Venemaa) ajalugu, geograafia, kommerts-geograafia, kohaliku turu kaupade tundmine ühes vajalike teadmistega loodusteadusest, kaubanduslik kirjavähetus, ilukiri, joonistamine-joonestamine ja käsitöö ning soovijaile ka eesti keel.

Mittesunduslike aineina võib erimaksu eest õpetada prantsuse keelt, laulmist, tantsu, muusikat, võimlemist, stenograafiat ja masinakirja.

Kõiki aineid õpetatakse vene keeles, pääle usu-õpetuse, mida õpetatakse õpilaste emakeeles.

Õppeainete ja -kursuse ulatus ja jaotus klasside järgi määratakse kindlaks õppekavadega ja tunniplaaniga, mille õppenõukogu välja töötab ja kinnitamiseks esitab rahaministrile. Õppeföö kestab 20. aug. kuni 1. juunini, välja arvatud pühad.

Kooli võetakse vastu õpilasi igast seisusest ja usutunnistusest: I klassi 12—15 a. vanuseid lapsi, kes esitavad tunnistuse mitte vähem kui 2-kl. ministeeriumi-kooli lõpetamise kohta või kes õiendavad vastavas ulatuses sisseastumis-eksami. Vanemasse klassesse astuda soovijad peavad vanuse suhtes vastama Riiginõukogu poolt 10. juunil 1900. a. kinnitatud määrusile ja õiendama vastavad eksamid.

Ettevalmistamis-klassi võetakse õpilasi, kes on 9—13 a. vanad.

Õpilaste normaalarv klassis ei tohi ületada 40-t.

Õpilaste vastuvõtt ja järgmisse klassi üleviimine toimub semestrite, s. o. õppe-poolaastate järgi.

Kooli juhataja (inspektor) valitakse kooli ülevalpidaja poolt ja kinnitatakse Rahaministri poolt nende õppejõudude hulgest, kel on õigus õpetada eriaineid.

Inspektor võib õpetada koolis üht eriainet, kuid mitte rohkem kui 12 nädalatundi.

Õppenõukogu koosneb inspektorist kui juhatajast, usuõpetajast, kõigist õpetajaist, ülevaatajaist (klassijuhatajaist) ja kooliarstist. Õppenõukogu peab oma istungeid vähemalt 4 korda poolaastas. Määralisil üldhariduslike ainetes õpetajail peab olema vähemalt 12 nädalatundi, määralisil eriainetes-õpetajail — vähemalt 6 tundi.

Inspektor ja õpetajad ei tohi oma õpilasi pensionile võtta ega neile eratunde anda.

Ülemääralsed õpetajad, kui neil on nädalas vähemalt 6 tundi, omandavad ka teenistuse- ja pensioni-õigused.

Kooli ülevalpidaja (asutaja) ülesandeks on kooli majandusliku külje eest hoolitsemine: vajalike summade hankimine õppejõudude palkadeks, õppevahendite muretsemiseks ja kooli majanduslike kulude katmiseks (ruumid, küte, valgustus) jne., samuti ka kooli varanduse valitsemine ja järelevalve.

Kooli ülevalpidamise kulud kaetakse kooli ülevalpidaja (asutaja) summadest ja õpilasilt võetavast õppemaksust. Kui kooli eelarve teostamisel tekib ülejääk, siis läheb see kooli ülevalpidajale, puudujäägi korral aga katab selle kooli ülevalpidaja oma summadest.

Kuigi kooli põhikiri on kinnitatud 18. aug. 1905, millist päeva võiks juriidiliselt lugeda kooli

*Cand. rer. merc. H. MARGENS,
Eesti esimese kaubanduskooli asutaja*

asutamise päevaks avatakse kool ametlikult ometi alles 11. jaanuaril 1906. Promenaadi tän. praeguse Hüpooteegi Panga maja asemel asunud puumajas — ja nimelt ühe I klassiga, millises on ainult 10 õpilast. Õppejõududeks on sel esimesel poolaastal kinnitamiseks esitatud: inspektoriks — kooli ülevalpidaja H. Margens ja õpetajaiks. J. Sild (geograafia, matem. ja loodusteadus), M. Stürmer (vene keel, matem., ajalugu), L. Niggol (saksa keel), E. Uibopuu (käsitöö), J. Leidig (ingl. keel), A. Martens (prantsuse k.), Kr. Raud (joonist.) ning kooliarstiks dr A. Schulzenberg.

1906. a. kevadel viidi I kl. õpilased üle II klassi. Sama aasta sügisel otsustatakse avada I ja II klass, kuid 1906./07. õ.-a. õpilaste nimesitikus leidub andmeid ainult 15 II kl. õpilase kohta. Seega jäi vist I klass avamata, arvatavasti õpilaste puuduse pärast. Samal ajal otsustatakse kool muuta segakooliks, milline kavatsus aga teadmata põhjustel jääb teostamata. Järgmisel 1907./08. õ.-a.

töötavad koolis juba 4 klassi, kuid õpilaste arv on väga väike: ettevalm.-klassis — 3, I kl. — 2, II kl. — 9 ja III kl. — 14, kokku 28 õpilast

1908./09. õ.-a. on koolis juba kõik 6 klassi, 2 ettevalm.- ja 4 põhiklassi, kokku 61-e õpilasega. Sel õppeaastal annab kool ka juba oma I lennu: 1909. a. kevadel lõpetavad kooli järgmised 10 õpilast: Veronika Läti, Alide Alba, Alma Valge, Elisabeth Valgerist, Ida Zäsmän, Julie Luke, Salme Mällo, Henriette Paggi, Hilda Tamm ja Luise Jüri-ado, nimede järgi otsustades kõik eestlased.

1909./10. õppeaastal töötab kool samuti 6 klassiga (2 ettev. + 4 põhikl.) kokku 62 õpilasega. Kooliõpetajaid on sel aastal 12.

1910./11. õppeaastal jääb klasside arv endiseks (6), õpilaste arv näitab aga väikest tõusu, ulatudes 80-ni. Lõpetajaid — 12. Järgmisel 1911./12. õ.-a. otsustatakse ajutiselt likvideerida ettevalmistamisklassid, kuna neis on kogu aeg olnud väga vähe õpilasi — 2 kuni 8 õpilast klassi kohta. Sellise vähese õpilaste arvu juures on kooli üleval-

H. MARGENSI TÛTARLASTE KAUBANDUSKOOLI I LEND

1. rida: Prl. Teas, prl. Sild (praegu pr. Valk), prl. Berg, H. Margens, pr. Margens, prl. Vilmansen, prl. Stürmer, prl. Wright; 2. rida: Valgerist, hr. Ložečnikov, Jüriado, Valge, Paggi, Läti, Luke, Vissak. 3. rida: Tamm, hr. Sihver, Alba (pr. Pähn), Garmin, Mällo.

J. THOMSON,
sanimelise poegl. kaubanduskooli asutaja

pidamisel tekkinud suuri majanduslikke raskusi, mis arvatavasti ongi kooli kokkutõmbamise põhjuseks.

1912./13. õppeaastal avatakse aga mõlemad

ettevalmistusklassid uuesti, kuigi neis on ainult 13 õpilast kahe klassi kohta ja õpilaste üldarv 6-es klassis kokku on vaid 107, nendest kooli lõpetajaid — 11.

Järgmisel 1913./14. õ.-a. on õpilaste arv tõusnud 131-ni, kuid vaatamata sellele annavad kooli ülevalpidamise raskused end väga teravasti tunda.

Kooli asutaja on kogu kooli kestvuse aeg koolile pidanud juurde maksma, mistõttu tal on tekkinud hulk võlgasid. 30. mail 1914 teatab kooli ülevalpidaja ja juhataja H. Margens, et tema „sügisel võib olla ei ole enam kooli juhatajaks.“ Kooli olemasolu ähvardab hädaoht. 20. aug. 1914 arutatakse seisukorda õppenõukogu koosolekul. Õpilaste arv on langenud 81-ni (esimesel õppepäeval). Eelmiste aastate eest on paljudel õpetajail osa palka saamata jäänud, samuti on koolil ka muid võlgasid. Kuigi eelneva aasta väljaminekuid ja sissetulekuid loodetakse tasakaalustada võivat, teeb vanade võlgade tasumine palju muret.

3. sept. 1914 teatab H. Margens, et ta haiguse pärast paneb maha koolijuhataja ameti, andes selle üle õpetajale A. Senkovitš'ile ja teeb õpetajatele ettepaneku kooli ülevalpidamiseks asutada Õpetajate Ühisus, kellele ta nõus on oma kooli üle andma.

20. novembril 1914 peetakse Õpetajate Ühi-

J. THOMSONI KAUBANDUSKOOLI I LEND 1908. A.

Seisavad: õpilased E. Juul, S. Sülanarusk, Kajak Karlson, V. Annok, J. Bürger, E. Kuusik, A. Puskar, F. Karu; istuvad: (õpetajad) J. Kamar, G. Kallamis, Maasing, K. Grünberg, J. O. Thomson, Rastorgujev, Lange, Puutse, Pärli. Eesreas õpilased Sütt, H. Hanson, S. Lepson.

suse esimene üldkoosolek. Ühisuse juhatusse valitakse õpetajad N. Štšukin, A. Sildnik ja H. Veski. Otsustatakse H. Margensi kaubanduskool ja selle juures töötavad raamatupidamis-kursused Ühisusele üle võtta ja Ühisuse põhikirja koostamiseks ning selle kinnitamiseks vastavaid samme astuda.

Nii saab kool endale 1914. aasta sügisel tegelikult uue peremehe — H. Margensi tütarlaste kaubanduskooli õpetajate Ühisuse, kuna juriidiliselt kool tegutseb edasi H. Margensi koolina, sest Ühisuse põhikirja kinnitamine ja kooli ühisuse nimele registreerimine toimub alles 1916. aastal. Ühisus otsustab oma koosolekul 17. detsembril oksjonil ära osta. Koostatakse müügile tulevast inventarist nende esemete nimestik, mis koolile on vajalikud ja otsustatakse nende eest pakkuda kuni 650 rbl. Selle summa kokkusaamine lühikese aja jooksul tekitab teatud raskusi, milliseist aga järgmiselt loodetakse üle saada: A. Sildnik, H. Veski ja K. Veski muretsevad igati 150 rbl., teised õpetajad panevad kokku 50 rbl., koolikassast võetakse 50 rbl., kuna veel puuduv summa 100 rbl. loodetakse saada Krediid-Ühisusest härra E. Aule käest.

14. jaan. 1915 Ühisuse koosolekul kooli 1914. a. II poole aruannet läbi vaadates selgub, et Ühisusel on varandust Rbl. 779.72 väärtuses, võlgasid aga Rbl. 1037. Järgmise aasta eelarve koostamine tekitab raskusi: puudujääk osutub paratamatuks. Puudujäägi katteks otsustatakse laenata Krediid-Ühisusest kuni Rbl. 500.— Erilist muret teevad Ühisusele kooli vanad võlad, mis ühes kooliga on üle võetud ja milliseist suurema osa moodustavad õppejõudude saamata jäänud palgad eelmiste aastate eest. Ühisus otsustab 27. apr. 1915 neid võlgu võimalust mööda „reguleerida“, ja püüab seda ka teha vähemate summade väljamaksmisega, kuid paljudel õpetajail tuleb oma nõudmisest kas täielikult või osaliselt loobuda, mida vabatahtlikult ka tehaksegi.

Kool töötab nüüd Fortuuna tän. nr. 12 asuvas puumajas, kus on aga ainult 4 klassiruumi ja mis seega ei võimalda ettevalmistamis-klasside avamist. Arutatakse uute avaramate ruumide muretsemise küsimust, kuid jäädakse lõpuks siiski seniste ruumide juurde, otsustades uuesti avatavad ettevalm.-klassid paigutada hoovipealsesse majja (nr. 10), mida kavatakse üürida 200 rbl. aasta üüri eest. —

Juba 1½ aastat on Õpetajate Ühisus tegelikult olnud kaubanduskooli ja raamatupidamiskursuste ülevõttejaks, kuid Ühisus on ise ikka veel kinnitamata. Seep. töötab kool edasi H. Margensi koolina. Nagu Ühisuse protokollist selgub, teeb kinnitamiseks raskusi Ühisusele nimeks võetud „Kommertsia“, millega ülemus ei taha leppida. Ühisuse nime küsimust arutatakse mitmel koosolekul, kus muuseas ka ette pannakse Ühisusele nimeks anda „Pedagoogium“. Viimaks lepi-

K. ABRAM,
kaub.-kooli juhataja 1916—1917

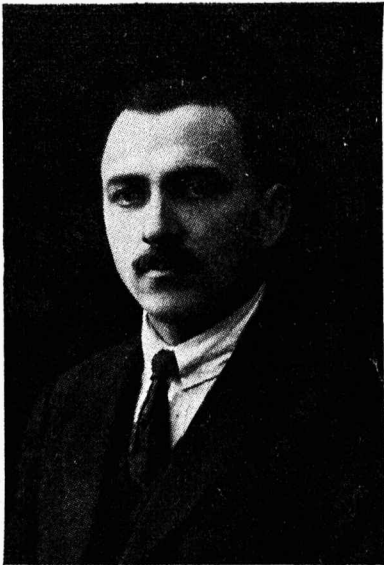
takse nime suhtes kokku: otsustatakse Ühisus nimetada „II Kooliõpetajate Ühisus Tartus“ ja ühisuse kool II Kooliõpetajate Ühisuse Tütarlaste Erakaubanduskooliks Tartus, kusjuures kooli põhikirja § 1 peab seisma märkus, et kool on H. Margensi poolt asutatud. Alles 20. augustil 1916 teatatakse Ühisuse koosolekul, et ühisuse ja kooli põhikirja on kinnitatud.

Suvel 1916 kutsutakse koolijuhataja A. Senkovitš tegevasse sõjaväkke. Uueks juhataja kt. valitakse 3. sept. 1916 K. Abram, kelle ametisse kinnitamise kiirustamiseks A. Sildnik peab sõitma Petrogradi.

Majanduslikud raskused, mis H. Margensil sundisid kooli ülevõtte loobuma, rõhuvad ka kooli teist peremeest, Kooliõpetajate Ühisust. Kuigi õpilaste arv vähehaaval tõuseb — 1915./16. õ.-a. 99 õpilast ja 1916./17. õ.-a. 128 õpil. — kuues klassis — siiski ei tasu õppemaks kooli väljaminekuid. Seisukorda ei paranda ka palju riigilt saadud toetus Rbl. 1000.—, sest sõja ajal on elukallidus tunduvalt tõusnud ja seega ka kooli väljaminekud kasvanud. 1917. a. jaanuaris lähevad H. Margensi majad Fortuuna tän. nr. 6—12, kus kool senini on asetsenud, müügile. Uute ruumide leidmine ei ole kerge, sest ka üürid on tõusnud.

14. jaan. 1917 Ühisuse koosolekul tõstetakse üles küsimus kooli ja kursusi üle anda „vastavale seltsile“, milline küsimus esialgu antakse juhatajale kaalumiseks.

Sama aasta 21. III valitakse komisjon (K. Abram, A. Sildnik ja A. Jõudu), kes peab läbirääkimistesse astuma Kaubandusliku Hariduse Edendamise Seltsiga kaubanduskooli ja kursuste ülevõtte asjus. Kui nim. selts ei taha kooli üle

H. VESKI,
kaub.-kooli juhataja 1917—1920

võtta, siis volitatakse komisjoni otsima „muud väljapääsu“ raskest majanduslikust seisukorrast.

Läbirääkimised Kaub. Har. Edend. Seltsiga ei andnud tagajärgi. Ka ei läinud komisjonil nähtavasti korda leida „muud väljapääsu“. Seepärast pidi Ühisus tahestahtmata kooli edasi pidama.

Öppenõukogu koosolekul 28. aug. 1917 tehasse teatavaks, et senine koolijuhataja kt. K. Abram on loobunud koolijuhataja kohuste täitmisest ja oma ameti üle andnud õpetaja H. Veski. Seega saab uueks koolijuhataja kt. Heinrich Veski.

11. jaan. 1918 vabaneb endine koolijuhataja A. Senkovitš sõjateenistusest ja Ühisus soovitab temale ta endine koht koolis tagasi anda. A. Senkovitš saabki oma endised tunnid tagasi, kuid juhataja kt. jääb H. Veski. Varsti algab Saksa okupatsiooni aeg. Kool töötab esialgu endise kava järgi vene õppekeelega edasi, kuid 28. mail võetakse vastu otsus kooli õppekeeleks võtta eesti keel alates järgmisest, s. o. 1918./19. õ.-a-st.

Okupatsiooni-võimude nõudmisel tuleb kool ümber korraldada. 25. mail 1918 vaadatakse läbi kooli reformi projekt, mille järgi kooli õppekursus kestab 7 aastat. Kooli I klassi võetakse vastu lapsi, kel on juba ühe-aastane ettevalmistus. Kui aga leidub neid õpilasi, kes tahavad aabitsat õppima hakata, siis avatakse ka veel ettevalmistamis-klass. Esimeses 5-es klassis õpetatakse üldhariduslikke aineid kõrgema algkooli kursuse ulatuses, viimases kahes klassis — peamiselt eriaineid.

15. okt. 1918 on esimene Ühisuse koosolek, mille protokoll on kirjutatud eesti keeles. Sel koosolekul koolijuhataja H. Veski kannab ette eespool toodud kooli reformi kava, mis vastu võetakse.

Samuti teeb H. Veski ühisusele teatavaks ka kooli õpetajate koosseisu, millest selgub, et uuteks õppejõududeks on kutsutud: K. Einbund (õigusteadus), A. Ehrlich (keemia ja kaubateadus), R. Jaska (maj. geogr.), V. Johanson (joonist.), P. Konsap (laulmine), A. Kurvits (loodustead. ja vene keel), J. Leidig (ingl. keel) ja R. Põld (ajalugu).

1. mail 1919 otsustab II Kooliõpetajate Ühisus oma kaubanduskooli ja raamatupidamis-kursused ühes inventariga üle anda Tartu Hariduse Seltsile järgmisil tingimustel:

1. Hariduse Selts võtab oma peale:
 - a) Ühisuse võla Eesti Laenu-Hoiu Ühisuses Mrk. 3000.—.
 - b) Samas ühisuses oleva võla Mk. 2000.—, mis on õpilaste kooperatiivi all kinni.
2. Maksab Ühisusele likvideerimise kuludeks Mk. 3000.—.

Hariduse Seltsi juhatus, üle vaadanud Ühisuse ja kooli varanduse ja hinnanud selle väärtust Mk. 18.800.— peale, otsustab II Kooliõpetajate Ühisuse poolt ettepanud tingimustel kaubanduskooli ja raamatupid.-kursused üle võtta, millise otsuse ka Hariduse Seltsi üldkoosolek 10. juulil 1919 kinnitab. Seega saab kooli kolmandaks peremeheks Tartu Hariduse Selts, kes on endise Tartu Kutsehariduse Seltsi otseseks järeltulijaks.

Sama aasta augustikuus teeb Tartu Linnakoolivalitsus aga Seltsile ettepaneku ühendada Seltsi tütarlaste kaubanduskooli I Kooliõpetajate Ühisuse ühis-kaubanduskooliga üheks ühis-kaubanduskooliks, kusjuures ühendatud kool jääks Tartu linna omavalitsuse üleval pidada ja muutuks seega avalikuks kooliks.

Hariduse Selts ei saa selle ettepanekuga nõustuda järgmisil põhjustel:

1. Linnakoolivalitsuse ettepanek on liiga hilja tulnud ja Hariduse Selts on juba kulunud teinud ning vaeva näinud kooli ülevõtmisega II Kooliõpet. Ühisuselt.

2. Ka Linnakoolivalitsusele teeks raskusi viimase silmapilgul enne õppetöö algust kooli üle võtta ja uut kooli korraldama hakata.

Hariduse Seltsi ettepanek on: Linnakoolivalitsus võtku üle I Kooliõpetajate Ühisuse ühis-kaubanduskool, muutku see poeglastekooliks ja saatku seal tütarlapsed ära Hariduse Seltsi tütarlaste kaubanduskooli.

Nii luhtus esialgul Linnakoolivalitsuse kavatus ühendada mõlemad erakaubanduskooli üheks elujõuliseks avalikuks ühis-kaubanduskooliks: I Kooliõpetajate Ühisus andis oma kooli 1919. a. linnale üle, kuna Hariduse Seltsi Tütarlaste Kaubanduskool veel üheks aastaks erakoolina töötama jäi.

30. juunil 1920 arutatakse Hariduse Seltsi juhatuse koosolekul kaubanduskooli ülevalpidamise küsimust, kusjuures selgub, et „Kaubanduskooli ülevalpidamine on Seltsile küllalt raske ja tähele

pannes, et praeguse korra järele on valitsuse siht (ülesanne) kooliealistele lastele haridust anda, mispärast ühel häälel otsustatakse: selle ajani Hariduse Seltsi poolt ülevalpeetud tütarlaste kaubanduskool Tartu Linnakoolivalitsusele üle anda ja üleandmise päevaks arvata 1. juuli s. a., kuna faktiline üleandmine saab olema pääle Seltsi pääkoosoleku poolt selle otsuse kinnitamise. Määralsised kaubanduskooli õpetajad tulevad Linnakoolivalitsusel sellesama kooli või mõne teise vastava kooli pääle üle võtta ja õpilastele võimaldada vastavates klassides edasiõppimine“. Selle juhatause otsuse kinnitab H. Seltsi üldkoosolek 2. aug. 1920. Kool antakse Tartu linnale üle ja ühendatakse linna kaubanduskooliga (end. I Kooliõp. Ühisuse kooliga) üheks Tartu Ühis-kaubanduskooliks, mille asukohaks saavad praegused kooliruumid Fortuuna tn. 6—12, millised Tartu linn mõni aasta hiljem ostu teel omandab.

Selline on olnud H. Margensi asutatud kaubanduskooli elukäik oma 15 tegevusaasta kestusel. Kuigi koolil on tulnud kogu see aeg võidelda majanduslike raskustega, mispärast ta on pidanud mitu korda vahetama oma peremeest, ei saa ometi sallata tema tähtsust meie majanduselus: 177 lõpetajat 12 lennus on siit välja läinud ja, varustatud vajalike teadmiste ning oskustega, rakendunud tööle meie majanduslikes ettevõtetes. Samuti ei saa jätta märkimata asjaolu, et kooli õpetajaskonda on kuuunud terve rida Eesti avalikus elus tähtsat osa etendavaid isikuid, kellest pääle kooli asutaja H. Margensi võiks nimetada järgmisi: praegune pääminister K. E e n p a l u, Kaubandus-tööstuskoja nõukogu esimees J. S i h v e r, Eesti Panga Tartu osakonna direktor A. J õ u d u, Riigi Keskarhiivi juhataja abi A. S i l d n i k, direktor L. R a u d k e p p jt.

2. Tartu I Kooliõpetajate Ühisuse Era-Kaubanduskool.

Praeguse Tartu Ühis-Kaubanduskooli teiseks otseseks eelkäijaks oli, nagu eelpool juba mainitud, 1910. a. asutatud Tartu I Kooliõpetajate Ühisuse Kaubanduskool, kes teatud mõttes end aga võib pidada J. Thomsoni poeglaste era kaubanduskooli järeltulijaks.

Samal aastal (1905), kui kinnitati H. Margensi tütarlaste era-kaubanduskooli põhikiri, asutati Tartus ka J. Thomsoni poeglaste era-kaubanduskool, mille kohta aga pole säilinud üldse dokumentaalseid andmeid, sest kool jäi umbes viieaastase tegutsemise järele seisma, kooli asutaja Thomson on surnud ja kooli arhiiv arvatavasti hävinenud. Riigi keskarhiivis leidub selle kooli asutamise kohta ainult järgmisi andmeid Liivimaa kubermangu aktis nr. 103:

1. Rahaministeeriumi Kaubandus-Tööstus Osakond kirjutab Liivimaa kubernerile 24. veebr. 1905 (v. k. j.), et temale on tulnud palve Jakob Otto p. Thomsonilt lubada avada Tartus era-kaubanduskool. Rahaministeerium saadab kooli põhikirja projekti Liivimaa kubernerile ja palub kubeneri oma arvamist avaldada ning põhikiri tagasi saata.

2. Liivimaa kubernerile 13. apr. 1905 Jakob Thomsoni palve asja otsustamist kiirustada, et kooli avamiseks saaks ettevalmistusi tegema hakata.

3. Liivimaa kubeneri kantselei ülemale 10. mail 1905 Jakob Thomsoni palve asjaga kiirustada ja otsus teatada Rahaministeeriumi kaub-tööstus osakonnale.

4. Liivimaa kuberner saadab 13. mail 1905 Rahaministeeriumile kooli põhikirja tagasi ja kirjutab, et Jakob Thomsoni kaubanduskooli asutamine Tartus on väga soovitav, kuid kooli põhikirjas ta soovitab teha järgmisi muudatusi:

a) Kõiki õppeaineid tuleb õpetada vene keeles, välja arvatud usuõpetus luteriusulistele, mille õpetamine võib toimuda õpilaste emakeeles;

b) usuõpetajaks õigeusulistele õpilasile peab olema õigeusu preester;

c) eesti keel tuleb sunduslike õppeainete hulgast välja jätta.

Millal Thomsoni kaubanduskooli põhikiri kinnitamist leidis, selle kohta puuduvad täpsad teated. Kooli vilistlane V. A n n o k ja teised tõendavad, et kool 1905. a. sügisel oma tegevust olevat alanud.

Thomsoni Kaubanduskooli asutamise kohta kirjutab selles koolis õpetajana töötanud G. K a l l a m i s järgmist:

„1905. a. lõpul avas Tartus, Aleksandri t. 28 kadunud J. O. Thomson era-kaubanduskooli

Kaub.-kooli vorm 1918. a.
(TKK-i Vil.-kogu abiesimees L. Laur)

poeglastele Jaani koguduse ülemõpetaja Wittrocki ja linnapea Grevingki toetusel. Alul oli Thomsonil kavatsus asutada viieklassiline kool, pärast aga muutis ta selle kavatsuse ja kool sai neljaklassiline — 1 ettevalm.- ja 3 põhiklassi.“ Hr. Kallamisi poolt saadud andmetel saanud kooli asutaja Thomson üle kogu Eesti välja trükitud üleskutsed, mille mõjul siis ka võrdlemisi palju õpilasi kokku olevat tulnud (I kl. olnud kooli avamisel 40 õpilast). 1908. a. kevadel saanud kool välja oma I lennu. Varsti aga alanud koolis lahkkelid. Kooli asutaja ja juhataja J. Thomson sattunud teravasse vastuollu nii õpetajaskonnaga kui ka õpilastega. Selle vastuolu põhjustajaks olnud J. Thomsoni saksasõbralik meelsus ja ebapedagoogilised võtted kooli praktikas. Nende sisemiste lahkkelide ja hõõrumiste tagajärjel hakkas kool kiratsema ja 1910. a. kevadel lahkusid koolist mitmed õpetajad, kellestid Grünberg, G. Kallamis ja J. Kamar otsustasid asutada Tartus uue poeglaste-kaubanduskooli.

Uue kaupanduskooli ülevalpidamiseks asutati Kooliõpetaja Ühisus, kuid kuna kooli põhikirja kinnitamine aega võis võtta, siis otsustati esialul nõutada kooli avamise luba õpet. K. Grünbergi nimele. 18. augustil 1910 peetud Ühisuse esimesel koosolekul tehakse teatavaks järgmine telegramm: „Tartu, Grünbergile. Kaubandusminister andis nõusoleku kooli avamiseks. Põhikirja saadetakse välja kinnitamise järele.“ Selle telegrammi põhjal otsustab Ühisus, kuhu kuuluvad 6. isikut: A. Anson, K. Grünberg, E. Barth, G. Kallamis, J. Kamar ja A. Rastorgujev, avada kool ja kuulutada sellest kõigis eesti ajalehis ning ka Tartu saksa lehes „Nordlivl. Zeitung“is.

Koolile vajaliku sisseseade muretsemiseks otsustatakse E. L.-H. Ühisuselt laenata Rbl. 2400 ja üürida vastavad ruumid Strömbergi majas, Karlova t. nr. 6 550 rbl. aastaiüri eest.

Kooli avamise päevaks määrati 10. sept. 1910, mil alati tööd kõigis 4-ja klassis. See oli võimalik selle tõttu, et uude kaupanduskooli üle tulid peaaegu kõik õpilased ja hulk õpetajaid Thomsoni koolist. Kuna uuele koolile oli ministriumi poolt lubatud esimesel aastal avada ainult 3 klassi (ilma lõpuklassita), siis tekib ühenduses lõpuklassi avamisega pikem kirjavaetus, millises erilist huvi pakub Thomsoni kooli viimase klassi õpilaste vanemate palvekiri kaupandus-tööstusministrile. Selles palvekirjas valgustavad 13 lastevanemat Thomsoni isiklikke patte ja tema kooli puudusi, mispärast neil polevat võimalik enam oma lapsi sinna kooli jätta. Seepärast, soovides neid paigutada uuesti avatud Grünbergi kaupanduskooli, paluvad nad ministrit lubada sääl avada juba esimesel aastal ka lõpu-klass. See palvekiri mõjus: kool sai loa lõpu-klassi avamiseks esimesel õppeaastal.

Nii jäi Thomsoni kool õpilastest tühjaks ja läks varsti hingusele.

Kooliõpetajate Ühisuse, ajutiselt K. Grünbergi nimelise kaupanduskooli esimeseks juhatajaks valiti Anton Anson, endine Aleksandri linnakooli ja Paide rahvakoolide inspektor, kes koolijuhataja kohal püsis kuni oma surmani (juunis 1918). Esimesteks õpetajaiks koolis olid: E. Barth (saksa keel), K. Grünberg (matem. ja füüsika), J. Kamar (kaub. eriained), J. Kolaminsky (loodustead.), A. Rastorgujev (vene k. ja ajalugu), Th. Tallmeister (usuõpet.) ja N. Bežanitsky (usuõpet. õigeusul.).

Esimesel tegevusaastal (1910/11) on koolis 85 õpilast, nendest ettevalm. kl. 13, I kl. 37, II kl. 22 ja III kl. 13 õpilast. Esimese lennuna lõpetavad kooli 1911. a. kevadel 12 õpilast: Hugo Hanson, Nikolai Jermolov, Theodor Kalberg, Eduard Kangur, August Katalsepp, Arved Klaarman, Martin Kukk, Herman Laas, Jaan Lemmison, Anton Olo, Aleksander Sukk ja Johannes Tooms.

28. sept. 1910 võetakse vastu Ühisuse põhikirja (notariaalne leping) ja sama aasta 21. dets. leiab kinnitamist ka kooli põhikirja, millisest aga kooli arhiivis pole kahjuks säilinud ainustki eksemplari. Arvatavasti ei erinenud ta üldiselt palju H. Margensi kooli põhikirjast, millisest eelpool pikemalt kõnet oli. Põhikirja kinnitamisega saab kooli nimetuseks: „Tartu Kooliõpetajate Ühisuse 4-klassiline kaupanduskool“.

14. veebr. 1911 otsustatakse paluda luba kooli ka tütarlastest õpilasi vastu võtta, milline luba antaksegi 15. juun. 1911. Seega muutub kool ühiskooliks alates 1911./12. õ.-a., kuna ta esimesel aastal töötas poeglaste koolina. Kooli põhikirjale vastavalt muutub kool neljaklassiliseks kooliks ilma ettev. klassita, millisel kujul ta jääb püsima kogu oma kestvuse ajaks.

1911. a. tegutseb Ühisus üldse väga agarasti ja aktiivselt. 12. juunil otsustatakse kaupanduskooli juures asutada ka 7-kl. Kommerts-kool ja selleks ministriumilt vastav luba nõutada. Huvitav on seejuures märkida, et samal ajal taotlesid Kommerts-kooli avamise luba Tartus ka Kaubandusliku Hariduse Edendamise Selts, eesotsas kad. dr. A. Eisenschmidtiga ja H. Margens. 9. detsembril saigi Kooliõpetajate Ühisus kommerts-kooli asutamise loa. Samal aastal asutati kaupanduskooli juure ka raamatupidamise kursused, mille põhikirja kinnitati 21. aug. Kursused avati 5. sept. Nii oli Ühisusel juba mitu õppeasutist: kaupanduskool, raamatupid. kursused ja avamisel olev 7-kl. kommerts-kool. Kõiki neid asutisi ei suutnud senini kasutatud üüriruumid ära mahutada, seepärast tuldi julgele mõttele ehitada Ühisuse koolidele oma koolimaja. Ehituskrundi saamiseks alatakse läbirääkimisi Karlova mõisa omaniku V. Bulgariniga, kes 23. aug. nõustub Ühisusele kinkima ühe kivihoone Tolstoi tän. (end. mõisa rehi), kui hoone all oleva platsi eest temale makstakse põlise rendi alusel 25 kop.

ruutsüllast aastast ja kui Ühisus, selle hoone ümber ehitatud, sinna paigutab kaubanduskooli ja kommertskooli.

See Karlova mõisa omaniku kink võetakse tänuga vastu ja 5. dets. 1911 otsustatakse hoone ümberehitamine teostada arhitekt Nikitini plaani järgi. Ehitustööd antakse välja ehitusmeister P. Mihkelsonile 23.000 rbl. eest, milline summa muidugi kavatsetakse laenata. Vastava lepingu kohaselt peab ehitustöö algama mitte hiljem kui 1. märtsil ja 20. aug. 1912 lõpule viiduna Ühisusele üle antama.

1911./12. õ.-a. on kaubanduskooli õpilaste arv tunduvalt tõusnud ja ulatub juba 135-ni. Kooli lõpetajaid on sel aastal 23. 1912./13. õ.-a. algab tõusu tähe all. Kaub. kooli õpilaste arv näitab jälle suurt juurekasvu, ulatudes 199-ni, kusjuures II klassis on koguni 67, III — 56 õpilast. Ühtlasi otsustatakse 1912. a. sügisel avada ka kommertskooli esimesed klassid.

Sama aasta augustikuus esineb Tartu Kaub. Har. Edendamise Selts ettepanekuga ühineda Kooliõpetajate Ühisusega kommertskooli ühiseks ülevõlpidamiseks. Seda ettepanekut kaalutakse ühiseuse koosolekul 7. aug. 1912. Silmas pidades seda, et ühiseusele on lubatud avada 7-kl. kommertskool ilma õigusteta ja riigivalitsuse toetuseta ja et kooli ülevõlpidamine nõuab suuri aineilisi kulusid, mille katmine on võimalik ainult kohaliku seltskonna laialdasel osavõtul, otsustatakse nim. kooli ülevõlpidamiseks ühineda Kaub. Har. Edendamise Seltsiga järgmistel tingimustel.

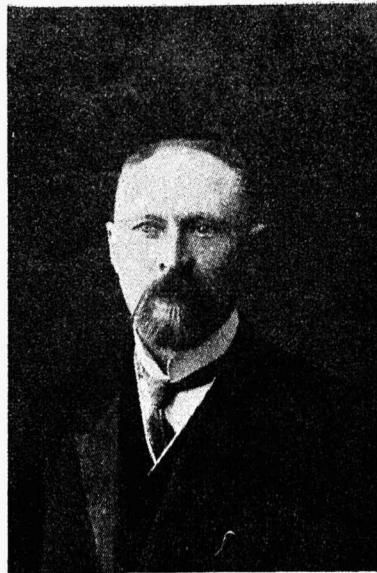
1. Avatav kommertskool jääb töötama ehitatavasse Kooliõpetajate Ühisuse majja Tolstoi tän., milline maja läheb K. H. E. Seltsi valdusse, kui Selts tasub Ühisusele maja ehituse ja muud kulud, mis Ühisus on kandnud kommertskooli asutamiseks, kokku Rbl. 32.500.—

2. K. H. E. Selts võtab oma pääle täieliku vastutuse kommertskooli ülevõlpidamise eest.

3. Kõik Ühisuse liikmed, kel on õigus õpetada kommertskoolis, jäävad asutatava kooli õppejõududeks. Pääle selle määratakse nendest Ühisuse liikmetest 2 liiget esimeses järjekorras kom.-kooli hoolekogusse.

4. Kui Selts need tingimused vastu võtab, siis nõustub ühisus paluma ministriumilt luba 7-kl. kommertskooli ümbermuutmiseks 8-kl. kooliks ja kooli K. H. E. Seltsile üle andma.

Kaub. Hariduse Edendamise Selts võttis need tingimused vastu ja sõlmis Ühisusega vastava lepingu. Hiljem aga selgub, et K. H. E. Selts ei taha täita kõiki lepingu tingimusi. Selts on kommertskooli küll üle võtnud, kuid selle paigutanud Fortuuna tän. H. Margensi majja. Selts ei ole lasknud Tolstoi tän. maja oma nimele kindistada ega Ühisuse liikmeid vabastanud vastutusest maja ehitamiseks tehtud võlgade eest jne. Küsimuse lahendamiseks peab Peterburist kohale sõitma isegi pääinspektor Malinin, kes asja otsus-

J. KAMAR,
kaub.-kooli juhataja 1918—1919

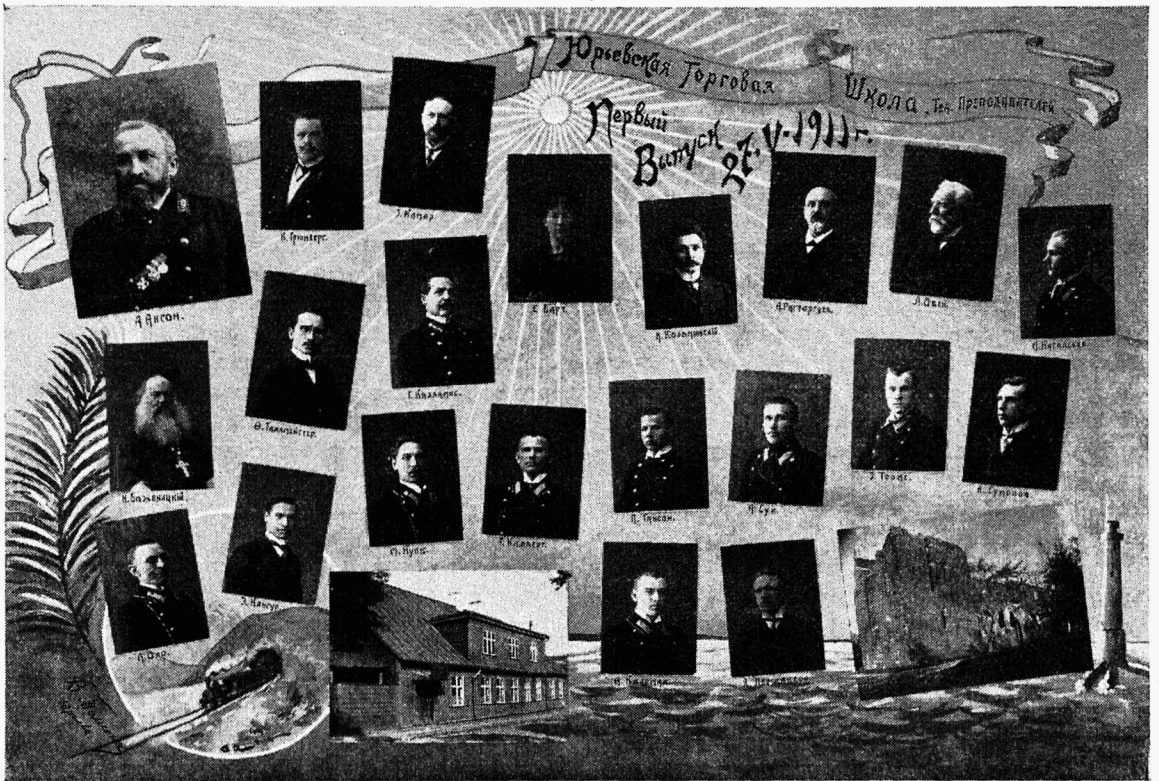
tab Ühisuse kasuks, sundides K. H. E. Seltsi täitma lepingus ettenähtud tingimusi.

Vabanedes kommertskooli ülevõlpidamisest pühendab Ühisus kogu oma jõu kaubanduskoolile ja raamatupidamise kursustele. 1913./14. õ.-a. näitab kaubanduskooli õpilaste arv küll väikest langust, kuid hakkab siis jälle järjekindlalt kasvama, ulatudes 1917./18. õ.-a. 388-ni, kusjuures II klass (156 õpil.) on jaotatud kolmeks, III kl. — kaheks paralleelklassiks. Kooli lõpetajate arv sel õ.-a. on 60.

1915. a. kolib kool uutesse ruumidesse Tiigi tän. 74, kuna Tolstoi tän. maja uus peremees K. H. E. Selts selle maja on välja üürinud 1914. a. asut. Kooliõpetajate Instituudile. Kolm aastat töötab Ühisuse kaubanduskool Tiigi tän., siis tuleb ta (1918) Tolstoi tänavasse tagasi.

Alates 1916. a. hakkab Ühisus end nimetama I Kooliõpetajate Ühisuseks, sest sel aastal registreeriti ka veel II Kooliõpet. Ühisus Tartus H. Margensi asut. tütarlaste kaubanduskooli ülevõlpidamiseks. 1918. a. Saksa okupatsiooni ajal tekib koolil mõnesuguseid raskusi, kuna osa õpetajaid ja Ühisuse liikmeid okupatsioonivõimude silmas küllalt usaldusväärseteks ei osutu. Päälegi sureb kooli senine juhataja insp. A. Anson juunikuus 1918. Uueks koolijuhatajaks valitakse õpetaja Johannes Kamar.

Ka Ühisuse koosseis on vahepeal muutunud. K. Grünberg, A. Rastovgujev, E. Barth ja G. Kallamis on Ühisusest lahkunud ja nende asemele 3 uut liiget võetud. Pääle insp. Ansoni surma kuuluvad ühisusse vaid järgmised neli liiget: J. Kamar, A. Bach, H. Jürman ja V. Ehrglis. 1918. a. 24. apr. otsustatakse I ja II klassis eesti õppekeelele üle minna, kuna sama aasta sügisel eesti õppekeel kõigis klassides tarvitusele

TARTU KOOLIÕPET. ÜHISUSE KAUBANDUSKOOLI I LEND 1911. A.

võetakse. 1918./19. õ.-a. töötab kool 6 klassi-komplekti ja 341 õpilasega Lõpetajaid on sel aastal 53.

1919. a. suvel algavad läbirääkimised kooli üleandmise asjus Tartu linnakoolivalitsusele, kes, nagu eelpool mainitud, soovis mõlemad Tartus töötavaid era-kaubanduskooli oma kätte võtta, neid liites üheks elujõuliseks avalikuks ühiskaubanduskooliks. Need läbirääkimised arenesid edukalt ja augustis 1919 andis ühisus oma kaubanduskooli üle Tartu linnakoolivalitsusele. Uueks koolijuhatajaks kutsuti **V i l l e m T u b i n** Viljandist, kes oma ametikohuste täitmisele asus 10. sept. 1919. Aasta pärast (1920) liitus kooliga ka H. Margensi asut. Hariduse Seltsi tütarlaste kaubanduskool ja ühendatud kool viidi üle Fortuuna tän. nr. 6—12 asuvasse end. Margensi majadesse, millised ruumid on kooli asukohaks jäänud tänini.

I Kooliõpetajate Ühisuse kaubanduskool on kogu oma 9-aastase kestvuse vältel püsinud elujõulise koolina. Õpilaste arv oli eriti kooli viimaseil tegevusaastail väga suur, nii et klassid sõna otseses mõttes täis tuubitud olid. Seepärast ei tekkinud ka kooli ülevalpidamises selliseid majanduslikke raskusi, nagu neid nägime H. Margensi asut. tütarlaste kaubanduskoolis, mis tihti kannatas õpilaste vähesuse all. Kool oli kogu aeg ühe peremehe, Kooliõpetajate ühingu, käes, kes energiliselt teetsedes oma koolile oli suutnud

võita laialdase poolehoidu lastevanemate ringkonnis ja kooli ülemuse täieliku tunnustuse. 9 lendu kokku 346 lõpetajaga on kool välja saatnud ja nendega tunduvalt täiendanud meie majandustegelaste ridu väga mitmesugustel tegevusaladel.

1920. asutati kaubanduskooli kõrval Haridusministeeriumi 11. veebr. 1920. a. kava kohaselt viie-aastase kursusega kaubandus-keskkool, mis 4. märtsil 1921 registreeriti kommertskoolina ja mis hiljem välja arenes praeguseks Tartu Ühis-Kommertsgümnaasiumiks, kuna senine kaubanduskool pidi kujunema nn. kaub. „oskuskooliks“. Mõlemad mainitud koolitüübid pidid baseeruma 6-kl. algkoolil.

1923. a. muudetakse Kaubanduskool kolmeklassiliseks, millisena ta püsib kuni 1935. a., mil kooli kursust pikendatakse veelgi ühe aasta võrra, nii et käesoleval 1935./36. õ.-a. töötab I klass juba 4-klassilise kooli kava järgi.

Alates 1920. a. kuni senini on Tartu Ühiskaubanduskool andnud 15 lennus 367 kooli lõpetajat. Nii kujuneb kooli seniste lõpetajate üldarv järgmiseks:

H. Margensi tüd. kaubandusk.	177
Kooliõpetajate Ühis. kaubandusk.	346
Tartu Ühis-Kaubanduskoolis	367

Kokku: 890

Esimese Eesti Kaubanduskooli asutaja kiri Tartu Kaubanduskoolile ja tema juhatajale

Lõpetanud 1898. aastal Riia Polytehnikumi Kaubanduse osakonna asusin Tartu elama, kuna sain koha raamatupidaja abina Georg Riigi vilja- ja linakontoris. Hakkasin sealjuures ka väikesel viisil eratunde andma raamatupidamises. 1899. a. enne jõulu tuldi mind aga rahvakoolide inspektori poolt kontrollima, sest saksa ringkonnad olid vahepeal asutanud kodused eragrupid oma laste jaoks, et mitte ei tarvitseks neid vene koolidesse panna. Vene võimudele näis see kahtlane ja neid taheti sulgeda, kuid siiski ei saadud, sest Peterburis oli neil palju kaitsjaid ja kohalikud võimud jäid vaikseks. Ka minu kursustele leidus Peterburis hää eestkostja prof. Köleri näol, kes oli minu isaga hää tuttav olnud, ja keegi kuulus akadeemik-geograaf, kellega tutvunesin prof. Köleri sünnipäeval, kus tol päeval viibis ka cand. rer. mag. Reitag. Mulle anti nõu Hugo Treffnerilt, kes oli rahalistes raskustes, kool ära osta, millega ma ka nõustusin ja Treffneriga kokku leppisime, kuid kuraator ei olnud nõus mind kooli juhatajaks nimetama, sest mul ei olnud gümnaasiumi õpetajakutset. Eratundide andmiseks ei tehtud mulle aga enam takistusi ja 1900. aasta 8. jaanuaril sain gruppide moodustamiseks inspektori käest kirjaliku loa. Kontrollimas nüüd keegi enam ei käinud. Hakkasin õppima ladina ja kreeka keelt härra Põrk'i juures, kes tol ajal ei olnud veel lõpetanud ülikooli. Meie saime häädeks tuttavateks, aga tol ajal ei olnud tal küll mingit kalduvust Taara usu asutamiseks. 1902. aastal sooritasin kõik eksamid Peterburi ülikooli keel-

Eelolevates ridades olen püüdnud lühidalt valgustada Tartu Ühis-Kaubanduskooli senist elukäiku, peatudes peamiselt praeguse kooli eelkäijate juures, nii palju, kui see puudulikkude andmete põhjal võimalik oli. Neist andmeist selgub, et Tartu Ühis-Kaubanduskool oma otseste eelkäijate kaudu on k o o l E e s t i s, kes käesoleval õppeaastal võib tagasi vaadata oma 30-aastasele tegevusele.

Rasketes oludes, võõraste võimude tugeva surve all tuli tegutseda esimestel pioneeridel, eesotsas hr. H. Margensiga, meie kaubandusliku hariduse levitamise põllul. Palju vaeva, visadust ja eneseohverdämist nõudis see raske töö, mille eest neile Tartu Ühis-Kaubanduskool oma 30. aastapäeva puhul ütleb südämlikumat tänu.

V. Tubin

teteaduse osakonnas ja sain 9. jaan. 1903. a. gümnaasiumi ja progümnaasiumi õpetaja kutsetunnistuse saksa keele alal. Nüüd oli Hugo Treffnerile tema vend Kornelius osanikuks hakanud ja seega ei tulnud tema kooli ostmisest midagi välja. Küllastades jaanuarikuu lõpul 1903. a. prof. Brauni Peterburis, andis see mulle nõu avada gümnaasiumi asemel kaubanduskooli. Ta andis soovitusel prof. Lagorio'le ja lubas Malinile helistada, siiski võttis põhikirja kinnitamine pikemat aega ja alles 18. aug. 1905. a. sain kätte kinnitatud põhikirja õigustega kooli avamiseks. Samal aastal, detsembrikuus, kinnitati mulle ka raamatupidamise kursused, kus õpetati ka üldhariduslikke kõrvalaineid, nagu neid nõuti 5-dasse klassi sisseastumiseks reaalkoolides. Pearõhku pandi raamatupidamise, majandusteaduse, õigusteaduse ja matemaatika kõrval keeltele, kus oli pärastpoole üle 200 õpilase. Õigus- ja majandusteadust õpetas mitu aastat prof. Beljavski, kuni ta kutsuti Peterburi. Kaubanduskool ja kursused olid mõeldud ühtlase õppeasutisena, sellepärast said kursused pärastpoole 2-aastaseks muudetud ja viimati kinnitati ka Kõrgemate Kaubandusteaduste Kursuste põhikiri 25. sept. 1910. aastal. Oli kavatsusel nendega ühendada ühistegelisi õppeaineid. Ruumide puudusel ja veel teistel kõrvalistel põhjustel jäid need kavatsused teostamata. 1913. a. valmisid minu 8 kl. kommerts-kooli osalised ruumid ja 1914. a. sügisel tahtsin teoks teha kõrgemad kaubanduslikud ja ühistegelised kursused, kuid ilmasõda tõmbas kõigile kavatsustele kriipsu peale. Niihästi minu kaubanduskool kui ka kaub. kursused, kinnitatud põhikirjaga, olid esimesed Eestis. Narusbek avas küll kaubanduse kooli Tallinnas 1906. aastal sügisel, kuid tal tuli enne palju takistusi võita, kuni ta kooli põhikiri kinnitati. Mul oli võimalik saada direktor Otto Joh. Kiiseli poolt koostatud raamatut „25 aastat Tallinna Linna Poeglaste Kaubanduskooli ajalooost“, kus on öeldud, et Narusbeki kool asutati 1906. aastal, aga mitte ära tähendatud, kas see sündis jaanuaris või septembris, vististi puudus siis põhikiri. Kui 18. aug. 1905. a. kinnitatud põhikiri kätte jõudis, siis töötasid juba koolis grupid ja vähemalt 1 klass, kuid mul ei ole enam meeles, mispärast tegelikuks avamise päevaks sai määratud 11. jaanuar 1906. a. Väga võimalik, et see sündis tolleaegsete ärevate aegade tõttu. Mul on ainult niipalju meeles, et Malinin külastas seda klassi enne põhikirja kinnitamist kevadel ja pärast põhikirja kinnitamist andis ta kui kogenud koolide juhataja mulle palju häid näpunäiteid. Ka oli siis kõne all Narusbeki poolt sisseantud palve ja ma sain

Tartu Kommertsgümnaasiumi vilistlaskond ankeedi valgusel

Tartu Kommertsgümnaasiumi Vilistlaskogu 1935. a. üldkoosoleku vastava otsuse põhjal korraldas Vilistlaskogu juhatus möödunud aasta lõpul vilistlaste keskel ankeedi, et saada ülevaadet vilistlaste kutsealalisest tegevusest, elujärjest ja edasiõppimise tulemusist. Nagu iga sellise ring-

Kuigi ankeedile saadud vastuste arv ei ulatu 50%-le lõpetajate üldarvust, annab ta siiski päris huvitava ülevaate lõpetajate elukäigu ja kutsealalise tegevuse kohta peale kooli lõpetamist. Käesoleva kirjutise juures esitatud andmeid on püütud täiendada andmetega kolmandate isikute kaudu, et

Kooli lõpet. aasta	Lennu järk nr.	Lõpetajate arv	Ankeedile vastanud arv	Nende elukohad		Vajavad teenistust		Teenivad ise ülalpidamist		Teenistustasu suurus kuus						Vallalised		Abielus		Nendest oma kooli vilistlased (paari)
				Linnades	Maal ja alevites	M.	N.	M.	N.	Kuni 50 kr.		50—100 kr.		Üle 100 kr.		M.	N.	M.	N.	
										M.	N.	M.	N.	M.	N.					
1923	I	57	18	17	1	—	1	4	9	—	1	—	7	3	1	4	2	3	9	2
1924	II	43	5	4	1	—	—	5	—	—	—	—	5	—	1	—	4	—	—	
1925	III	27	15	7	8	1	1	8	1	1	1	1	3	—	5	2	5	3	1	
1926	IV	31	5	5	—	—	—	4	—	—	—	1	3	—	1	—	3	1	2	
1927	V	56	8	7	1	—	1	4	1	—	—	1	2	—	2	2	2	2	3	
1928	VI	50	15	9	6	1	—	5	4	—	—	1	4	3	—	5	5	1	4	1
1929	VII	46	14	7	7	—	—	8	1	—	—	5	1	3	—	8	—	1	5	1
1930	VIII	44	16	11	5	—	6	—	4	—	2	—	2	—	—	11	1	4	1	
1931	IX	47	22	12	10	2	8	6	4	—	2	1	1	—	—	8	12	—	2	—
1932	X	48	10	6	4	1	1	4	1	—	—	1	3	—	—	5	4	—	1	—
1933	XI	44	13	13	—	2	5	2	4	—	2	2	—	—	—	5	8	—	—	—
1934	XII	44	21	12	9	1	12	—	6	—	1	—	5	—	—	3	16	—	2	—
1935	XIII	49	23	16	7	3	12	—	3	—	2	—	1	—	—	4	18	—	1	—
K o k k u		586	185	126	59	11	47	50	38	1	11	12	26	22	1	51	80	20	34	11

küsimuse puuduseks on, nii oli ka siin, et kõik vilistlased ei võtnud vaevaks ankeedile vastata. Paljudele aga ei olnud üldse võimalik ankeetkaarte saata, sest polnud teada nende aadresse. Juhatusel olid käepärast ainult aadressid, mis kogutud igaaastasel üldkoosolekul, kuid ka neistki oli palju vahepeal muudetud, ja nii tuligi terve hulk kaarte tagasi saajat leidmata. Juhatusel ei olnud ka võimalik kõiki aadresse nõutada aadress-büroo kaudu, kuna see oleks nõudnud palju lisakulu, pealegi elavad paljud vilistlased väljaspool Tartut, teistes linnades ja maal.

saada võimalikult palju ja täpseid andmeid lisaks ankeedi-andmeile.

Kui lähemalt tutvuda eeltoodud tabeliga, siis paistab kohe silma saadud vastuste arvu väiksus — umbes 30%. Ei saa ju öelda, et nende andmete põhjal koostatud ülevaade annaks tõetruu pildi kogu lõpetajate kohta. Kuid teiselt poolt ei saa ka salata, et need andmed räägivad siiski kaunis palju ja annavad teatud üldpildi ka nende vilistlaste kohta, kellelt ei ole saadud vastuseid.

Kui me võtame näiteks I lennu, siis näeme, et 57 lõpetaja kohta on ankeedi-andmeid saadud ainult 17-lt. Nende kohta näi-

varsti peale seda Narusbek'iga Tallinnas tutvaks. Põhikiri oli siis, niipalju kui ma mäletan, kinnitamata ja meie vaidlesime temaga, missugune kool Tallinnas oleks sobivam, kas 4-klassiline või 3-klassiline. Narusbek ise tuletas mulle seda vaidlust meelde paar kuud enne tema surma, kui sattusime juhuslikult uulitsal kokku ja ta mind kutsus oma juurde kohvi jooma, mida ma ka tegin, ja seal keerles kõne peamiselt tema kooli asutamise küsimuse ümber, ilma et oleks kõneldud täpsetest aegadest.

Palun väga vabandada, et olen nii vähesed täpseid andmeid Teile anda saanud ja loodan, et Teil korda läheb mõned punktid, mis Teid praegu huvitavad ehk ära kasutada oma äranägemise järele.

Teile ja Teie juhatusel tegutsevatele koolidele palju edu soovides

HANS MARGENS

cand. rer. merc.

Kaubandusteaduste levitamise katsete algataja Eestis.

tavad andmed, et ainult 1 lõpetaja vajab kohta, kuna ülejäänud 16-l on majanduslik seisukord rahuldav. Muidugi ei tohi me nüüd kohe sellest veel järeldada, et ka kõigil neil 40-l vilistlasel, kellelt ei ole saadud andmeid, on seisukord rahuldav. Ent enam-vähem õige ja niisuguse järelduse võime küll teha: 1 lennu lõpetajad on suuremalt jaolt majanduslikult rahuldavais tingimustes. Veel enam tõetruumaid järeldusi võime teha üldiselt nende lendude kohta, kus ankeedile vastanute protsent on kõrgem. Ja seda õieti me tahtsimegi teada, milline on vastava lennu lõpetajate üldine majanduslik seisund ja missugusesse kutsetöösse nad on rakendunud.

Üldiselt võib öelda saadud vastuste arvu kohta, et vanemalt lendudelt (välja arvatud mõned) on saadud vastuseid vähem. Põhjusiks on osalt see, et paljud vanemaist vilistlasist on kindlal elujärjel, ja niisugusel korral inimene on tagasihoidlikult vaikiv, sest milleks teatada sellest teisile, et minul on kõik korras, kuna on teada, et samal ajal palju teisi ütlevad pool-kadestades: mis temal viga elada! Nooremad lennud on n. ö. tihedamalt seotud veel kooliga, sellepärast neilt ka vastuseid rohkem. Pealegi oli neile võimalik rohkem ankeetkaarte välja saata, kuna nende aadressid olid koolil olemas.

Umbes 30% kogu vastajaist vajavad teenistust. See arv on kasvanud peamiselt nooremate lendude arvel, kuna vanemaist lendudest mõned üksikud vastajad vajavad tööd. Meil on teada, et vilistlased, kes lõpetasid varem aastail Kommertsgümnaasiumi, leidsid kohe teenistust pankades, omavalitsusasutistes jne. Hilisemal aastail on aga tunda haritlastele vastavate kohtade arvu kahanemist. Kui mitte just kahanemist, siis vähemalt on kõik kohad täidetud ja vabaneb neid vähe, sest kes annab oma koha käest! — Kõigele sellele kohapuudusele vaatamata peab ütleva siiski üht — ka praegu leiavad Kommertsgümnaasiumi lõpetajad küllaltki korralikke teenistuskohi, kuid lõpetaja ise peab olema koha vääriline. Oma väärtuse tõestamise hääks võimaluseks on viimasel ajal kooli sisse seatud sunduslik suvepraktika IV klassi lõpetajaile, kus neil avaneb võimalus kas pankades, ärides või mujal asutistes näidata oma võimeid. Suvepraktika on mõjunud kaasa, et otsekohe peale kooli lõpetamist on kutsutud paremad praktikaaja täitjad nende praktikakohta kindlapalgalisiks ametnikeks. On täiesti mõistetav, et kõigil viimaste aastate lõpetajail pole olnud veel või-

malust kohta otsida ega leida, pealegi, kus meeslõpetajad pidid veel teenima vahepeal aasta või poolteist kaitsevæes.

Rõõmustavaks nähteks on siiski, et kaunis palju ankeedile vastajaid on leidnud teenistuse, kusjuures teenistustasu on keskpärane ja mõnedel koguni küllalt kõrge. Muidugi oleks ideaalne seisukord see, kui kõigil, kes kooli lõpetanud, oleks vastav teenistus. Aga sinna ei jõuta vist kunagi ja seepärast võime oma 51% esialgu rahul olla. Pealegi on teada rida vilistlasi, kes teenivad ise ülalpidamist, kuid et nad pole saanud ankeedile vastust, siis ei ole neid arvestatud ka ankeedi kokkuvõttes. Tõenäoliselt on umbes 75 prots. vilistlasist mingisugune teenistus. Kuigi kooli lõpetajaist on naisi olnud umbes 1,5 korda rohkem kui mehi, näeme, et teenistust-leidnud meeste arv on aga tunduvalt suurem naiste arvust. Mis puutub teenistustasudesse, siis on need enamuses keskmiste tasude piirides. Mõnel üksikul juhul kerkivad tasud ka üle paarisaja krooni kuus. Peamiseks tasude suurus on 50—1000 krooni kuus. Arvestades praegust majanduslikku olukorda, ei saa seda pidada väga madalaks. Siiski on aga ka terve rida lõpetajaid, eriti naiste hulgas, kes peavad leppima 10—20-kroonise tasuga. Need on peamiselt ärides müüjajaks.

Peab mainima üht — kõik vanemad vilistlased, kes on vahepeal lõpetanud ka ülikooli, on pea eranditult saanud vastavapalgalisel teenistuskohad. Ent on ka neid, kes on end täiendanud mõnel kutsealal ja hiljem leidnud vastavad kohad.

Mis puutub lõpetajate perekonnaseisusse, siis on vanemaist lendudest rohkesti vilistlasi abielus. Nooremal muidugi seisab see aeg alles ees. Kaunis paljud lõpetajaist on abielus sama kooli vilistlastega, nimelt 11 paari on sel teel õnnelikuks saanud. Silma paistab, et naised on usinamad abielluma kui mehed. Nii on naised juba viimaseist lendudest jõudnud abielusadamasse purjetada, kuna mehed viimasest viiest lennust on alles hoidnud veel oma „iseseisvuse“. Muidugi on meestel üheks abiellumist takistavaks teguriks majandusliku seisundi kindlusetus, sest mees, kui ta abiellub, peab arvestama seda, kas ta suudab pakkuda enesele ja abikaasale vähemalt rahuldavaid elamisvõimalusi. Seda ei saa aga kaugeltki kõigi kohta kinnitada, olgugi et neil on teenistus olemas.

Ankeedi andmeil on kommertsgümnaasiumi vilistlaste abielude tagajärjel kasvanud meie rahvaarv 15 uue ilmakodaniku võrra. Muidugi on see arv tegelikult vast

Tegevusalad	Nendel teotsevate lõpetajate arv		K o k k u
	meeslõpetajaid	naislõpetajaid	
Riigiteenistuses	10	8	18
Omavalitsuseteenistuses	6	6	12
Ärialalises-teenistuses	18	16	34
Kaitseväeteenist. (mitteaajateenijad)	4	—	4
Kooliõpetajad	1	3	4
Metsanduses	1	—	1
Raudteel	3	—	3
Pankades	7	1	8
Kirikuõpetajad	3	—	3
Põllunduses	3	—	3
Vabakutselised	5	1	6
Mitmesugused teised kutsealad	2	6	8
K o k k u	63	41	104

poole suurem, sest kõik pole ju ankeedile vastanud, kes abielus ja kes omavad juba ka „peenikest peret“.

Majandusliku olukorra ülevaate täiendamiseks on koostatud veel alltoodud tabel tegevusalade järgi. Nimetatud tabeli koostamiseks on peale ankeedi andmete kasutatud veel isiklikke teateid, mispärast need andmed arvuliselt ei ole kooskõlas eelmise tabeli andmetega.

Nagu nähtub toodud tabelist, ei ole Kommertsgümnaasiumi lõpetajad siirdunud ainult oma erialale, vaid me leiame neid kõigilt võimalikelt tegevusaladelt. Tähtsamaks tegevusalaks jääb siiski kooli põhisuund — majanduslik ala. On arusaadav, et noorena kooli tulles ei ole veel välja kuju-

nenud kindlat huvide suunda, vaid see selgub tihti (kahjuks küll) alles peale kooli lõpetamist. Siis muidugi jäetakse õpingud senisel alal ja siirdutakse uuele, olgugi et sellega on seoses ajakulu. Tähtsam kui huviküsimus on aga praegusel ajal see, kas taoteldav siht suudab pakkuda elamisvõimalusi. Võib julgesti öelda, ilma et pruugiks eksida, viimane kaalutlus määrabki kooli lõpetajate edaspidise õpingute ja endatäiendamise suuna. Niikaua kui inimene ei suuda elada söömata ega peavarjuta on see ka terve mõistusega inimese ainuke õige mõtlemissuund. Ei olegi võimalik inimesel, kes alati muret peab tundma homse päeva eest, pühendada end teaduse teenistusse, milleks paratamatult peaks kujunema huvialaline edasiõppimine. Ainult see, kel ei pruugi

TKG-i VILISTLASKOGU JUHATUS
 Istuvad: prl. E. Tuttelberg, A. Peets (esimees), dir. V. Tubin, A. Fink;
 seisavad: K. Väarsi, A. Liblik, K. Sogenbits.

muretseda elamisvõimaluste eest, võib ja suudab seda teha tagajärjekalt.

Alltoodud tabelis tahame anda ülevaate sellest, milliseile aladele on suunatud Kommertsgümnaasiumi vilistlaste edasiõppimine (ankeedi andmeil).

Nagu eeltoodud tabelist selgub, on Kommertsgümnaasiumi vilistlased siirdunud edasi õppima väga mitmeile aladele. Peamiseks edasiõppimise alaks on ikkagi jäänud koolist saadud põhisuuna järele

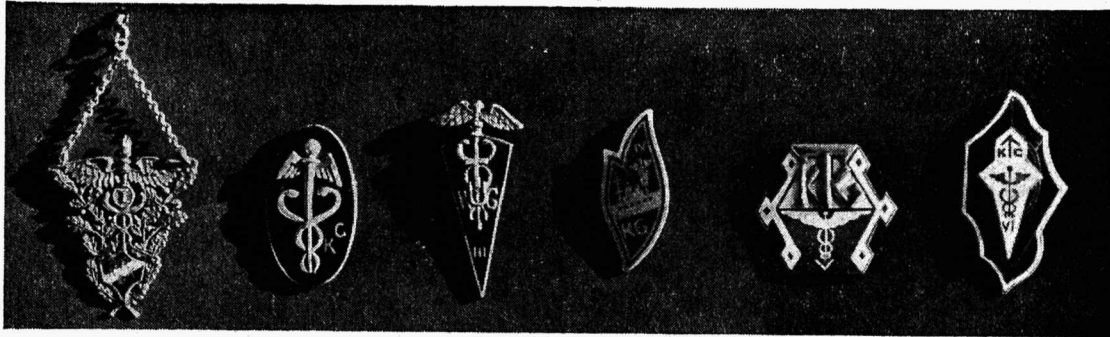
on mindud alati. Eks olegi majandusala- line tegevus, mis mahutab palju häid töö- jõude, kõige laiem kogu maailmas. Kuivõrd aga ülikool laiendab kommertsgümnaasiumi lõpetanud isiku silmaringi ja teadmisi sel- les osas, mis temalt nõuavad meie kohali- kud asutised ja ettevõtted, kuhu siirduvad enamuses majandusteaduskonna lõpetajad, see on eri küsimus. Isik, kes on lõpetanud kaubandusekooli ja selle järele siirdunud kommertsgümnaasiumi (nagu on seda pal-

Lend	Edasi õppinud ülikoolis										Muil aladel															
	Õigust. majand. osakond			Õigus- teadusk.			Põllu- majand. teadusk.		Matem- loodus- teadusk.		Arsti- teadusk.		Filosoo- fia tea- dusk.		Arstit. rohut. osak.		Usu- teadusk.		Tehnika teadusk.		Sõjakoolis	Politseikoolis	Kodumaj. ja käsi- töökoolides	Ühistevusekoolis		
	astunud	lõpetanud	õpivad edasi	astunud	lõpetanud	õpivad edasi	astunud	lõpetanud	õpivad edasi	astunud	lõpetanud	õpivad edasi	astunud	lõpetanud	õpivad edasi	astunud	lõpetanud	õpivad edasi	astunud	lõpetanud					õpivad edasi	
I	3	1	2	4	2							5	2													
II	1	1		1	1																					
III	4	1	1	2	2		2	1		1		2														
IV	1		1																			2	1			
V	2		1																							
VI	3	1	1				2	2															1	1		
VII	5		3	2	2							2		2	1	1	1	1	1			2				1
VIII	5	1	2	2	2									2	2											
IX	3		2	3	3											1	1								1	
X			2	2	2				1	1	1														1	1
XI	2		2	1	1				1	2	2														1	1
XII	2		2																						3	1
XIII	2		1																						3	
Kokku	33	5	18	17	3	12	5	4	2	1	5	3	9	2	2	3	3	4	3	1	1	4	2	11	4	

majandusteadus. Võrdlemisi rohkesti on suundunud lõpetajaid ka õigusteaduskonda, kuid viimasel paaril aastal on tung sinna langenud. Paistab silma, et edasiõppimisel on arvestatud ikkagi tegeliku elu nõudeid. Nii näeme üksikuid ajajärgudel edasiõppi- jate rohkust teatud aladel — nii kuidas tegelikus elus oli nõudmine vastavate eri- haridusega jõudude järele. Majandus- teaduskond on jäänud siiski selleks, kuhu

jud teinud), on oma erialaliste teadmiste poolest tihti peaaegu võrdne majandustea- duskonna lõpetajaga, kes on oma keskhari- duse saanud üldhariduslikus gümnaasiumis.

Kommertsgümnaasiumi vilistlasest on ülikooli lõpetanud teadaolevail andmeil 17. Sellest arvust langeb peaaegu $1/3$ majandus- teaduskonna arvele, põllumaj. t. 4 lõpetajat, võrdne arv lõpetajaid on õigus- ja usu- teaduskonnas — kummaski 3, viimasel ko-

I

II

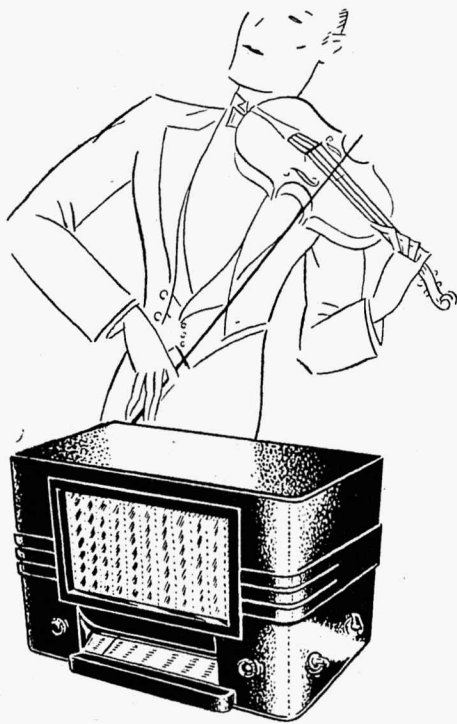
III

IV

V

VI

T.K.G.-i
lõpu

Meile usaldatud

parimate ja suuremate vabrikute ainuesindused on tunnustuseks meie laos kõrgest kvaliteedist.

Nii omame:

Raadio osak.: Tartu Telefoni Vabrik, Blaupunkt, Telefunken, Emerson, Bosch, Körting.

Jalgratta osakond: Husquarna, Herkules, Brennabor.

Mootorratta osakond: N. S. U., A. J. S., Velocette, D. K. W.

Peale nende hulka paremaid esindusi, nagu **Foto osak.:** Voigtländer, Mimosa, Cevaert ja rida teisi.

Peale selle suur ladu elektrimaterjale, ehitusmaterjale, majapidamistarbeld.

KAUBAMAJA

// //

VENNAD PRUUS

Tartus, Kaubahoov 20/21. Telefon 12-92.

hal 2-e lõpetajaga on filosoofiateaduskond. Peale ülikooli on edasi õppinud 4 vilistlast Sõjakoolis ja selle lõpetanud; 2 vilistlast on lõpetanud Politseikooli. Naislõpetajaist on 11 edasi õppinud ja end täiendanud kodumajandus- ja käsitöö-koolis. Ühistegevuse alal vastavas Ühistegevuse-koolis on edasi õppinud 4 vilistlast.

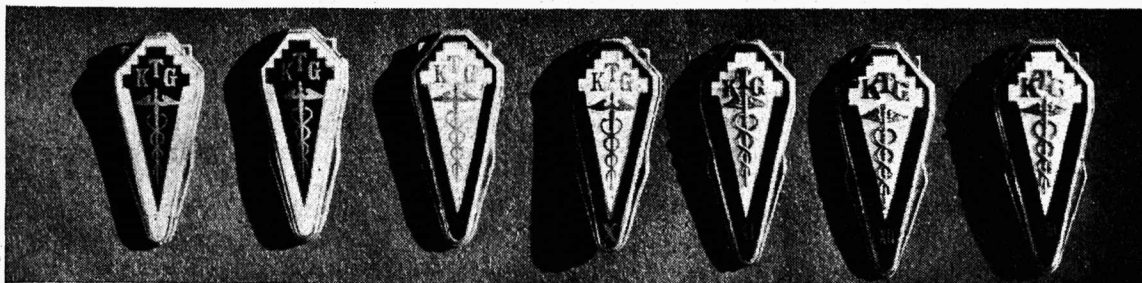
Kõike eeltoodud materjali kokku võttes võib öelda, et Tartu Kommertsgümnaasiumi vilistlaste seisukorda ei saa pidada nii raskeks, kui oleme seda kuulnud avalikkuses arvatavat üldse keskkooli lõpetajate kohta. Muidugi ei ole erilist põhjust seda ka üle hinnata. Kui meie vaatame teiste koolide vilistlaste olukorda ja elus edasijõudmist, siis ei saa ka seal öelda, et kõik oleks kõige paremas korras. Võib ju olla, et nende majanduslik seisund on üldiselt parem

kui Kommertsgümnaasiumi vilistlasil, aga siin tuleb arvestada ka koolide vanust.

Kui nüüd hinnata käesoleva ankeedi tulemuste väärtust, siis peab märkima seda tähtsust, mis need andmed omavad kui statistiline materjal ühelt poolt, ja seda tähtsust, mis nad omavad vilistlaste omavahelise läbikäimise võimaluste tihendajana teiselt poolt. On juhte, kus oleks võimalus mõnele eriti raskes seisukorras olevale vilistlasele teenistust pakkuda, kuid andmete puudumisel, kes vajab teenistust ja kus ta elab, ei ole seda nii lihtne korraldada.

Kogutud ankeedi andmed jäävad kooli kantseleisse, kus neid võimaluse järele täiendatakse ja kuhu palutakse ka teatada muutustest, kas elukohas või teisis ankeedis toodud küsimusis.

K. Väärssi.

VII

VIII

IX

X

XI

XII

XIII

märgid

Tartu Kaubanduskooli osa Vabadussõjas

Mind sunnib neid ridu kirjutama teadmine, et Tartu Kaubanduskooli osa meie suures rahvuslikus heitluses — Vabadussõjas — on siiani alahinnatud...

1918. a. valitsesid meil rasked olud. Vene ilmariigi sõjaväed olid purustatud, saksa okupatsiooni raske õhkkond lasus hiigelkivina meie rinnul, ähvardades surmata kõik vabad algatused, tehes isegi katset oma lühiajalisil valitsuspäevil meie haridustemplite saksastamiseks. Samas tulid teated revolutsiooni üle. Nii-siis puhusid meil kummalised tuuled: junkurliku Preisi imperialismi „Drang nach Osteni“ ja kommunistlikud „ilmaparanduslikud“ tuuled.

Need kaks ähvardasid lämmatada meil sadu tuha all hõõgunud rahvuslike suundi ja püüdeid. Paratamatult puhkes nende maailmavaadete vahel tugev heitlus, nii avalik kui salajane, küll üksikute organisatsioonide, isegi perekondade ja kooli piires. Ei jätnud need maailmavaatelised erisuunad lõhestamata ka tolleaegse kaubanduskooli õpilaskonda.

Ja kuna rasked eluvõitlused nii paljusid tolleaegseid vanemaid eesti rahvuslasi olid suutnud araks teha, langes kogu võitlusraskus noorte õlule. Pean tähendam, et see siseheitlus oli väga raske.

Mõningate mul säilinud dokumentide kui ka isiklike mälestuste põhjal püüan anda sellest siinkohal lühida ülevaate.

1918. a. sügisest oli meie, tookordse kaubanduskooli viimase klassi, eesti keele õpetajaks isikuna väga sümpaatne Julius Lomp. Ta oli aga põhjalikult läbi imbnud äärmisist pahempoolseist ideist ja püüdis kõikjal, kus vähe võimalik, külvata seda seemet edasi. Tal oli edu noorte ridades, kuna oli hoogne ja võitev kõnemees, pealegi isiklikult heatahtlik ja sõbralik, minu kõikumatute veenete kohaselt idealist-fanaatik. Tal õnnestus peagi luua maailmavaadetelt äärmist pahempoolset gruppi, milline käis koos tema pool kodus. Seal — ühiseil koosviibimisel — ammutatud teadmete tagavaradega tulid siis üksikud õpilased kui ka nende vaimne isa ka terve õpilaspere ette vastavasunaalaste ettekannetega. Õnneks aga terve rea vanemate õpilaste hinge ja südamesse oli küllalt külvatud rahvuslikku seemet, nii et võõrad ideed ei leidnud seal enam idanemispinda.

Isegi rohkem. Kuna leiti õpetaja Lombi ideed kahjulikud olevat, organiseeriti vastulööki. Allakirjutanu sattus peagi vaenlikku vahekorda kogu selle grupi liikmeskonnaga, kuna astus õige ägedalt välja kooli seinte vahel korraldatud referaatkoosolekuil. Veel enam. Võeti kokku oma teadmiste tagavarad ja esineti kaasõpilaste ees omakorda referaatidega, kuid juba Kalevipojast, Eesti muistsest iseseisvusest jne.

Selle tulemusena õpilaskond paratamatult jagunes kahte leeri: rahvuslasteks ja nn. „internatsionalistideks“. Esimene tõsisem jõukatsumine nende kahe leeri vahel oli 1918. a. oktoobrikuul õpilasuuringu juhatuse valimisel. Seal suutsid rahvuslikult mõtlevad õpilased oma tahte läbi suruda, valides õpilasuuringu juhatajaks tulihingelise eestlase, tasakaaluka Ernst Nielanderi.

Kuid seega polnud kaugeltki maailmavaateline siseheitlus lõppenud. Jätkusid kõnekoosolekud vastastikuste pealetungidega puht-maailmavaatelisel alusel. Austusest nende osavõtu eest selles siseheitluses mainin kangelasina langenud E. Nielanderi, G. Saaga, F. Jürgensit, kaasaegseist aga praegust rahvakooliõpetajat Petersoni, kapten Laasi, K. Tamme, P. Steinbergi, J. Bootsmani, Tiido ja teisi. Kuna mul säilinud mõlemate gruppide kohta ülesvõtted, siis võin ka öelda, et J. Lombi poolt nakatatud „internatsionalistide gruppi“ kuulus 5. mail 1919. a. 21 õpilast, nendest 14 meesõpilast.

Ükski viimaseist ei võtnud osa Vabadussõjast selle puhkemisel. Suurima annuse „mürki“ oli saanud aga õpilane Rudolf Pälson, kes hiljem sai kuulsaks punakindrali Heidemani adjudandina.

*

Saatust tahtis, et sama Julius Lomp pidi tooma meie klassi kunagi novembriõhtul 1918. a. teate, et Eesti vajab vabatahtlikke malevlasi. Olen sageli hiljem mõelnud sellele, kuis me siis tormasime kantseleisse endid vabatahtlikena registreerima: nii võisid joosta vaid Aleksis Kivi seitse venda kandade välkudes oma põlevast elamust keset Soome põliseid laasi. Aga meid oli märksa enam kui seitse. On ununenud absoluutne arv, meeles vaid

püsib, et klassist lahkus üle 50% meesõpilasi. Ja järgnes nooremaid nooremaist klassdest. Meie, 16—18 a. „täismehed“, ei näinudki just heameeli „piimahabemete“ tükkimist „meeste“ ridadesse, kuid nad tulid ja osutasid ootamatult tublideks. Ei olnud meile osaks saanud isegi korralikke võimlemistundegi, püssid olid enamikule aga sootuks tundmatuiks esemeiks. Kuid toime tuldi, kuna tahtmine oli hea. Ja kui siis tuli lahkuda linnast, kus veedetud nooruse kuldpäevi, sündis see nii ülepea-kaela, et paljud teadmatuse tõttu jäid maha. Kuid hiljem nad liitusid esimese neile teeleasatuva Eesti väeosaga. Seepärast ka juhtus nii, et Tartu kaubanduskooli poisid olid laiali paisatud mitmesse väeosas. Peale Tartu Vabatahtlikkude Pataljoni leidis neid kuperjanovlaste, skautide ja teistegi väeosade ridades. Ega kaotusedki lasknud endi peale kaua oodata. Ööl vastu 18. jaanuari ägedas tulevahetuses enamlaste väeosadega langes Rõngust Paluperra viival teebruarul vahva Ernst Ni el ä n d e r, kes eelmisel päeval, juhitud mingist eelaimusest, teatas mulle oma isakodu asukoha. Saigi siis igavest rahu leidnud sõber saadetud Karksi-Salutinnile...

Ja juba 27. jaanuaril oli silmad igaveseks sulgenud truu sõber, huumoriküllane Georg Saag, võideldes kuperjanovlaste ridades...

Sõda nagu mehistas kiiremini: ta oli enamikule meist, lubatagu nii väljendada — „habemekasvatajakaks“. Pole siis ime kui meid veebruaril alul 1919. a. Tartu puhkusele toodutena, ei tundnud ära kooliveljed-sõsarad ega omaksedki. Ja kuis võisidki tunda: siledapõskseina lahkusid, habemikena tulid! Hetkeks näis, et sõjajumal lepib meie poolt toodud ohvritega. Kuid juba aprilli alul saabus Tartu sõjahaiglasse raske rinnahaavaga Ferdinand Jürgens ja praegune elupõline sõjamees Jaan Voitka. Viimane suutis tõusta tõvevoodist, kuid Jürgensi oli saatus märkinud varalahkujate ridadesse...

Kui siis hiljem ägedate Pihkva-Ostrovi operatsioonide ajal vajati abijõude ja tuli uuesti tulle paisata noori, niitsid vaenlase kuulid veel kaheksa Tartu Kaubanduskooli kasvandikku, nii lihtsüdamliku Kotka, tasase Filipsoni, noorukese Aabel-Saabeli ja teisi, kelle mälestust Kaubanduskooli otsese järglasena praegune Tartu Kommertsgümnaasium on püüdnud jäädvustada kuldtähelisel mälestustahvilil. Igavene au ja mälestus langenuile Eesti vabaduse eest!

Vabadussõjas langenud õpilaste mälestustahvel kooli saali seinal

Sellest kokkusurutust ülevaatest selgub küllaldane pilt Tartu Kaubanduskooli osast Vabadussõjas. Kool on täitnud üliausalt oma kohustused isamaa vastu, sammudes kõikide Eesti koolide keskel esireas. Seda enam peab hindama kooli osa Vabadussõjas, et ta ei olnud mitte keskkool, vaid hulga vähema õpilasarvuga 4-klassiline segakutsekool ja et tal puudusid vastavad rahvuslikult mõtlejad juhid-õpetajad, mispärast õpilased ise pidasid siseheitlust punase laine vastu ja ise põhjendasid kooli sügavalt rahvusliku mõtlemisviisi ning maailmavaate. Vilistlased-vabadussõjalased võivad sügava rahuldustundega ja kõikumatu usuga vaadata tulevikku seni, kuni teavad kooli juhtimise olevat nende poolt hästituntud direktori Villem Tubin'a tublides isamaalikes käsis. Teie kohus aga, õpilased — noored näitsikud ja sirguvad mehed — on kõikumatult edasi kanda ja süvendada seda rahvuslikku maailmavaadet ja ellusuhtumist, mis kord põhjendatud meie eelkäijate, kord samasuguste õpilaste poolt, nagu olete praegu teie.

Tungiv tarvidus moodsa ja ajakohase koolihoone järgi!

Ruumide suhtes on TKG ja TTK kogu oma tegevuse ajal pidanud töötama võrdlemisi ebasoodsais tingimuses. Koolide kasutada olevast neljast Fortuuna tn. nr. 6, 8, 10 ja 12 asuvast majast on ainult üks, püühoone võrdlemisi hilisemal ajal (1912) koolimajaks ehitatud ja sisaldab

Praegused koolihooned

9 kaunis korralikku klassiruumi, pika, kuid kitsa ja madala saali, mis on ühtlasi ka võimlemis- ja rekreatsiooniruumiks, õpetajate-toa, raamatukoguruumi ning õppeabinõude toa. Peale selle asub majas veel riidehoiu-ruum. Koridorid on kitsad ja pool-pimedad. Maja nr. 8, milles asub kooli kantselei, juhataja kabinet ja juhataja korter, seisab otseühenduses eelpoolkirjeldatud koolimajaga. Maja nr. 12, mis sisaldab 4 klassiruumi ja ühe vähema saali rekreatsiooni-ruumina, asub täiesti eraldi, peahoonest umbes 30 meetr. eemal. See maja on varem olnud elukortereiks ja alles hiljem kooliruumiks ümber ehitatud. Temas asuvaist klassitubadest on 2 enam-vähem rahuldavad, kolmas on oma pikkuse kohta liiga kitsas ja neljas õige väike, mis võib mahutada kõige rohkem 24 õpilast. Neljas vana maja nr. 10 asub samuti eraldi kooliõues ja mahutab kooliarsti vastuvõt-

Sellelt teelt ei tohi olla mingit kõrvalekaldumist. Viimane riisuks rahuliku unegi kalmuküngaste all puhkavate kanglaste silmist! Seepärast: kandke hoolt, et ei tuhmuks kunagi nende nimede sära, kes andsid oma elu selleks, et teie võite praegu vaba rahva lastena omas kodus omal emakeelel veeta oma kuldsemaid aastaid — koolinooruspäevi! Hoidke alati kõrgel seda lippu — meie sini-must-valget — mille all teie eelkäijad kord julgelt ja ennastalgavalt läksid võitlustulle!

A. Braats

mis-ruumi ja kahe kooliteenija kortereid; osa majast on kokku varisemas ja tuleb eeloleval suvel lammutada. Samas majas asus varem ka poeglase käsitööklass, mis hiljem aga ruumi kitsuse ja ebakohasuse tõttu likvideeriti. Aastate jooksul on kulutatud suuri summasid ruumide remontideks. Kõik ruumid on seatud seesmiselt korda, ehitatud juure uus klosetiruum eraldi poeg- ja tütarlastele, korraldatud ümber riidehoiu-ruum, pandud majadele uued katused jne. Ometi on jää-

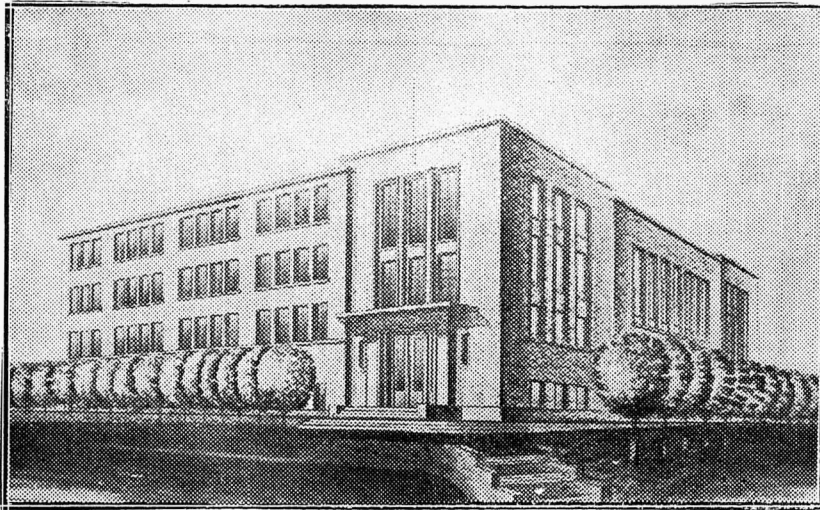

Kooli õuel asuvad poolkõdunenud majalugud (õpil. keeles „idülliline nurgake“)

nud ruumid liiga kitsaks. Puuduvad kõigepealt ruumid vastavate õppekabinettide, eriklasside jaoks, kuna kasutatavate klassitubade arv täpsalt võrdub vaid klassikomplektide arvuga. On kaalutud aineklasside süsteemile üleminekut, kuid ka see osutub võimatuks selletõttu, et klassiruumid asuvad kahes, teineteisest lahus seisvas majas. Teiseks takistuseks on see asjaolu, et mõned klassiruumid on nii väikesed, et neid on võimata kasutada mingisuguseks aineklassiks, milles pidi ju ruumi leiduma ka suuremaarvulisele klassile. Et aga teatud ainete õpetamine ometi paratamatult nõuab vastava erisiseseadega varustatud ruume, siis on seatud korda kaks eri klassiruumi, üks loodusteaduse, keemia ja kaubateaduse, teine füüsika ja kosmograafia õpetamiseks. Seega aga on jäänud kaks klassi-komplekti ilma oma klassi-ruumita nn. rändklassiks, kes kasutavad neid ruume, mis teatud tunnil juhtuvad olema vabad, s. t., mille õpilased sel tunnil on kas mõnes eriklassis või jälle saalis võimlemas. — Nii on iga klass sunnitud rändklassina töötama ühe aasta kogu koolis viibimise aja jooksul.

Koolide juhatus on korduvalt juhtinud oma ülalpidajate tähelepanu neile raskusile, mida tekitavad kitsad ruumid kogu õppegevuse korraldamisele ja palunud astuda samme uute avaramate ja kohasemate ruumide leidmiseks.

Praegu ongi päevakorral Kommertsgümnaasiumile ja Kaubanduskoolile uue maja ehitamise küsimus. Linnavolikogu otsustas selle küsimuse jaatavalt, kuna leidis selle olevat otstarbekohaseima mitme kooli ruumide küsimuse lahendamisel. Uus koolimaja, mille projekt valmistati arhitekt A. Matteuse poolt ja on linna eriteadlaste komisjonis kinnitatud ning Teedeministeeriumile esita-

Ehitada kavatsetava koolimaja fassaad

tud, kavatsetakse ehitada end. Karlova mõisa krun-
dile. Nimetatud krunt omalt asukohalt on väga
sobiv koolile, kuna ta asub vaikes linnaosas,
pargi läheduses, kus on alatiselt puhas õhk ja
tänavamüra ei sega õppetööd. Muidugi oleneb
hoone valmisaamine rahalisist võimalusist. Lin-
nal puuduvad vastavad vabad summad. Laenu
saamiseks koolimajade ehitusfondist on pööratud
Hariduse- ja sotsiaalministeeriumi poole. Jääb
loota ainult, et ülemal pool õieti hinnatakse meie
kooli ruumide tõsist seisukorda ja ei keelduta abist
ehituslaenu näol.

Tartu linn saaks uue koolimajaga juurde ke-

namaid ehitisi, milline ka koolina täidaks oma ots-
tarbe paremini kui senised, kuna on püütud raken-
dada kõik võimalused ruumide kohaseks muutmi-
seks koolile. Lapsevanemad aga võiksid rõõmsad
olla, et nende lapsed, kellest nii mõnigi on külme-
tuse tagajärjel haiguse saanud, ei pruugi vihmaste
ja külmade ilmadega jooksta kahe maja vahet.
Sest pole lõbus joosta kerges kleidis või viletsas
üliskonnas mõneteistkümnekraadilise külmaga ühest
majast teise. Vaheaegade lühiduse ja vastavate
ruumide puudumisel ei ole aga võimalik ülerõivaid
kasutada. Juba üksi meie noorsoo tervise pärast
on mõtte kiire teoks muutmine hädavajalik.

Kahe aasta pärast uues koolimajas!

TKG-i Vil.-kogu esimene esimees B. INGEL

Vilistlaskogu asutamise mõte sündis
juba koolipinkidel. Omavahelistel kooli

tähtpäevadel see mõte aina süvenes. Olime
võrdlemisi noore ja vähetuntud kooli õpi-
lased ning säärastral tähtpäevadel, kus õpe-
tajaskond ja õpilased tundsid end võimsa
ühise perena, süvendas meisse arusaamise,
et ka peale kooli lõpetamise tuleb meil
jääda tihedasse sidemesse oma alma mate-
riga. Selle juures tiivustas meid lootus, et
meie koolil on eluõigus ja ta peab saama
isegi teistest paremaks.

Oma kooli saatusele kaasatöötamise tahe
oli eriti tugev esimese lennu õpilaskonnas.
Kuid ka nooremate klasside õpilased rüh-
kisid alati kooli au ja hea nime eest ning
terve õpilaskond oli nagu ühine tervik,
suure enesetundega ja paremate püüetega
oma kooli edaspidise saatuse suhtes.

Meie parematele püüetele andis lootuse
veel see asjaolu, et kuigi teiste vanemate
koolide õpilaste seas meid kutsuti „kauba-
maja“ poisteks ja tüdrukuteks, ometi meie
kooli ühised esinemised, nagu sisukad
aastapäevade pühitsemised jne., leidsid üle-
linnaliselt tähelepanuväärse tunnustuse.

Meie kooli õpilaspere idealistlik isetegevus koolis ja väljaspool kooli asuvates noorsoo organisatsioonides hävitas peagi üleolevalt öelda armastatud „kaubamaja“ nime.

Esimese lennu väljalaske ajaks oli seega meie kool kõigiti üheväärne teiste koolide õpilaspere silmis. Meis enestes oli aga veel palju jõudu ja tahet oma kooli edaspidisele saatusele kaasaelamiseks. Meie ei kavatse- nud küll pimesi uskuda enese jõuküllusesse, aga head tahet oli meis tõepoolest palju.

Esimese lennu järele 1923. a. sügisel astusimegi siis notari kontoris. Kõik olime noored tudengid. Mõned värsked „rebased“, teised seltsidesse koondunud „noormehed“. Hea meel oli jälle kohata koolisõpru. Pealegi tundsiime, et oleme ühise asja pärast väljas. Mõnekuune vaheaeg oli muutnud mõnegi sõbra välimuse, aga südant oma kooli vastu mitte. Pinginaaber Voitka oli küll poolsõjameheliku riietuse vahetanud lipsu ja krae vastu, aga oli varakult kohal ning nii meie siis kõik andsiime oma nimed registreerimisele saadetavale põhikirjale.

Meenub, et tol päeval oli ilm väga sügisene. See ei takistanud aga põrmugi meil arutada suurte lootustega kooli edaspidist kujunemist. Isegi uue koolimaja seinad püstitasime üles. Nüüd tagantjärele on siiski hea meel, et osaltki meie püüded teostamist on leidnud. Suur osa endisi õpilasi on koondunud peale kooli lõpetamist vilistlaskogu ümber ja meil kõigil on endiselt kindel tahe püstitada oma armsaks

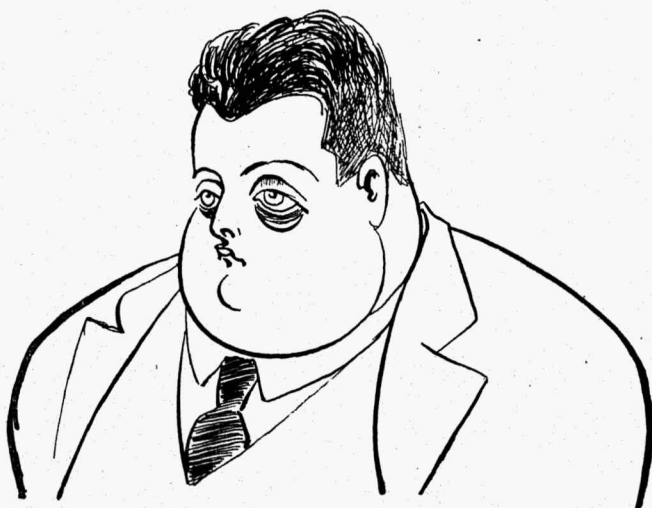
Maret

on kuukiri igale
naisele ja pere-
konnale!

saanud koolile uued ruumid, sest meie kool vajab neid õigustatult.

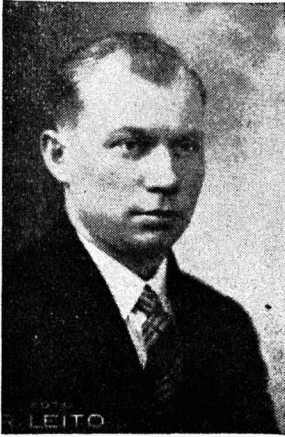
Tähtpäeva puhul ei saa kuidagi mööduda nimetamast, et meie koondumine on suurelt osalt seoses kooli üldise kasvatusliku õhkkonnaga. Siin ei saa kuidagi tänuväärsest nimetamata jätta praegust koolijuhatajat dir. Tubinat, inspektor Ehrglisit ja paljusid teisi õpetajaid, kes on osanud kooli kasvatuslikku miljööd nõnda korraldada, et koolist lahkumise järele kõikidesse jääb jäädav armastus oma kasvatajate vastu ja igavene sõprus meie eneste keskele.

Bernh. Ingel

Vil. PAUL KANARIK — seltskondliku tegevuse eest saadud aumärgid ei mahu karikatuurile

Kui kaubanduskoolis liikusid salajased lendlehed käest kätte...

*TKK-i Vil.-kogu esimene esimees
A. KALLASTE*

Vesteldes kaubanduskooli vanemate vilistlastega enne maailmasõjaaegsest ja sõja-aastate õpilaste isetegevusest, siis kuulduv kui ühest suust peagu üks ja sama: seda ei olnudki. Ja tõepoolest näib see kuni 1915. aastani tolleaegse Vene valitseva võimu ja ühtlasi sellest sõltuva kooli enda olemasolu pärast päris loomulik olevat. Õpilaste tegevus väljaspool koolitööd oli niivõrd piiratud kooli ruumes, et isegi kooli lõpupeod on peetud väljaspool kooliruumi.

Kuid vaatamata sellele, et õpilaste isetegevus koolis ei olnud lubatud ega saanud valitsevate meeleolude tõttu areneda, oli olukord koolis siiski säärane, mis kutsus esile õpilaste vahel maailmavaateliste ja poliitiliste probleemide arutamise. Tõukordne eelrevolutsiooni-aastate vaim ja õhkkond kippus ka kooliseinte vahele, tuues endaga kaasa tegevuse, mida me võiksime nimetada õpilaste põrandaaluseks tegevuseks. Nii liikusid näiteks salajased lendlehed kaubanduskooliõpilaste keskel käest kätte, teadmata kelle poolt õpilaste kätte antud ja kuidas kooli sattunud.

Vilistlase A. B r a a t s i mälestuste kohaselt on kaubanduskoolis kutsutud ellu mingisugune õpilaste trupp 1916. a. sügissemestril, peamiselt maailmavaateliste probleemide arutamiseks. Trupp on teotsenud peamiselt vanemate õpilaste keskel, kuid ka nooremad on jälginud vanemate õpilaste tegevust teatava aukartusega. Tavaliselt kogunesid vanemad õpilased harmooniumi juurde nurka oma probleemide lahendamiseks. Mis seal tehti või räägiti, jäi muidugi nooremale teadmatuks.

Koosolekuid on peetud ka erakortereis. Seejuures on huvitav nentida, et näiteks õpilase Hurda pool peetud koosolekul on

TKK-I VILISTLASKOGU JUHATUS

*Istuvad: prl. J. Luke, pr. E. Nornberg, A. Kivi (esimees), H. Paju,
Seisavad: L. Laur, E. Todo, A. Rammul*

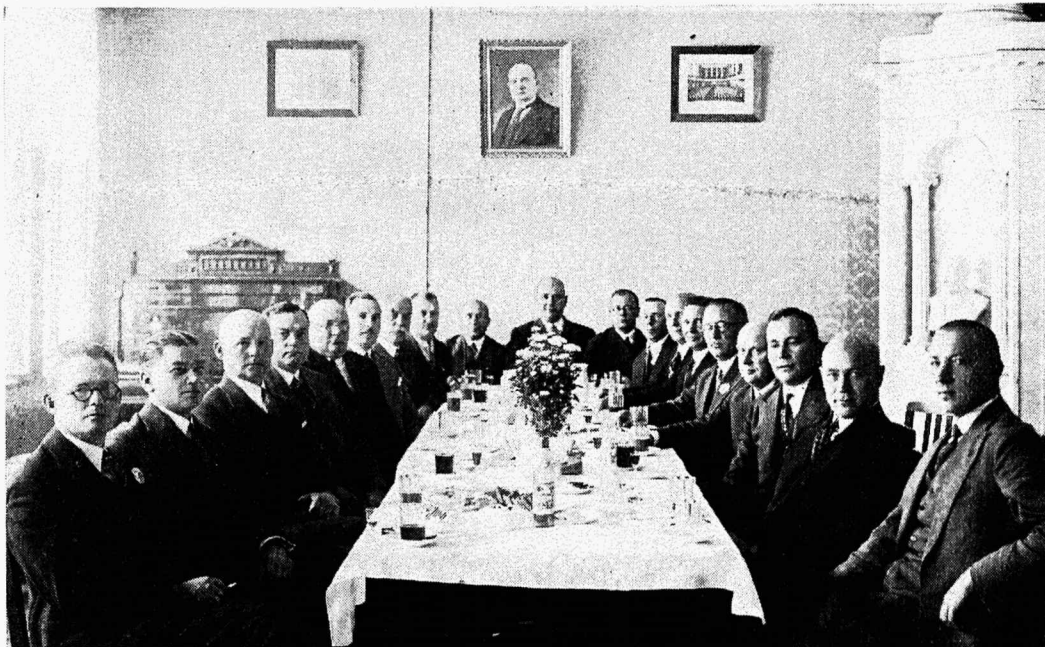
tarvitanud kooslijad enese maskeerimiseks sametist maske silmade ees. Mis võis säärast „müsteeriumi“ ja maskeerimist põhjustada, sellest vilistlane Braats ei tea rääkida.

1917. a. kevadsemestril alustas kaubanduskoolis tegevust õpilastrupp „Meie“, ainult registreeritult vististi küll koolijuhatuselt. Esialgelt valitses selles õpilastrupis korporatiivne vaim ja sinna sissepääs oli õige suurte raskustega seotud. Oli maksmas oma nn. „rebaste instituut“ ehk trupi

Üldiselt võib ütelda, et lätlased oma eesti soost kaasõpilastega käisid karmilt ümber. Nende ridade kirjutajal on meeles juhtum, kus ta ühel hommikul ühisel palvetunnil astus kogemata lätlase varbale, mille eest sai kõva ja valusa löögi ribide vahele. 1918. a. kevadel lahkusid vanemad õpilased trupist ja juhtimine läks nooremate kätte.

19. oktoobril, 1918. a. õpilaste üldkoosolek otsustas trupi „Meie“ nimetada ümber „Kaubanduskooli Õppurite Ühinguks“,

J. THOMSONI 5. KL. KAUBANDUSKOOI ÕPILASTE I LENNU 25 A. JUUBELI KOOSVIIBIMINE TARTUMAA PÖLLUMEESTE KODUS

Pahemalt: A. Kert, Ed. Todo, J. Ilves, A. Tõlk, M. Rakk, O. Jürgenson, G. Kallamis — õpetaja, S. Sülanarusk, S. Lepson, J. Bürger, A. Pill, K. Solon, K. Luksepp, H. Hanson, A. Puskar, V. Aidnik, F. Karu, J. Raudsepp, V. Annok.

liikmekandidaadi süsteem. Kandidaadiajal pidi noorliige oma käitumise ja võimetega tõestama oma kõlbulikkust truppi astumiseks. Sellel õpilaste koondisel tegutses näite- ja muusikarühm. Jõuluks korraldati pidu, mis näib olevat esimene kooli ruumes korraldatud piduõhtu õpilaste isetegevuse ajastul. Sportlike kalduvustega õpilasil tuli käia jõe ääres vägikaigast vedamas ja kivi lingutamas, sest koolis võimlemis-tarbeid ei olnud. Õpilastrupp korraldas ka kõneõhtuid ajavaimu käsitlevail teemadel.

Õpilastrupp „Meie“ kõrval töötas ka Läti sõjapõgenikest koosnev õpilasuuring „Družestvo“ („Sõprus“). Kuna lätlased suhtusid õpilastrupi „Meie“ vastu õige väljakutsuvalt, siis hellitati lootust „Družestvo“ ülevõtmisest eestlaste poolt. See jäi aga teostamata, sest 1918. a. kevadel lahkusid lätlased Tartust.

mille liikmeks võisid kõik tähendatud kooli õpilased olla. Ühingu esimeseks esimeheks valiti Ernst Nieländer. Peatselt puhkes Vabadussõda, mis kutsus ka kaubanduskooli õpilasi vabatahtlikult osa võtma võitlusest iseseisvuse eest. Koolist astus Eesti rahvaväkke õpilasi kümnete viisi, nende seas ka ühingu juhtivad jõud.

1918. aastal, millal Eestis valitses Saksa okupatsioon, oli kaubanduskoolis valitsemas eesti vaim, mille esiletõstmiseks ja vastuprotektiks võõrale mõjuvõimule õpilased kinnitasid oma palitu ja kuubede reväärele eestivärvilisi paelakesi, ja saksa keelsete õpingute vastu ilmutati vaenlikkust. See oli omamoodi võitlus vaimurelvadega meie isamaa vallutajate vastu ja siin ilmutasid õpilased sama visadust kui nende kaasnoored frondil lahingumõllus.

Leonhard Laur

Viis vestlust kaubandusliku hariduse tähtsusest

Viimasel ajal on hakanud meie hariduspoliitika omistama senisest suuremat tähelepanu kutseharidusele. Seejuures on tõusnud tunnustatud kohale ka kaubanduslik kutseharidus, mida on hakatud levitama mitme erikooli kaudu. Kuna tänapäev oma moodsa ärikultuuriga ja pineva võistlusajastu tõttu esitab äritegelasile ja äriametnikele võrratult suuremaid nõudmisi ja ülesandeid, kui see oli varemadel aegadel, siis on kaubanduslikul kutseharidusel nüüdisajal meie ühiskondlikus elus ja haridussüsteemis täita tähtsaid ja praktilise elu vajadusist sõltuvaid ülesandeid. Ühenduses sellega on hakatud kaubanduslikku kutseha-

ridust levitavalt erikoolelt ja õppeasutisilt nõudma, et nende õppekava ja õppekorraldus oleks säärane, mis suudaks noori kaubandusliku kutsehariduse alal tegelikult äritööks võimalikult täiuslikumalt ette valmistada.

Kuidas seda kaubanduskoolid ja kommertsgümnaasiumid seni on suutnud ja mida siin tuleks teha, et meie kaubanduslikku kutseharidust veelgi süvendada, selleks tegime viis lühivestlust Tartu äri- ja kooliringkondade juhtivate tegelastega, kes pajatavad allpool järgmist kaubandusliku kutsehariduse tähtsusest.

KAUBANDUSKOOOLID — ELUJÕULISED JA ELULE OTSTARBEKOHASED KOOLID

K. L u i k, Tartu abilinnapea ja koolivalitsuse juhataja, meiega vestluses rõhutas, et Eesti, võrdlemisi noore, kaubandusliku kutsehariduse loojateks ja edasiarendajateks on olnud õieti meie kaubanduskoolid. Need on meil vähestest kutsekoolidest, kes saanud tegutseda siiski juba pikemat aega ja on suutnud näidata, et nad on väga elujõulised koolid ja elule väga tarbekohased. Kaubanduskoolid on teinud palju meie kaubandusliku kultuuri tõstmiseks ja etendavad ka tulevikus tähtsat osa meie kaubandusliku elu korraldamises. Meie kesk- ja väikekaubanduse alal tegutsejail on kahtlemata tänapäeval vajaline vastav kutseharidus, samuti on see maksev ka kaupluste teenijate kohta. Ja selles mõttes on kujunenud kaubanduskoolid meil kutsekoolidest ühtedeks vähesteks, kes on näidanud oma elulisust ja on suutnud püsida ka muutmatutena.

— Kas on Teie arvates otstarbekohane samm kaubanduskoolide kursuse pikendamine aasta võrra, s. o. 3-lt õppeaastalt 4-le?

Minu arvates on see täiesti otstarbekohane samm. Kutsekoolides, kus toimub õppetöö peamiselt puht praktilise oskuse taotlemiseks, jätkub kolmeaastasest õppekursusest, kuid kaubanduskoolis, kus tuleb tublisti võtta läbi ka teoreetilisi õppeaineid, ei piisa kolmest aastast ja seepärast on

õppetöö viljeldamiseks ja õpilaste teadmiste süvendamiseks täiesti õige kursuse pikendamine aasta võrra.

— Mida arvate sundusliku praktikaaja vajadusest kaubanduskoolis ja kuidas suhtute kaubanduskoolis võõrkeeltesse?

Sundusliku praktikaaja sisseviimine kaubanduskooli õppekava oleks olulise tähtsusega sammuks. Praktiline ettevalmistus aitaks kooli lõpetajal kiiresti kohaneda oma kutsetöös. Praktikaage oleks muidugi teostatav suvel. Mis puutub keelteõpetusse, siis on see raske küsimus ja siin on raske ka midagi kindlat ütelda. Mulle näib aga, et see ei oleks õige, kui me kaubanduskoolis hakkaksime senisest enam keeli õpetama ja võtaksime teistelt ainetelt tunde ära. Minu arvates ei ole meie keskkaubanduse alal tegutsejail, millisele alale ka kaubanduskool valmistab peamiselt jõude ette, võõrkeelte oskus nii väga tarvilik, sest sel alal tuleb meil ikka tegutseda peamiselt omamaa kaubandusega ja omamaa saadustega, ja seda enam veel, et ka Eestis hakkab vaibuma ajalukku nõue „kolme kohaliku keele“ järgi. Ka ei suudetaks kahe-kolmeaastase keeltekursusega kaugele jõuda ega sel alal suurt ära teha.

Iseküsimus on muidugi võõrkeelte õpetamine kommertskoolides, kõrgemates kaubanduskoolides.

Lubage küsida, kuidas on Teie arvamus ja seisukoht praeguste kommertsgümnaasiumide ümberkorraldamise kohta tulevikus?

Minu arvates peaks kommertsgümnaasiumid ümberkorraldamisel muutetama puht vastava astme kutsekoolideks, kuna seni on nad olnud pool kutse-, pool üldhariduslikeks kooleks. Sellepärast ei ole see koolitüüp ka seni saanud pakkuda otse elulist oma õppekava tõttu. Utest kommertskoolist peab kahtlemata võimalus olema siirduda ka ülikooli ja nimelt majandusteaduskonda, et saada kõrgemat haridust omal kutsealal. Sellega suudaksid siis Eesti kaubanduslikud koolid niihästi vastavalt astmeis kui ka üldiselt anda meile kaubanduslikul elualal täieliku ja põhjaliku hariduse ja ettevalmistuse, mis on meie rahvusliku majanduselu ja kaubanduskultuuri tõstmisel ja süvendamisel suure ja riikliku tähtsusega.

Ilma kaubandusliku kutsehariduseta pole tänapäeva elu mõeldav!

Dir. A. P a k o s t a, Kaubandus-Tööstuskoja Tartu osakonna esimees, rõhutab, et kaubanduslik kutseharidus omab tänapäeval niisugust tähtsust, millela meie ei saa enam nüüdisaja elu ette kujutada. Täie õigusega on hakatud panema rõhku sellele, et meil kõigil kutsealadel oleksid vastavalt ettevalmistatud töäjõud. Muidugi on siis loomulik, et ka äritöö alal peab olema vastavalt ettevalmistatud töäjõude, ja selles mõttes on kaubanduslikud õppeasutised oma elulise õppekavaga vajalisemaid, meie

koolisüsteemis. Kuna kaubanduskooli on seljataga juba ligi 30-aastane arenemisega, siis on nad õnnelikumad selles mõttes neist kutsekoolist, milliseil aladel on alles hiljem seadusandlikul teel hakatud kutseharidust ja -oskust nõudma. Teisi sõnu: kaubanduskoolid ja kommertsgümnaasiumid kutsehariduse levitajaina on sellased, ilma milleta ei ole tänapäeva-elu mõeldav.

—Kuidas suudavad Teie äranägemise järgi kaubandusliku kutsekooli lõpetajad kohaneda tegeliku tööga ja oma oskusi rakendada sel alal?

— Niipalju, kui minul nendega kokku puutumisi on olnud, võin ma ütelda, et kohanemisega saavad nad üsna kiiresti toime ja näib, et õppeasutised neile selles suunas teatava ettevalmistuse on suutnud anda. Muidugi on teooria ja praktika kaks eri asja, millest koolil jääb täita ikka peamiselt esimene, s. o. anda õpilastele rohkem teoreetilisi teadmisi. Mäletan juhtumit, kus ülikooli majandusteaduskonna lõpetajal esimesil päevil oli ametis küllalt tegemist, et tegeliku tööga toime tulla, kuid hiljem, kui koges, oli tal ülesannete täitmine muidugi palju selgem ja kergem edasi jõuda, kui sel, kel sellekohast teoreetilist ettevalmistust polnud.

Mis mulle aga paistab silma puudusena, üldiselt kõigi keskkooli-lõpetajate juures, on lõpetajate halb käekiri, mis on sagedasti raskeltloetav ja mitte-kalligraafiline. Raamatupidamise alal on ilus ja selge käekiri aga väga tarviline.

— Kuid mida arvate nimetatud lõpetajate keelteskuse kohta?

— Ei ole mõeldav ega vististi nõutavgi, et harilik lõpetaja saaks iga ärikorrespon-

Mälestusi H. Margensi kaubanduskooli päevilt

Inimelus on juhtumusi ja sündmusi mitmesuguseid. On sääraseid, millede mõju on pinnapele ja mälestus neist haihtub pea. Aga on ka seesuguseid, mis alatiseks jäävad mällu püsima. Viimaste hulka kuuluvad ka kooliaja-mälestused.

Ei ole suutnud pikk aastate rida kustutada mälust minugi kooliaega. See aeg, millal õppisin H. Margensi kaubanduskoolis, on sügavalt sööbinud mällu ja elab seal ikka edasi.

On veel elavalt meeles, mäherduse seesmise erutusega tõttasin H. Margensi korterisse Fortuuna tän. 6 (praegune kommertsgümnaasiumi ja kaubanduskooli direktori korter) end kooli sisse kirjutama. Oli see ju üldse tol ajal täiesti uus koolitüüp. Ennem polnud Eestis kaubanduskooli. H. Margensi kaubanduskool oli esimene säärane.

„Postimehes“ kirjutati siis pikalt ja laialt selle koolitüübi tähtsusest ja vajadusest rahva haridustaseme tõstmiseks.

H. Margensi kaubanduskool algas oma tegevust 1906. a. jaanuaris Promenaadi tänaval ühes väikeses majas, mis nüüd lammutatud ja kus praegu asetseb Hüpoteegepanga maja. Esimesel poolaastal oli õpilasi vaid 10 ümber. Et kool töötas erakoolina, siis muidugi oli kooli juhatajal hr. H. Margens'il nii väikese õpilaste-arvu tõttu kanda suured ainelised raskused: ei saanud ju kool siis ka mingisugust seltskondlikku ega riiklikku toetust. Hr. H. Margens oli aga kogu oma südamega selle kooli küljes ja ta viis selle edasi kõigi raskuste kiuste.

Meist, esimesist õpilastist pidid saama oma-

dentsiga toime. Sel alal tuleb ikkagi eraldi spetsialiseeruda. Seepärast tundub mulle, et teiste tundide arvel ei ole ka mõtet tulevikus keeleõpetust suurendada.

Üldmulje järgi võin kokkuvõttes kinnitada, et tööga, mis tuleb ette pangas või kontoris, saavad kaubanduskooli ja kommerts-gümnaasiumi lõpetajad toime, ja nii võib soovida, et õppetöö vaid selles suunas edukalt võiks jätkuda.

Ka 4-klassi kaubanduskooli lõpetajad pääsegu ülikooli majandusteaduskonda

A. K a l j o t, kaubanduslike ainete õpetaja ja õppeülesannetäitja ülikoolis raamatupidamise alal, vastab küsimustele:

— Kuidas olete rahul kaubandusliku keskhariduse praeguse korraldusega?

— Kui leiti puudusi meie keskhariduse korralduses üldse, siis ei saa neist puudusist täiesti puhtaks pesta ka praegusi kommerts-gümnaasiume ja kaub.-koole. Üldiselt võime aga käe südamele panna ja kinnitada: senisel kujul töötanud ja nüüd lahkumisele määratud koolidele pole põhjust kabjahoopide jagamiseks; nad pole selleks põhjust andnud.

— Kuidas leiata olevat kommerts-gümnaasiumest tulnud isikute ettevalmistuse ülikooli majandusteaduskonna jaoks? Millised puudused esinevad?

— Ei pea ennast õigustatuks sellele küsimusele vastama. Niipalju võiks vaid mainida, et puudusist praeguses olukorras, kui majandusteaduskonda takistamatult pääsevad ka gümnaasiumide teiste harude

lõpetajad, ei võiks juttugi olla. Kommerts-gümnaasiumes omandatud teadmised on majandusteaduse üliõpilasele suureks plussiks, kuna miinus võiks maksev olla teistest keskkooliharudest sellesse teaduskonda astujate kohta. Lõpptulemus oleneb muidugi isikust, tema püüdeist ja tõhe suhtumisest: kui kommerts-gümnaasiumi lõpetanu loodab osalt oma „reservidele“, sel ajal, kui teised on tegevuses „miinuste“ kaotamisega, siis loomulikult-kõik nivelleerub ja tasakaalustub.

Ma ei kõnele siin muidugi neist kommerts-gümnaasiumi lõpetajaist, kes koolis on olnud vägagi keskpärased ja huvivaesed majanduslikes küsimusis, kuid keda tee on siiski viinud majandusteaduskonda. Ja neid kahjuks leidub. Kahju on ka neist lõpetajaist, kellel head eeldused majandusteaduskonnas õppimiseks, kuid kellel võimaluste puudumisel on tulnud sellest loobuda.

— Kuidas tuleks suunata Teie arvates kaubandusliku kutsehariduse levitamist tulevikus (uutes kommertskoolides)?

— Uued kommertskoolid peaksid suuremal määral olema kutsekoolid, kui seda on praegused kommerts-gümnaasiumid ja kaubanduskoolid. Kommertskooli tulevasil lõpetajaist peaks olema õigus astuda ülikooli kõigisse teaduskonnisse, kui mitte teisiti, siis eksamitega mõnes üksikus aines. Majandusteaduskonda peaks seevastu tulevikus vastu võetama eksamita ainuüksi kommertskooli lõpetajaid. Teisist gümnaasiumest sellesse teaduskonda astujail tuleks õiendada eksamid mõnes kommertskooli eriaines. Ka 4-klassilise Kaubandus-

moodi pioneerid sel alal. See teadmine nagu kohustas meid tõsiselt võtma oma koolitööd. Kooli mured olid meie mured ja tema rõõmud — meie rõõmud. Kõigele, mis kooliga ühenduses, elasime meiega — õpilased — kaasa.

Loomulikult ei piirdunud me ainult õppimisega, vaid vallatusile tuli anda oma osa. Polnud meil ju kuhugi mujale oma ülejäävat energiat suunata. Polnud siis mingeid õpilasringe ega -organisatsioone, kus tegelda. Olid küll põrandalused poliitilised noorte-organisatsioonid, ent meie, tütarlaste poliitiline meel oli vist veel nii arenemata, et meie seal ei tegelnud.

Agaravustunnet oli meis siiski niipalju, et tundsimme suurt rahuldust sellest, et tohtisime koolis omavahel vabalt kõnelda eesti keelt. Õppetöö oli küll vene keeles tolle aja nõuete kohaselt. Oli meil ka paar õpetajat täisvenelast, kes unistasid õpilaste omavahelisest vene keeli kõnelemise sun-

dusest ning tegid sellest isegi ääriveeri mööda juttu. Ent see jäi vaid jutuks, sest kooli juhataja oli meil suur isamaalane ja tahtis meist kasvatada eesti rahvale kasulikke inimesi. Tema jättis meile ses suhtes täieliku vabaduse.

Õpetajaist on mulle eriti helge kujuna meelde jäänud noor naisõpetaja prl. S t ü r m e r, kes õpetas vene keelt ja ajalugu. See õpetaja paelus kõiki õpilasi oma isikuga ja ainekäsitusviisiga niivõrd, et kogu tähelepanu tunnis oli pöördud õppeainele ja kellelegi ei tulnud mõttessegi teha vallatusi. Eriti huvitavaks mõistis see õpetaja teha ajalootunnid. Nagu elavaks muutusid möödunud ajad neis tundides. Side selle õpetaja ja õpilaste vahel oli tugev.

Oli aga ka mõni õpetaja, kelle tunde oodati põnevusega küll, aga mitte huvist õppeainele, vaid hoopis teisil kaalutlusil. Lõbusad olid need tunnid, sest neis sai palju „mürtsu“. Sääraseks „lõ-

kooli andekamaile lõpetajaile peaks võimaldatama teatavil tingimusil (katsed mõnes üldaines, praktikanõue j. m.) pääs majandusteaduskonda.

Kaubanduskoolis seatagu sisse sunduslik praktika-aeg

Vold. Raudsepp, Kommertsgümnaasiumi lastevanemate komitee juhtiv tegelane ja tegelik ärimees, nendib, et kaubanduslik haridus on hädavajaline teatud klasis. Need, kes tahavad teotseda tööstuse, kaubanduse või ka põllumajanduse alal, ei saa läbi tänapäeval ilma kaubandusliku kutsehariduseta.

— Noo, aga kuidas praegused kutsekoolid tulevad selle ülesandega toime ja kas nad suudavad valmistada noori ette tegelikule ärielule?

— Minu arvates ei valmista kaubanduskoolid noori kaupmehe-elukutse vastu praegu veel küllalt hästi ette. Meie kaubanduslikes kutsekoolis veel liiga palju teoretiseeritakse ja õppekavad on liiga laialised ning koormatud üldhariduslike ainetega. Seetõttu ei suuda õpilane kumbagi, ei kutse- ega üldharidust, küllaldaselt määral omandada.

— Mis oleks Teie arvates tarvilik ette võtta, et neid koole tegeliku elu nõudeile lähemale tuua?

— Mina näeksin heameelega, et me kaubanduskoolis põllutöökoolide eeskujul sisse seatakse õpilastele teatav sunduslik praktika-aeg, millise aja jooksul õpilased töötaksid ärides ja kontorites. See praktika-aeg võiks olla kas suvel või jälle koguni igal koolipäeval peale lõunat. Teiseks tundub mulle, et kaubanduskoolidesse, suure tungi tõttu üldhariduse järgi, astub rohkesti õpilasi, kel äriinimese kutseks annet ega kalduvust ei ole. Muidugi mõjub see kaasa, et mitmed kooli lõpetajad ei sobi ärialal töötama.

— Mida oleks Teil veel ütelda kõnesoleva küsimuse kohta?

— Minu arvates on kaubanduskoolis üheks peaveaks nõrk võõrkeelte-õpetus.

Õpetatakse küll mitut keelt, kuid neist ei suuda õpilased omandada ühtki vajalisel määral. Minu arvates oleks tarvis kaubanduskoolis õpetada vene ja saksa keelt, kuna neid tuleb meil ärielus kõige enam tarvis.

Kaubandusliku haridusega isikud aidaku kasvatada meie majandusliku mõtlemist

V. Kuusloo, Tartu majandusringkondade juhtiv tegelane ja Tartu Töösturite Keskühingu esimees, rõhutab, et kaubanduslik kutseharidus on tõesedamaks nurgakiviks meie majanduslikus elus ja arengus. Praegune aeg nõuab edasijõuda-tahtvalt ärimehelt ja töösturilt rohkesti teadmisi ja algatusvõimet. Seda kõike võib anda aga ainult vastav kutseharidus.

— Kuidas suudavad tänapäeva kaubandusliku kutsehariduse saanud noored nende ülesannetega toime tulla?

— Minu arvates peab kaubanduskooli lõpetaja tegelikus äri- ja kutsetöös olema rohkem kui numbrite rittaseadja ja raamatukoi. Kutseharidusega äritegelane peab ilmutama algatusvõimet ja püüdma anda kaugemale ulatavat sisu oma tegevusele. Näiteks peaksid kaubanduskooli lõpetanud isikud aitama kaasa meie ärikultuuri tõstmiseks, ärireklaami ajakohastamiseks ja mõjuvamate reklaamvõtete avastamiseks, kuna nende silmaring peaks sel alal laiem olema kui teinekord kaupmehel või töösturil endal. Ka peab kutseharidusega varustatud isik olema eeskätt rahvuslane ja püüdma kaasa aidata omamaa kaupade turustamiseks ja tarvitamiseks.

Ma näeksin koguni seda, et kaubanduskoolide ja kommertsgümnaasiumide lõpetajad aitaksid kaasa selleks, et meil inimesed hakkaksid enam majanduslikult mõtlema ja majanduslikult teotsema, et meie rahvuslik majanduselu võiks areneda järjest tõusvas suunas. Tahaksin uskuda, et kommertsgümnaasiumid ja kaubanduskoolid oma õppekorraldusega suudavad kasvandikke siin nimetatud omaduste ja vajadustega varustada.

buallikaks“ olid õpetaja hr. Ložečnikov'i geomeetria tunnid. Kas oli aine käsitlemisviis niivõrd kuiv või peitus viga meie tütarlapselikus ebatematilisises meeles, ei tea seda praegugi seletada. Kindel oli igatahes see, et tegime palju vallatust neis tundides. Kui mõni polnud tunniks küllaldaselt ette valmistunud, pugest oma nime kuuldes pingi alla, ja teised teatasid: „otsustsvujet“ (puudub). Muidugi oli siis teisel õpilasil

kogu tunni kestel tolle „pingialuse naabriga“ palju tegemist. Õpetaja ja ta aine, need olid kuidagi nii muuseas. Kihinat-kahinat ja sosistamist oli palju. Peeti kirjavahetust „vaese pingialusega“. Oli ju vaja teda kõigest lasta osa saada, mida ta ei „näinud“. Kõike, mida sai kuulda kõrva abil, teadis ta isegi. Ja iialgi polnud karta, et selle viguriga võiks mõni sisse kukkuda. Ses suhtes võis olla päris mureta. See õpe-

taja oli sihuke, kes klassis liikumisest ei hoolinud. Klassi tulnud istus ta õpetajalaua taha ja jäi sinna, kuni kellahelin kuulutas tunni lõppu.

Veel oli meil „maadlemist“ ühe inglise keele õpetajaga. Osalt olime koguni uhked temale, sest ta oli ehtne inglane. Aga selles see häda peituski. Alguses oli meil raske üksteisest aru saada. Õpetaja, nimega Miss W i g h t, tundis küll hästi inglise keelt, kuid teisi keeli peagu mitte sugugi, ainult veidi saksa keelt. Meie teadmised inglise keeles olid õige puudulikud ja saksa keelt mõistsime ainult pisut paremini.

Meie püüdsime endid arusaadavaks teha ikka eesti ja vene keeles, õpetaja kõneles aga ainult inglise keelt, püüdes rakendada ka oma puudulikku saksa keelt. Nii et neis tundides valitses esialgu päris „Paabeli segadus“. Säärane „Paabeli aeg“ kestis peaaegu pool õppeaastat. Pikapeale, ja küllaltki suurte pingutuste tagajärjel, omandasime siiski niivõrd algteadmisi, et oli saavutatav vajalik edukus õppetöös. Raskusi tegid meile alguses verbid „to be“ ja „to have“. Mina näiteks mitte kuidagi ei mõistnud neid õigesti tarvitada. Kui hakkasime harjutama sõnu, mis ühenduses reisisa, siis selle asemel et öelda „I h a v e l u g a g e“ (mul on pagas), ütlesin kord „I a m l u g a g e“ (ma olen pagas). Siis oli muidugi naeru ja nalja laialt. Saingi seetõttu endale „liignimeks“ „luggage“.

Oli ka üks õpetaja, kellele meie, õpilased, tegeime lausa ülekohtu. See oli vana õpetaja hr. O r g. Ta oli kõigiti hea õpetaja, aga ta oli vana ja mõnikord tundus meile, et ta ei suutnud meid ohjeldada. Ta õpetas laulmist. Laulutund oli meil kogu koolile ühine. Seetõttu oli meid palju koos ja meiega raske toime tulla. — Õpilased tavaliselt püüavad väita, et üks või teine õpetaja „kiusab“ neid. Mina omal kooliajal seda öelda ei saanud. Küll aga seda, et meie kiusasime õpetajat. Tunni häirimiseks mõtlesime välja igasuguseid „riukaid“ ja vallatusi. — Õnneks ei kestnud see olukord aga kuigi kaua. Sellele tuli järsk lõpp ja nimelt üsna traagiliselt viisil: õpetaja Org hakkas kord tunnis nutma meie vallatuste pärast. Siis alles saime aru, mäherdused jõledad türannid me olime selle vana õpetaja suhtes, kes soovis meile vaid head. Siis aga lunastasime oma süü andekspalumisega ja pisaratega. Edaspidi peale seda kurba juhtumist kujunes olukord klassis niisuguseks, et endised suured valitlejad olid esimesed teiste korralekutsujad. „Saulustest“ said „Paulused“.

Peale õppetöö korraldati iga kooliaasta ka üks koolipidu. Selle peo ettevalmistused olid meile suureks vahelduseks ja meelelahutuseks. Oli see pidu ju suursündmuseks õpilasile, sest mis harva juhtub, sellele osutatakse ikka suurt tähelepanu. Pealegi polnud ju meil mingeid klassi-

pidusid, teeõhtuid ega vanemate-komitee pidususi. Et see oli ainus, seepärast tekitas ta suurt põnevust ning võimaldas teatud elamusi.

Et meile, tolleaegseile õpilasile, üldse vähe osaks sai välissündmusi, siis pakkusid meile elamusi need vähesedki vaheldused. Ka tehnika-saavutised, mis tänapäeva õpilasile nii igapäevased ja kodused, olid meile veel haruidased, erutasid ja meelitasid meid rohkem nalja tegema kui neid tõsiselt võtma. Ses suhtes nagu kiusas meid telefon. Mõned õpilased ootasid põnevusega juhus, millal saaks telefonitoru kätte võtta ja kuulda teist inimest selle kaudu. Kui oli asja kooli kantseleisse, siis jälgiti põnevusega tegelemist selle „riistapuuga“.

Kord olnudki siis neile „tehnika-austajaile“ appi tulnud hea juhus. Paar õpilast olnud ühel õhtupoolikul kooliteenija kaudu pääsenud kantseleisse, muidugi mõne ettekäände all. Teenija, paha aimamata, olnud läinud oma harilikule ruumidepuhastus-tööle ja jätnud need õpilased üksi kantseleisse. „Esimene ohver“ olnud siis see meeli-erutav telefon. Telefonitoru kätte saades mindud lihtsalt ülemeelikuks. Kõneldud siis kõiksuguseid võimalikke ja võimatuid asju, mis pähe tulnud, igale poole. Näiteks „Postimehe“ raamatukauplusest tellitud suitsusilke. Üliõpilas-ühiselumajast kutsutud telefoni juurde üliõpilane „Aleksander Petrovič“.

Et sellele Aleksander Petrovičile siis kõiksuguseid võimatuid asju kõneldi ja kärbeid pähe aeti, on rohkem kui iseendast mõistetav.

Noil õpilasil hakkas tookord telefon küll vist pähe. Ei lepitud enam mainitud paari naljaga, vaid julgetud tülitada isegi linnavalitsust. Säherdusele jumalavallatule sammule tiivustas neid muidugi koolis parajasti läbivõetud Gogol'i „Revident“. Asjaolu, et selles teoses revidendi ilmumine viis linnaisad tasakaalu kaotamisele, kihutanudki meie telefoneerijaid Tartu linnaisadele mängima samasugust vingerpussi. Mõeldud, tehtud. Helistatud siis ka linnavalitsuse kantseleisse: „pri-jedent revident, počistite vse uulitsõ i mostovõje“ (sõidab revident, puhastage kõik tänavad ja sil-lad). Küsimusele, kes või kust kõneldakse, jäänud vastust andmata... Südamel olnud telefoneerijail veel mõnedki „kõned“. Kuid sellele tähtsale tegevusele tulnud järsk ning jube lõpp. Linnavalitsus olnud „välja uurinud“ „revidentide“ telefoni-numbri ja koolijuhatajat, kes elas Fortuuna tän., säärasest pahast naljast informeerinud. Seepäele juhataja kohe kõlistanud kooli ja küsinud, kes telefoni juures on. Nüüd olnud „julgeil“ „revidentidel“ vesi ahjus. Tulnud minna jalamaid koolijuhataja manu ja anda aru neist „kõnedest“. Et nähtamatu kõneleja asukoht keskjaama kaudu ka teatavaks võib saada, sellest polla neil olnud aimugi.

TKG-i lõpetajad 100-protsendiliselt vilistlaskokku!

Tartu Kommertsgümnaasium on seni saatnud ellu 13 lendu lõpetajaid. Juba esimese lennu lõpetajail tekkis mõte hoida alal sidet kooliga ka tulevikus ning olla kuidagi kasulik ka oma koolile. Tekkinud mõte teostatigi veel sama aasta sügisel, mil asutati ja registreeriti (29. dets. 1923) Tartu Kommertsgümnaasiumi Vilistlaskogu („Tartu II Kommertsgümnaasiumi Vilistlaskogu“ nime all). Vilistlaskogu on tahtnud kõiki kooli lõpetajaid oma liikmeskonnas näha, see soov on ka praegu kehtiv ja selleks on loetud esialgu kõik lõpetajad Vilistlaskogu liikmeks. Paraku aga ei ole paljud kaasvilistlased sellest Vilistlaskogu seisukohast ja soovist küllaldaselt hoolinud, sest aja jooksul on suur osa lõpetajaid Vilistlaskogust välja langenud ja oma koolile ning kaaslõpetajaile nagu võõraks tahtnud jääda. Kuna Vilistlaskogu liikmemaks on minimaalselt väike, siis tundub, et eemalejäämine ei ole tingitud ainelistest motiividest, vaid siin on tegemist ükskõiksuse, leiguse ja loidusega; siin on puudunud elustav tahe ja ühismeele-vaim. Kooli ja Vilistlaskogu seisukohalt oleks küll tarvilik, et Vilistlaskogust eemalejäänud kaasvõitlejad oma seisukohad revideerimisele võtaksid, Vilistlaskogu tööle kaasa elaksid ja näitaksid, et nad mõistavad tänulikud olla selle eest, mida kool neile ellu kaasa on andnud.

On ju selge, et meie Vilistlaskogu on

võrdlemisi noor ja samuti ka vilistlastel pole võimalik majanduslikult ei tea kui suurt kooli kasuks teha. Julgen siinkohal siiski paari asja nimetada, millised niipea meelest ei kustu. Vilistlaskogu poolt on lastud asetada kooli saali seinale Eesti Vabadussõjas langenud koolivendade mälestuseks marmortahvel. Teiseks on Vilistlaskogu poolt koolile kingitud kooli lipp. Tahaksin uskuda, et need kaks tegurit peak-

Vil. ALEKSANDER FINK — rahandustegelane, kelle allkiri loeb nii vilistlaskogus kui ka finantsilmas

Kuidas see asi koolijuhataja ja linnavalitsuse vahel laheneb, on seni teadmata. Neid „tegelasi“ ähvardanud aga esialgu küll koolist väljaheitmine, kuid et nad puhtast südamest kõik siiralt üles tunnistanud ja suutnud selgeks teha, et ahvatlejaks ning „pääsüüdlaseks“ olnud Gogol'i „Revident“, siis piirdutud väiksema karistusega.

Nii töös ja vallatuses möödusid kooliaastad, kuni saabus viimane aasta. Siis oli tööd lõpmata palju ja naljaks polnud enam mahti. Kõigis aineis korralti kogu kursus läbi, ja kursus oli küllaltki suur selle 3½ aasta kohta, mis oli oldud koolis. Kas see oli tookordse kaub.-kooli ametlikus programmis, seda ma ei tea, aga meilt nõuti teadmisi tütarlastegümnaasiumi kursuse ulatuses kõigis aineis — peale matemaatika. Peale selle olid kava-veel mitmed kaubanduslikud ained.

Viimaks jõudsid kätte ka lõppeksamite ajad. Need tahtsid küll „hinge seest välja võtta“. Seda pingutavat aega oli umbes 1½ kuud — lihavõttepühist kuni kooliaasta lõpuni. Iga kolme päeva järel oli eksamipäev — kirjalik ja suuline vahel-

dumisi. Nende möödumisel olime küll päris „küpseks tehtud“. Meid, esimesi lõpetajaid, oli 10.

Hoolimata kõigist möödunud raskusist, oli lõpmata kahju koolist lahkuda. Olime selle 3½ aasta jooksul kasvanud ühiseks pereks ja tundsiime, et midagi ilusat oli möödunud, mida ei too tagasi enam mingi võim. Et ajaratast ei saa tagurpidi käima panna, seda tundsiime meie, H. Margens'i kooli esimesed lõpetajad, täiel määral. Aga sesse koolist lahkumise kahjutundesse segunes ka kuidagiviisi rõõmu tehtud tööst, mis aitas kurbusest üle saada. Suvi, mis järgnes viimase aasta koolitööle, kulus tõesti puhkuseks ja kohustuseks. Augustikuu päevad, millal taas algas õppetöö, olid aga kurvad — ei saanud enam kooli minna. Oli tunne, nagu poleks õiget pinda jalgade all. Kui puud võiksid tunda, siis peaks neil olema säärane tunne ümberistutamise hetkel.

See ebakindel olek ei kestnud minul kaua. Varsti (sept. kuus) sain teenistuskoha, kus tuli hakata töötama ja elule tõsisemalt vaatama.

Mu esimene teenistukoht oli nimelt H. Mar-

sid värskendama mälestusi kooliajast ja siduma meid meie kooliga. Siit sõltub ka teadmine, et küllalt pole sellest, et olla ainult Vilistlaskogu liige ja maksta või mitte maksta liikmemaksu, vaid Vilistlaskogus olemisel on suurem ja sügavam mõte, Vilistlaskogus olla täh. tunda ja aidata kaasa kooli heale käekäigule, oma kaasvilistlasile ja õpilasile ning olla elus heaks vennalikuks-õelikuks nõuandjaks ja toeks ühele kui teisele. Vilistlaskogus olemise mõte on olla ühe pere liikmed selle sõna parimas mõttes.

Vilistlaskogu eelmised kui ka praegune juhatus on püüdnud kõik teha, et vilistlasi neis seisukohtades veenda ja kõiki vilistlasi oma organisatsiooni ümber koondada. Sellepärast loetakse, nagu juba eespool märgitsetud, peale kooli lõpetamist kõik lõpetajad esialgu Vilistlaskokku. Kui kooli lõpetaja kolme aasta jooksul pole Vilistlaskogu liikmemaksu maksnud, siis langeb ta Vilistlaskogust välja. Sama sünnib ka Vilistlaskogu täieõiguslike liikmetega, kes 3 viimast aastat pole liikmemaksu tasunud. Vilistlaskokku tagasitulekul tuleb tasuda väike sisseastumise-maks.

Alljärgnev tabel annab ülevaate selle kohta, kuidas üksikute lendude lõpetajad on täitnud oma kohustusi Vilistlaskogu kassa vastu ja kuidas nad seda täitma peaksid mõnede energiliste lendude eeskujul.

Lend	Lõpetajaid	Neist liikmemaksu tasunud	%%
1	57	39	68,4
2	43	29	67,4
3	27	15	55,5
4	31	19	29,0
5	56	32	57,1
6	50	24	48,0
7	46	32	69,5
8	44	22	50,0
9	47	13	27,7
10	48	20	41,7
11	44	16	36,4
12	44	15	34,1
Kokku.	537	266	49,6

Märkus: 13-da lennu lõpetajad on siin arvestamata.

Nagu tabelist nähtub, jätavad selles suhtes eriti soovida 9., 4., 12., 11., 10. ja 6. lend, milledest on Vilistlaskogu liikmemaksu maksjaid vähem kui 50%. Eeskujulikumat lendudest on 7., 1. ja 2. lend.

Tahan tõsiselt soovida, et juba ligemas tulevikus need ülaltoodud arvud muutuksid, ja nii, et kooli lõpetajad oleksid 100-protsendilisel ka Vilistlaskogu liikmed ja liikmemaksu tasunud. See on muidugi esialgu kättesaamatu ideaal, kuid sinnapoole tahame püüda. Sel on ka oma suur mõte. Sest kui me kokku hoidume ja ühise pere liikmetena end tunneme, siis võime ka üksteisele igas eluvõitluses ja eluraskuses toeks ja abiks olla. Selleks nägemiseni Vilistlaskogu ühistel koosolekutel ja ühistel ettevõtetel!

A. Fink

Paar kildu «Ilolist» ja meist

Keegi hea inimene, vilistlane, ütles kord, kui olin vist abiturient mulle tolle elutarga mõtte: „Pead olema vilistlane, et hinnata „Ilolit“.“ Mõtlesin, et mis mul siis enam tarvis juurelda „Iloli“ kalla! kui kord juba koolipingist olen vabanenud. Aga tõtt rääkis too vilistlane-ilollane.

*

Olime mitte enam abiturientid, vaid aspirandid. 6—7 „kommersanti“ oli meist tookord sõjakoolis, laiali pillatud, kes ühte, kes teise kompaniisse.

gens'i kaub.-kooli kantseleis. See esimene koht valmistas mulle eriti suurt rõõmu seepärast, et seetõttu säilis veel mingisugune side endise ajaga. Seal siirdusin aga pea maale, Pilistvere Laenu-Hoiu Ühisusse, kus ootas täiesti uus ja tundmata elu-olu. Tuli elama hakata n. ö. „omal jalul“ ja rakendama koolist omandatud tarkust elus ja töös.

Mitte mina ükski polnud see „õnneseen“, kes sai kohe teenistuse, vaid kõik mu kooliõed said

On meele jäänud mittetavaline päev — arpipäev küll. Keegi meist oli sõitnud Tartusse. Ootasime teda. Tuleks ta juba, tooks uudiseid koolist, Tartust ja peaasi — tooks „Iloli“. Olin vist kärsitumaid ootajaid, moodustasin keskpunkti nende ootajate seas. Asjad arenesid. Keskpunkt polnud varsti enam mina, sest oodatav tuli. Mingi salajane kutse koondas meid kasiino kõige vaiksasse nurka. Kui nüüd seada kõik, mis meil seal oli, tähtsuse järele ritta, siis tundus meile, et kõige tähtsam oli „Iloli“, keset lauda, siis valitud

oma ettevalmistusele kohase teenistuse. Olime ju esimene lend — ja kaub.-kooli lõpetajaid vajati siis ärilisesse ettevõttesse; samuti rakendusid järgmisedki lennud.

Võib öelda, et H. Margens'i kaub.-kool täitis auga selle ülesande, mis ta endale oli võtnud — ta saatis üle maa laiali vastavate teadmistega varustatud inimesi, kelle järele tunti vajadust.

Juuli Luke

Kilde seitsmendast lennust

Pisut uduvõitu varahommik kiskus enese ennelõunaks kevadiselt tulikiireliseks. Keigarlikust valgepõlletatusest pääsemisel löi maipäike tüdrukutele naerugi palgesse. Tulvil ebamäärast ootusvaistu ja meelitlevat põnevust oli saabunud viimne uljas koolipäev. Nimelt selline. Kummalise selgepildina tollest istus aukülalisena saaliseinal värskelt raamistatud VII lend. Ju too nüüd ammugi järgnevaile ruumi andes kükitleb tusaselt kuskil pimedas koridorinurgas. Annuse mälestuse süstitult evib samakindlalt sealgi tükikese olnut.

Kui öelda täie tõsidusega, siis „vallandati meid õppekohuste täitmiselt“ mais 1929 p. Kr. s. Raskemaks osutub vastamine — millal oli algus. Juhtus nii, et neljaklassilist algkooli lõpetades ründas ühel sügisel Tartu ühis Kommertsgümnaasiumi üle sajapealine jõmpsikatejõuk, kes kõik koondati 3-me paralleelklassiga II keskkooli klassi. Alamaid klasse tollal Tartu Kommertsgümnaasiumil enam polnudki. Olime kooli noorimad.

Kehtis viimast aastat 8-sa klassi süsteem. Aasta järele lootsime vana kombe kohaselt III kk. klassini jõuda. Meie kõigi valusaks pettumuseks nimetati viimane korraga II eelklassiks, kuna üldises koolikorralduses pandi maksma 5-e klassi põhimõte. Taas olime teist aastat kooli noorimad. Kuna sooritatud klassikursused kaotati käsikäes meie edasijõudmisega, siis võtsime noorimatena vastu ka kolmanda õppeaasta, mil

meid tunnustati uue korra alusel I keskkooli klassi vääriliseks.

Omajagu ajaloolist osatähtsustki on sellel üleminekuajast võrsunud VII lennul: kõige noorema klassina elasid kaasa Tartu Ühis-Kommertsgümnaasiumi I aastapäeva. Tollesse ajajärku kuulub elamine I lennu abituuriumiga vanas keerdtrepilises puumajas. Ja ühised rütmikatunnid poistega! —

Kahjuks aja kuludes langes sellest algajatejõugust välja umbes 75%, keda hõlmasid teised tuuled. Isegi rohkem. Lõpetajate arv tõuseb vaid tüsedat tosinani ja paar võibolla pääleselle. Üks, kes kõndis meiega väljaspool arvu algusest lõpuni, oli meie suure usalduse ja mõistasuutmisega klassijuhataja pr. I. Vedler-Saks —

Kui ridastada mõningaid mälestusi noist „eelpostest“, kes rünnaku lõpuni viisid, siis juba esimestest koolipäevadest eraldas silm tolle laps-filosoofi Adele L-i. Tõsise töötüdruku ja hea sõbra. Vanemaks saades pidas kogu koolile sügavaid hommikupalveid. Vaatamata oma sageli komplitseeritud mõttemaailmale haaras sõnalise pildi selguse ja puhtusega. Viimasel kohtamisel uuris ülikoolis „maakeelt“. Magistritöö peaks olema siin kerge käeviibe.

Kuskil nooremas klassis liitus meiega ka cum laude lõpetaja Marta P. Viks ja viisakas algusest lõpuni. Kaht suurt heasüdamlikku silma raamisid vallatult patsidest kippuvad juuksekäharad. Üliviimasel ajal kõvasti nakatatud kohvikutõvest. Ent —

kohal laua keskel too oodatu, temale võis järgneda tema poolt jutustatud uudised ja siis tulime meie, juhuslikkudel kohtadel ümber laua ja kõik samaväärsed... Kui hea siis oli, muretult läksime ühegi ettevalmistuseta järgmisele päevale vastu.

Paar nädalat möödus. „Iloli“ oli meil kõigil loetud, iga üks oli saanud seda hoida paar päeva oma käes, tunda heameelt ajakirjast. „Vahva „Iloli“ on teie koolil, igavesti käre!“ kiitsid meie sõbrad. Ja meil oli nii kerge nüüd seista sirgelt, meie vastu tunti aukartust ja meie tundsimet end tähtsaina, olime uhked.

Aga järgmist „Ilolit“ me ei saanud, keegi ei saatnud, meil polnud ka tellitud. Kolmandat numbrit palusime saada, kuid see ei tulnud. Sellele sõitsin mina järele.

*

Tallinn. On juba pisut tunda läheneva talve tunnuseid. Lund on katuseil ja tänavasillutiselgi. Tulen „Estonia“ kandist ja tahan külastada tut-

tavat kaasvilistlast. Põikan üle Vene turu, vaatan Virus sõeluvat rahvast ning jõuan Raekoja platsile. Kell juba 9. Kiirustan. Jaama lähedal tuleb vastu 3 endist vilistlast. Tunneme siiski üksteist. Kiirustan, et vabaneda külmatundest. Jõuan mere äärde. Süngelt konutavad keskvangla kivised hooned. Tahan pääseda sisse, kuna külastatav elab ametnikuna siin kuskil. Välisvalvur pörutab vastu ust ja avanebki raudne värav. Kirjutan end külalisteraamatusse. Valvur annab mingi raudse numbrit ja hoiatab, et ma seda ei kaotaks, siis ei saavatki enam välja. Juhatab, kuidas minna ja ütleb, et külastatav on kodus. Pigistan numbrit, nii et see läheb higitseks ega kuulegi seletust. Saan vaid aru, et tuleb pöörduda palju kordi vasakule ja paremale, minna läbi nii mitmest uksest jne. Hakkasin siiski läbima uksi ja koridore, naeruvine näol, et ime veel see, et ei kästud keerata korraga mõlemat kätt. Jõuan ühe ukse taha. Seest kostab tuttav hääl. Muu kõik kummaliselt võõras. Tontlik tegevus kostis toast. Sõandasin siiski koputada. Selgub, et kaasvilistlane õpib ladina keelt.

evib röömugi selline kohvikus istumine, kui omanikuks on ksv! juba eelklassi päevilt ja, kui ma ei eksi, siis ka kunagine pinginaaber. Nii Isabella O. — E. Pikkadelt aastatelt on meele jäänud tema suur huumorimeel. Praegu eraelus boheemlas-kohviku omanik, kunstniku abikaasa ja lustakas student. Õpib ka tantsu, mida muide juba koolipäevil harrastas.

Allakirjutanu elupõline pinginaaber Amal. J. oli selline peenepihane sirgejalgne võimlemisõpetaja meelerõõm ja muidu tore tüdruk. Abiellus äsja politseitegelasega ja siirdus pealinna. — Ei julge temast palju kirjutada — mine tea — politseiasi.

„Vanema kaadri“ lustakam kandetugi oli impulsiivne Marta N. Kurjad keeled viitasid tema mustlaspõlvnemisele. Suurepärase elujaatava tõmbetuulena tuiskas läbi õppeaastate veetluse finiši. Oli sealgi ettevõtlikum kui meie teised.

Esimesest koolipäevast lõpuni seisis, seisab praegugi veel, üliselgesti silmi ees kaks klantsitud saabast. Sinnajuure esimese vaatlusena kurguni nõobistatud paljude taskutega kuub. Võisid kooli minna kui vara tahtes — Karl V. ootas ikka esimesena kinnisuste taga. Ja tema klantsivad saapad, mis välkusid kaugele üle õue. Oli kindlloomuline poiss — jäi esimeseks kuni lõppaktuseni. Küllastas abiturientina koos direktoriga Kadrioru lossi ja lõpetas cum laude. Hää joonistajana oli suur vormide, toonide austaja. Evis külgesündind andena teismõistva suhtumise. Praegu kolme kooli asjaajaja, direktori järgmine mees.

Klantsivate saabastega nooruki sõbrana esines klassi suurim vembumees — kooliõpetaja poeg Jossa E. Lahtise peaga leidlik poiss. Olles „inspireerit“ vene keelest — rääkis pisukese aktsendiga. Oli „cum laude“ äärel, aga siis lõi käega. Naeru ja vallatuste suurmeister. Hiljem jätkas õpinguid ülikoolis.

Aga nurka lendab nüüd kõik, lauale kerkib midagi, mis peab „vaimu peale“ tooma ja siis hakatakse mind pigistama nagu sidrunit — jutustagu mina uudiseid Tartust, koolist jne. Aga minagi polnud kursis nondega. Aga siis kerkis lauale midagi suurt ja tähtsat — terve hunnik tuttavaid ajakirju. Oi, kuidas käsitlesime neid, millise heameelega rääkisime neist. Tundsin, et on midagi, mis seob minevikuga ja mis on sinuga ka seal, kus tunnend end üksinda. Tõtt rääkis ka see vilistlane, kui ta ütles: „Oleks ikka koolipoisina pidanud rohkem „Ilolit“ hindama. Aga siis sai „Iloli“ tööd päris asjatuks energiaraiskamiseks peetud.“

Milleks jälle on raisatud „Iloli“ niigi nappe

Neile lisaks seltsis sinna Riia — Kastani tänavate kanti veel kolmas, kelleks osutus jaapani- või hiinavetelt tulnud Max J. Kandis rohelisega kandit kinnise kaelusega kuue juure läikiv-pandlalist rihma ja lühikesi pükse. Sekka tundidest puudumist muusikakooli eksamitega vabandades, armastas arutihti pilgutada silmi. Vahest tõi kooli hiina rahasid. Meelitas järeleaimama tema poolt sagedasti ja kiireloomuliselt hääldatud „Vladivostokki“. Hiljem kujunes kooli asendamatuks „köstriks“, olles ühtlasi pikemat aega Muusikaringi ja orkestri esimeheks. Juhatas muusikaringi laulukoorigi või midagi taolist. Viimsel ammusel kohtumisel oli student. Võibolla ka helilooja.

„Tuleks õdang, saaks süvva ja makalõ“ põhimõttele jäi truuks pesueht plaatinablond majandusmees Alfred L. Raamatute kõrgekaareliselt visates lõigatud pingile ei jäänud see ohe tulemata ühelgi hommikul. Oli koolis suur majandusprobleemide lahendaja, kusjuures erihuvialaliseks kujunesid majandusteaduse tunnid. Hiljem armastas palju tantsida, partneritena mitte austades oma klassi naisõpilasi. Praegu veendund pangamees Tartus. Eraelus üliõpilaseltsi laekur. Kui on vahepeal lõpetanud, siis tuhat vabandust.

Õigel ajal jõudis kohale nimede eestistamise aktsioon. Mine tea kui kaugele olukord oleks minna võinud! Klassi kangedamad poisid Kaarel A. ja Jaan K., mõlemad Nõo kandi mehed, tahtsid korraga olla Charlie ja Johnny. Hääletämbrilt meelitlev tenor Kaarel ja sõnalise ilu austajana luuletaja — boheemlane Jaan — on praegu mõlemad veendunud sõjamehed, mõõga-, tärni-ehes ohvitserid. Röömsad ja lustakad poisid.

Siis mees, keda hüüti Kontraks alias Konstantin K. Hästi liikuva kirjandusliku sule- ja tohutult kauni käekirjaga filosoof. Viimaseid oli meil kaks: käesolevas esime-

lehekülgi? Nii küsib vast mõni, nähes mu ridu. Aga lubage, ma seletan. Sel lool on õieti eellugu, lugu ise ja järellugu. Eellugu on see, et kohtasin üht ilollast, kel praegu on au olla abiturient ja lubasin, et kirjutati midagi „Ilolile“.

Ma ei arvestanud, et pean lubaduse täitma. Aga seda tuli teha. Kirjutasin siis selle, mis näete mustvalgel — see on lugu ise. Järellugu on see, mis peaks peegelduma loos eneses, nimelt: „Ilolit“ hinnatakse, hindate seda kord isegi, ärge võtke „Iloli“ tööd asjatuna. „Iloli“ seob vilistlasi kooliga, ühendab nende peret. „Ilolil“ on teeneid — „Ilolil“ peab olema tulevikku. Nii! Ja lõpuks — tulge külalisina vilistlaste juurde! Vil. A. Puutsa

Viimseid
kiirfotosid
õpetajaist

1

2

3

4

5

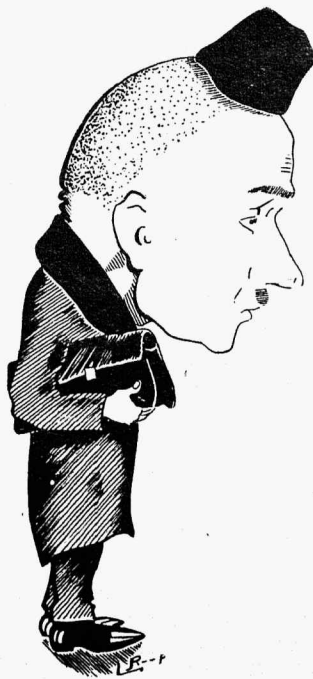
6

7

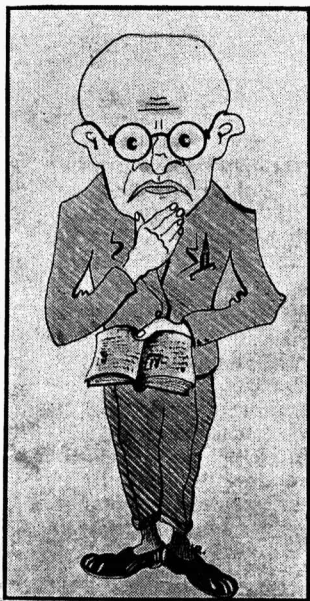
8

9

10

11

12

13

1. Koolid vananevad — direktor nooreneb, esialgu küll karikaturisti silmis.
2. Inspektor V. Ehrglis olevat väga enesega sarnane — arvas karikatuuri autor.
3. „Kirjutasin 2 marssi, 2 valssi ja 1 menueti — aga kui midagi puudub, siis ma katsun öösi kirjutada,“ ütles dirigent Oskar Eemois.
4. Juubelitoimkonna tegevaim liige — Eedi Ahas.

5. Preili Kivil jälle uus salli kaelas!
6. Et lahendada matemaatiliselt küsimus, kas pikk lips võib muutuda rist-lipsuks, selleks pöörduge härra Edgar Krahni poole.
7. Läbi oma läätsade näeb „panga direktor“ Aleksander Eduard Moss laenusoovijate tõsiseid tarvidusi.
8. E s i m e n e karikatuur mrs. M. Simrest — ja jälle ebaõnnestunud!

9. Igal asjal on 2 külge: esiteks —, ja teiseks —
10. Inimene peab liikuma kella järelle, eriti kui ta on...
11. Ajalugu kahtleb kaubanduskooli 30-aastases eas, nii paistab vähemalt Julius Madissoni näolt.
12. „Lubage lahkelt — Enn Ardia“ (avaldatud nimemuutmise puhul).
13. „Seda relva kardavad keelevead,“ arvab pr. Vihalem ka ise

sena mainitu ja kõnesolev. Usun, Kontra põhjustas eesti keele õpetaja hra K. Mihklalt klassile Juhan Liiva monograafia kinimisel pühenduse: „Oma esimesele kirjandusklassile tuleviku tähiseks — — —.“ Ja nüüd juhüb sama Kontra Kohtla raamatu-pidamist!

Või seisis tole pühendusega seoses asjaolu, et klassi noorim oli kirjaniku poeg Ilmar K. — M. Oli hea poiss. Armastas tantsida, tuisata ja nuttagi, kui oli vaja. Esimest mälestust meenutades suuresilmalisest lahtise peaga lapsest viib aastaterida sirgerühilise üliõpilasmütsis noormeheni. Lõpetas cum laude.

Tõsise töömehena ja hea klassivennana lõpetas kooli cum laude veel Albert R., kes muide oli kange pillipuhuja orkestris.

Teadlikult viimaseks jätnult sõnakehva töömehe, tuleb sedapuhku түseda isiksusega punkt panna vanadele mälestustele.

Nii umbes paar rida iseloomustavat VII lennu „eelpostidest“, kellest mõned ka aastase hiljemtulekuga kuuluvad „vanasse kaadrisse“. On mälestusis suuresti toredat ka hiljem tulnukaist. Näiteks too laulev „blond Karmen“, ebausust tiivustatud elavhõbe Elli M., kes ühtaegu kellahelinaga tormas hommikuti klassi — ühes käes raamatud, teises heinatuuust, mille õnnest sära-val ebausupalgel näppas mõõduvalt talumehelt. Või jälle too prillistatud b klassi filosoof Artur V., kellest tohutu-lõbusaid lugusid teame tundides söömisest ja kelle kohta äsja lugesin ajalehest Tartu kiriklike teadete alt: „ — — — jutlustab kandidaat A. V.“.

Ruumipuudusel võin siinkohal neile teistele lähendada võid otsema kooliõeliku terütuse taasnägemiseni kooli tähtpäeval.

ETI SIRG

Brüsseli maailmanäitusel

Matkakiri

Valisin oma reisiteeks mandri, kuigi majanduslikel kaalutlustel oleks pidanud eelistama laevateed. Olin aga otsustanud aja säästmiseks rongi kasuks, ja ei kahetse, et nii tegin. Sest reis mööda maismaad on huvitavam. Olen alati nautinud liikumise kiirust. Istud vaguniakna man ja tunned, kuis kihutav rong hävitab kilomeetreid. Sõiduks Tartust Brüsselini kulus vaid 1½ päeva! Ja selle tormamisegi juures näed veel palju huvitavat. Vaatled alul vaguniaknast üksluist Leedu maastikku viletsate õlkgatuseliste talumajadega, rohkete toonekurepesadega ja juudi rahvastikuga asustatud linnu. Saksamaal sellevastu näed korrashoiatud viljapuudega palistatud maanteid, lokkavaid viljapõlde, ilusaid küli ning sageli esiletormavaid linnu. Ning Hollandis: kooliajast juba meeldejäänud madalad tammimaastikud värviliste sihvakate tuulikutega ja samuti kui Saksas rikkalikult esindatud tööstusrajoone.

Ning juba oledki läbi kihutanud 6 riiki ja peatud Brüsseli hiiglajaamas. Katsud leida kohe endale korteri, et siis otsida üles maailmanäitust. See asub linnast väljas, kuhu sõiduks trammiga klub pool tundi.

On juba suur hämarik, kui jõuame näituseväljale. Ja ongi nii parem, et tulime sellisel ajal. Laialdane näituseväli aina särab ja sätendab valgusest. Näituse puhuks ehitatud uhked lossid ja paviljonid on pandud peidetud tuledest kiirgama, lugematud fontaanid helgivad vahelduvais värves. Suurepärane vaatepilt. Istume ühe hiiglafontaani rakkeile ja silmitseme seda pöörast ilumerd. Fontaani veestik keeb meie ees ja pillub värvilisi jugasid kõrgele üles. Nende värv vaheldub vikerkaarselt. Kord on see hõbevalge, siis sinisinine, siis ilus violet, edasi oranž, punapunane ning siis särav-roheline. Paistab, nagu oleks see veestik

nähtamatu nõia poolt selliseks värvitud, nii osavasti on peidetud värviliste tuled allikad. Ja nagu nõiakepi mõjul vahetaks see imekaar oma värvi. Puhuti säravad fontaani siseveestikud eri värves, külgeveestikud taas eri värves. Puhuti aga helgib kogu veestik samas värvis. Istume ja naudime ilutulestiku võlusid. Siis hakkab kaunitl kõlama kirikukellade-muusika. See on mingi ilus Schuberti meloodia. Eemalt tornitipust heidab prožektor ümbrusse värvilisi valgusjugasid, täiendades sellega seda lummatvat imedeõue.

Kõnnime mööda näitusevälja ja vaatleme ehitisi. 'Oi, palju on siin näha! Juba väljaku ulatus on gigantne ja haarab enda alla mitme ruutkilomeetrilise maa-ala. Et hõlbustada näituse külastajaille tutvumist näituse välise küljega, selleks on ehitatud siia eriline näituse ringraudtee. Väike vedur fossutab ühest jaamast teise, peatub ja võtab uudishimulikke ja väsinuid peale. Istume meiegi ühte liliput-vagunisse ja laseme vedada end mööda lugematuist paviljonest, sambaist, fontaanest, lilleklumbest. Uhked ja suurejoonelised on näituse hallid. Meie pilku paelub kõigepealt suur Prantsuse paviljon, mis on kaunistatud sümboolsete kujudega ja pareljeefidega. Siis pälvivad meie tähelepanu Sveitsi, Ungari, Tshehhoslovakkia, Poola, Rootsi, Norra ja teiste tuttavamate riikide stiilsed ehitised. Igas on püütud tabada vastava maa ehituslaadi. Ka meie naabrid Soome ja Läti on väarikalt esindatud, Eesti aga puudub. Isegi väikesel Luxemburgil on oma tore paviljon. Kihutame mööda ka Marokko, Alžeeria, Tuniisia jt. eksootiliste maade majadest ja töötame külastada kindlasti neid järgmisel päeval.

Järgmine päev. Tulede muinasriik on kadunud. Oleme varakult kohal, varustame end näituse plaaniga ja koostame päevakava. Alul vaat-

leme fontaanide veestike mängu, mis ka päeva ajal ei ole kaotanud oma võlu. Jälgime näituse elu. Näituseväljale on ehitatud eeskujulikud tänavad, neid mööda liigub igasuguseid liiklemisvahendeid: kõige moodsamast kõige primitiivsemani. Seal ristlevad autod, teisel sõidutab beduiin kaamelite seljas lapsi; jaanalindugi võib näha siin vankri ees kergendamas inimeste vaeva; samas silmad ka hiina kulisid. Pargis mängib muusika, seal vilus võid puhata üüritud toolil uusiks pingutusiks.

Rohkearvulised restoranid hoolitsevad selle eest, et näituse külastaja ei tarvitseks lõuna ajakski lahkuda näitusest.

Näitusel on esindatud kõik maailma maad. Ei ole vist sageli säärast võimalust reisida nii kiiresti ühe rahva ja riigi juurest teise juurde. Ainult mõnikümme samm näit. asuvad siin üksteisest lõunamaine Kongo ja põhjamaa riigid Norra ning Soome. On tahetud pakkuda võimalikult mitmekesist pilti kõigist maailmamaist ja rahvaist siin näitusel. Siin on esindatud suurem osa Euroopa maid (puuduvad vaid Saksamaa, Hispaania ja Eesti), aga siin leidub ka kaugemaid ja eksootilisemaid nurki: Egiptus, Palestiina, Türgi, isegi Ameerika punanahkade küla on siin üles loodud. Võib näha eht indiaanlasi oma uhkeis sulgmütsides, poolalasti musti Aafrika elanikke, pruuninahkset Marokko meest ja euroopalikult rõivastunud neegreid-härrasmehi.

Küllastame mõningaid osakondi, mis kuidagi erilisel kütkestavad meie huvi.

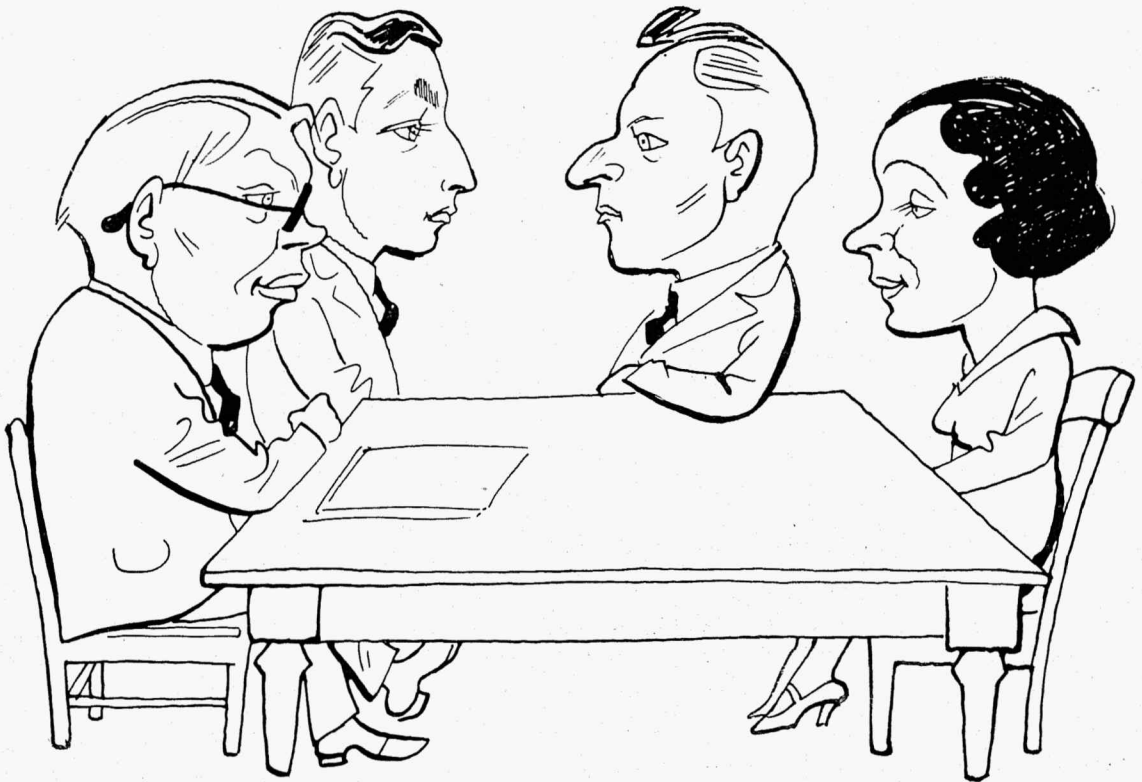
Kuna mu kaaslasel on luxemburglane, siis sukeldume esimesena tema väikese suurhertsogi-

riigi paviljoni. See on tüüpiline oma väljapanekutega. Tähelepanu äratavad maastikupildid, mis on kujundatud kolmemõõtmeliselt. Hästi on esindatud tööstus ja põllumajandus. Umbes analoogselt on korraldatud ka teiste Euroopa maade paviljonid. Nende keskruum on seatud üldiseks vastuturuumiks riigipea pildi ja üldiste andmetega riigi majandus- ja kultuurelust. Väljapanekute juures on rõhutatud eriti neid artikleid, mis moodustavad väljaveokaubana riigi sissetulekuallika, näit. Soomes puu, Lätis lina, Šveitsis karjasaadused jne. Läti paviljonis on muide peale põllunäidete karjasaaduste ja piltide rahva elust välja kandud ka mitmeid tööstussaadusi, muuhulgas ka grammofon, milline mängis nimelt läti komponiste. Paviljon, mis asus võrdlemisi silmapaistval kohal, on ehitatud Läti puust ning selles teenivad läti rahvarõivais neiu.

Parim ja suurim väljapanek on siiski Prantsusmaalt, kes kohale on toonud vedureid, vaguneid, lennukeid, laevade-mudeleid, hiiglasinaid saalitäied kirjandust, kunstiteid ja pilte.

Küllastame ka „Palestiinat“ ja „Egiptust“. Võrdlemisi palju on siin igasuguseid käsitöid, vaipu, iluasju, mälestusesemeid, millest midagi vägisi tahetakse sulle mälestuseks kaasa anda kodumaale viimiseks. Kuid ainult läbi joosta on aega sellest kõigest. Meelde jäävad ka Marokko, Alžiiri ja Tuniisia osakonnad, kus ehtsad maurid ehtsais mauri rõivais müüvad kõike seda, mis on omane neile maile. Usaldame tungida isegi neegri külla nautima trummimuusikat ja kõhutantsu. Säälsamas kõrval asub eht punanahkade asula.

Huvitav oli katoliku kirik. See oli ehitatud ja

Erinumbri toimkond endast ei räägi!

sisustatud moodsalt. Uued jooned, uued värvid, julged ja omapärased — sellisena jättis see kirik väga ilusa mulje.

Näituse jaoks on ehitatud ka mitmeid paleesid, mis jäävad püsima nähtavasti siia pikemaks ajaks. Ühte neist on paigutatud kunstinäitus. See on jagatud kahte osakonda: vana ja moodne kunst. Viimane andis ülevaate kogu praegusaja Euroopa kunstist. Sellist võimalust — näha korraga kõiki Euroopa riike, usun, ei esine sageli. Võis tajuda, et väga sarnased on praegu Euroopa eri riikide kunstid omavahel. Vähe leidus neis rahvuslikku joont. Nähtus ka, et liigselt välisefekti taotlev on praegusaja kunst, eriti siis, kus tulla vana kunsti osakonnast. Püütakse maalida, kontrastseis täisvärvides, tahetakse korraga kõike ära öelda. Silmale on see ju päris huvitav, aga ei paelu see väga kauaks, ei võimalda see säärast püsivat naudingut, kui mõne Rembrandi või Holbergi maal, mida tahaksid vaadelda üha uuesti ja uuesti ning mille uuestivaatlemisel hakkad enam ja

enam aru saama suure kunstniku loomingu kõigist sügavusist.

Sügavaima mulje jättis vana kunsti osakond. Palju tuntud meistreid esines siin: Van Dyck Rembrandt, Hals, Courbet, Delacroix, Ingres jt. Rembrandtilt, sellelt 17. saj. Hollandi kunstnikult, oli välja pandud eriti meisterlik maal „Püha Peetrus vangis“. See on R. küpsemaid maale. Suurepäraselt on kunstnik siin osanud tõlgitseda paljukannatanud inimese rahulikku ning alistuvat näoilmet.

*

Väsinuna lahkud õhtul näituselt, kaasas luge-matu hulk muljeid ja kahjutunne, et ei saa järg-misel päeval jälle uuesti tulla tagasi sellesse „ime-de õue“. Seal jätkuks tööd kogu nädalaks, kui läbi käia ja läbi uurida kõik osakonnad. Aga varsti võtab sind rong oma turjale ja viib sind vastu uutele imedele ning üllatustele. See teadmine nagu leevendab tärغانud kahjutunnet.

H. J.

S I S U K O R D :

Kaubanduskoolid Vene valitsuse lõpuaastail — N. Kann.

Töösaavutised ja lootused tiivustagu! — Arn. Peets.

Kaubanduskooli rõõmupäevaks! — A. Kivi.

Meie koolide aastapäevaks — J. Virks.

Eilne ja tänane — Rich. Janno.

Mõningaid andmeid Tartu Kaubanduskooli minevikust — V. Tubin.

Esimese Eesti Kaubanduskooli asutaja kiri Tartu Kaubanduskoolile ja tema juhatusele — H. Margens.

Tartu Kommertsgümnaasiumi vilistlaskond ankeedi valgusel — K. Väärsi.

Tartu Kaubanduskooli osa Vabadussõjas — A. Braats.

Tungiv tarvidus moodsa ja ajakohase koolihoone järgi!

Kahe aasta pärast uues koolimajas! — B. Ingel.

Kui Kaubanduskoolis liikusid salajased lendlehed käest kätte — L. Laur.

Viis vestlust kaubandusliku hariduse tähtsusest

Mälestusi H. Margensi kaubanduskooli päevilt — J. Luke.

TKG-i lõpetajad 100 prots. vilistlaskokku! — A. Fink.

Paar kildu „Ilolist“ ja meist — A. Puutsa.

Kilde seitsmendast lennust — E. Sirg.

Brüsseli maailmanäitusel — H. J.

Väljaandja: **Tartu Kommertsgümnaasium**. Vastutav päätoimetaja: **H. Jänes**. Majandusjuht: **E. Moss**. Kunstiline nõuandja: **E. Ahas**. Kirjanduslik nõuandja ja keeleline korrektor: **L. Vihalem**. Tegevtoimetaja: **E. Allik**. Toimetus: **E. Blumfeldt** (sekretär), **A. Matsmann** (laekur), **M. Tõnisson**, **A. Tennen**, **H. Prigal**, **J. Parts**, **H. Tõruke**, **H. Sepp**. Talitus: **K. Ainomäe**, **A. Luitsalu**.

Käesoleva erinumbri on toimetanud: **A. Peets**, **K. Väärsi**, **L. Laur**, **E. Nornberg**.

MOE-PUDU-JA
PESUKAUPADE
SUURIM LADU
EESTIS

1
WENNAD
WEEA

TARTUS, KAUBAHOOV 2 JA 3, TEL. 4-81

K O N D I I T R I Ä R I

J. Lill

Tartus, Riia 11. Telef. 9-46

Alati uudiseid

Hispaania ja prantsuse
veinid

Prantsuse konjakid

Värsked puuviljad

Viinamarjad / Banaanid / Apelsinid
Õunad jne.

Kõrges väärtuses igasugused
koloniaalkaubad

V. Raudsepp

Promenaadi 2. Telefon 6-85

EESTI PÖLLUMEESTE SELTS
TARTUS

**miljonilise
eraloterii
lõpploosimine**

on 19. aprillil 1936. a.

Piletid müügil ärides ja postkontorites

KINDLUSTUSSELTS

„EESTI“

Suurim ühistegeline kindlustus-
ettevõte

Central kohvik

on ainuke tantsuga kohvik Tartus

Ateena kohvik

ja kondiitriäri on Tartus käidavam

*K*ui Teie ülikonnad, kleidid,
mantlid jne. vajavad puhastamist, siis
helistage

16-04

Riiete keemiline puhastus ja kiirpres-
simine „MEMPHIS“ Suurturg 3

Soodsalt tellite ja ostate moodsaid
hooaja meeste, naiste ja laste valmis-
rõivaid

J. Kaplanilt

Tartus, Aleksandri tän. 5

Tellimiste kiire, korralik täitmine

Tulge ja veenduge

Diimaveo kanne
märgiga „TAMMELEHT“

Puulõikuse saage
märgiga „KALA“

Uiske rootsi terasest

Käsitööriistu, rauda, terast, tsementi,
lupja, gipsi, telliskive, raudtalasid, iga-
sugu ehitusmaterjale ja raua- ning
teraskaupu soovitab mõõdukate hin-
dadega

J. Rästa & A. Laan

Tartus, Holmi tänav 7. Telefon 3-32

Tartu Eesti Majanduse Ühisus

Tartus, Holmi tänav 12—18.

***Suurem ja kõige vanem
majandusühisus Eestis.***

Laos suures valikus soodsatel tingimustel
**põllumajanduslikud-,
ehitus-, raua-, naha-
ja koloniaalkaubad.**

OSAKONNAD:

Tartus, Võru 4 ja Söögiturg 3,
Räpinas, Pukas ja Puhjas.

Müük suurel ja väiksel arvul.

Meie lihakauplused asuvad :

Tartus, Ülikooli tän.	7,	telef.	12-59
„ Tähe	„ 72,	„	12-18
„ Narva	„ 9,	„	12-22
„ Narva	„ 123,	„	14-08
„ Riia	„ 125,	„	14-50
Valgas, Vabaduse „	32,	„	32

Ühisus „Lõuna-Eesti Eksporttapamajad“, Tartus.

Valmistuge aegsasti

Tartu näituse

vastu!

Kas teil on juba? O.-ü. „Noor-Eesti Kirjastuse“ 1935. a. uudis- teosed: Romaanid

1. A. Gaillit: **Isade Maa**. Suurromaan vabadussõjast. Teos, mis ületab kõik seniilmunud Vabadussõja ainekule rajatud romaanid. Hind broš. kr. 5.75, köites kr. 6.50, iluköites kr. 7.25.
2. K. A. Hindrey: **Urmas ja Merike**. Lugu a. 1000 ümber. Lailaulatuslik ajalooline romaan Eestlaste minevikust. Hind broš. kr. 4.75, köites kr. 5.50, iluköites kr. 6.25.
3. K. A. Hindrey: **Suremise eod**. Armastuse kaduvus on selle novellistilis kirjutatud romaani peamotiiviks. Hind broš. kr. 3.50, köites kr. 4.—, iluköites kr. 4.75.
4. K. Hamsun: **Maa õnnistus**. Teos, millest 18 aasta jooksul ilmus 23 trükki ja mis tõi autorile Nobeli auhinna. M. Pedajase tõlkes kärpimatul kujul. Hind 2.25.
5. A. Mäik. **Õitsev meri**. Puhtakujuline rannaromaan, mis kujutab suure soojusega randlaste karmi elu. Hind broš. kr. 4.50, köites kr. 5.25, iluk. kr. 6.—.
6. M. Raud: **Kirves ja Kuu**. Teos, mille ainek on omapärane ja huvitav. Arvustus on nimetanud seda teost üllatuseks Eesti romaani alal. Hind broš. kr. 4.50, köites kr. 5.25, iluköites kr. 6.—.
7. A. H. Tammsaare: **Ma armastasin sakslast**. Ülluhvitava sisuga. Selles teoses on autor ütelnud nii mõndagi uut, seni tähelepandamatut. Hind broš. kr. 4.50, köites kr. 5.25, iluköites kr. 6.—.

O.-ü. „Noor-Eesti Kirjastus“. Raamatukauplus Tartus, Rütüül tn. 11.

(ASUT. 1857. AASTAL)

OSTIMEES

*on vanim ja sisurikkam
Eesti päevaleht*

Tellige, lugege ja levitage
«POSTIMEEST»

siis kuulete kõigest, mis sünnib huvitavat kodu-
ja välismaal

POSTIMEHE

Korralik töö
Soodsad hinnad

TRÜKIKODA

KÖITEKODA

TSINKOGRAAFIA

rahuldavad asjatundlikult kõigi tellijate soove

Postimehe raamatukauplus

Tartus, Suurturg 16, telef. 2-50. Suurim ja täielikum
kirjutusmaterjali- ja raamatuladu kõigilt aladelt

E. K-Ü. „Postimees“

TARTUS, ÜLIKOOLI 21-23, TELEF. 65, 80 JA 14-65

Koolidele

alati laos suures valikus

vormikleidi-, ülikonna-, palitu-, voodri- ja pesuriideid;

noorkotkaste, gaidide, kodutütarde riideid;

igasuguseid käsitööriideid;

valmisriideid

iseäraliselt odavate hindadega

M. Jänese suuräri

TARTUS / KAUBAHOOV 9-10-11-12 / Kõnetr. 5-91 / Asut. 1899. a.

PÖLLUMAJANDUSE PANK

Asukoht: Tartus, Suurturg 9, telef. juhatuse 10-65, üld 50

AKTIVA	ÄRISEIS 31. DETSEMBRIL 1935. A.	PASSIVA	
Kassa ja j/ arv. teist. pankades	526.556.47	Osa- ja muud kapitalid	125.946.40
Väärtpaberid ja osamaks teistes asutustes	131.944.61	Hoiusummad :	
Väärtused	48.451.97	tähtajalised	582.946.81
Laenud	1.337.414.33	jooksvad	1.189.263.86
Riiklikud laenud	2.314.71	Vekslite rediskont	102.956.—
Korrespondendid : „Loro“	35.994.35	Riikl. võlad Pikalaenu pangas	2.622.14
„Nostro“	1.107.70	Korrespondendid : „Loro“	4.530.—
Vallasvara	17.343.68	„Nostro“	66.376.47
Kinnisvara	13.026.82	Tuleva aasta tulud	11.383.32
Tuleva aasta kulud	1.838.55	Väljaantud garantiid	9.030.—
Garantii deebitorid	9.030.—	Muud passivad	29.751.70
Muud aktivad	8.560.29	Puhaskasu	8.776.78
Kokku kr. 2.133.583.48		Kokku kr. 2.133.583.48	
KULUD	1935. AASTA KULUDE JA TULUDE ARVE	TULUD	
Valitsemise ja ärikulud	35.652.46	Saadud %, komisjon, porto	107.505.79
Makstud %, komisjon, porto	61.352.08	Mitmesugused tulud	24.340.98
Mitmesugused kulud	26.065.45		
Puhaskasu	8.776.78		
Kokku kr 131.846.77		Kokku kr. 131.846.77	

HIND 50 SENTI.

